

**ČESKÉ VYSOKÉ
UČENÍ TECHNICKÉ
V PRAZE**

**FAKULTA
BIOMEDICÍNSKÉHO
INŽENÝRSTVÍ**

**DIPLOMOVÁ
PRÁCE**

2017

**TEREZA
PÁSKOVÁ**

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

Fakulta biomedicínského inženýrství

Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

**MÍSTO ČESKÉ REPUBLIKY VE SPOLEČNÉ
ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITICE
EVROPSKÉ UNIE**

**THE POSITION OF CZECH REPUBLIC
IN COMMON FOREIGN AND SECURITY POLICY OF
THE EUROPEAN UNION**

Diplomová práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva

Studijní obor: Civilní nouzové plánování

Vedoucí diplomové práce: Ing. Josef Sedlák

Bc. Tereza Pásková

Kladno, květen 2017

Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2016/2017

Z a d á n í   d i p l o m o v é   p r á c e

Student: **Bc. Tereza Pásková**
Studijní obor: Civilní nouzové plánování
Téma: **Místo České republiky ve společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské Unie**
Téma anglicky: The Position of Czech Republic in Common Foreign and Security Policy of the European Union

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce bude rozpracování Společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie, jakožto jejího druhého pilíře, s důrazem na postoj a „aktivity“ České republiky v této oblasti. V teoretické části budou popsány základní principy a cíle zahraniční a bezpečnostní politiky České republiky a její priority v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie, která bude rovněž podrobněji rozpracována. Praktická část se bude věnovat zejména analýze současné bezpečnostní situace v Evropě a dopadů výsledků analýzy na bezpečnostní politiku České republiky a Evropské unie. V praktické části se taktéž promítne komparace zahraničních a bezpečnostních politik konkrétních států a způsobů jejich prosazování. Výstupem diplomové práce bude zanalyzované současné bezpečnostní prostředí ve vztahu nejen k České republice, ale i k Evropské unii, prognóza jeho vývoje a navrhovaná opatření k zachování bezpečnosti na území Evropské unie.

Seznam odborné literatury:

- [1] HLAVÁČEK, Petr (ed.), České vize Evropy? Manuál k naší evropské debatě, ed. 1., Praha: Academia, 2014, ISBN 978-80-200-2361-2
[2] KREJČÍ, Oskar, Geopolitika středoevropského prostoru, ed. 4., Praha: Professional Publishing, 2010, ISBN 978-80-7431-018-8
[3] JANKŮ, Martin, JANKŮ, Linda, Právo EU po Lisabonské smlouvě, ed. 1., Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2012, ISBN 978-80-7418-152-8

Vedoucí: Ing. Josef Sedlák

Zadání platné do: 20.08.2018

.....
vedoucí katedry / pracoviště

.....
děkan

V Kladně dne 12.12.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Místo České republiky ve společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské unie vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

V Kladně dne

.....

podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu Ing. Josefovi Sedlákovi za jeho vstřícný přístup, odborné vedení a cenné rady, které mi ochotně poskytoval, a za jeho trpělivost.

Abstrakt

Diplomová práce nese název Místo České republiky ve společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské unie. Obsahem diplomové práce je rozbor širšího spektra oblastí, které se větší či menší měrou podílejí na bezpečnosti nejen České republiky, ale i Evropské unie.

V teoretické části práce se zabývám bezpečnostní politikou České republiky, především Bezpečnostní strategií (2015), která definuje tři kategorie zájmů, které zajišťují České republice bezpečnost. Dále je rozpracována zahraniční politika ČR, její cíle, nástroje, faktory, které ji ovlivňují v globálním kontextu a její východiska.

Pozornost je věnována i dosavadním přínosům členství ČR v EU a principům, na kterých se politika ČR v EU zakládá.

Velká část teoretické části pojednává o společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP) EU. Popsán je vznik a historie spolupráce v této oblasti a také reformy, které přinesly jednotlivé smlouvy (Maastrichtská, Amsterodamská, Lisabonská). Dále je, krom jiného, zmíněna společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP), Evropská služba pro vnější činnost, Evropská politika sousedství, či funkce agentury Frontex.

V praktické části diplomové práce je stanoven cíl a popsána metodika. Metodika je postavena především na podrobných analýzách a komparaci.

Zkoumané problematiky v praktické části jsou rozděleny do tří oblastí. První oblast se zabývá analýzou a komparací zahraniční a bezpečnostní politiky USA a Ruské federace, druhá část se zabývá analýzou a komparací sil rychlé reakce a to Battle Groups EU a NATO Response force a zejména hledá a popisuje příčiny toho, proč ještě nedošlo k nasazení BG EU. Poslední, třetí část analyzuje dvě bezpečnostní hrozby ve vztahu nejen k ČR, ale i k EU a to terorismus a migraci. U těchto dvou hrozeb je popsán současný stav, prognóza vývoje a jsou navržena a doporučena opatření.

Klíčová slova: bezpečnost, bojová uskupení EU, Česká republika, Evropská unie, politika, společná zahraniční a bezpečnostní politika

Abstract

The diploma thesis is called The Place of the Czech Republic in the Foreign and Security Policy of the European Union. It focuses on a discussion of a wider spectrum of areas influencing to a higher or lower degree the security not only of the Czech Republic but also of the European Union.

In the theoretical part, I deal with the security policy of the Czech Republic, primarily the Security Strategy (2015) defining three categories of interests that guarantee the security of the Czech Republic. I also discuss in detail the foreign policy of the Czech Republic, its goals, tools, factors influencing it in the global context, and its starting points.

Attention is also paid to the current benefits of the EU membership for the Czech Republic and the principles on which the Czech policy in the EU is based.

A major section of the theoretical part deals with the common foreign and security policy of the EU. The origin and history of cooperation in this area and reforms brought about by the individual treatise (Maastricht, Amsterdam, Lisbon) are described as well. The Common Foreign and Security Policy is mentioned, among others, as well as the European External Action Service, European Neighbourhood Policy or the Frontex Agency activities.

The practical part of the diploma thesis sets the goal and describes methods. The methodology is based primarily on detailed analyses and comparisons.

The issues studied in the practical part are divided into three areas. The first one deals with an analysis and comparison of the foreign and security policy of the U.S. and Russian Federation, the second part offers an analysis and comparison of the Battle Groups EU and NARO Response Force and it looks for and describes reasons why the BG EU has not been deployed yet. The last, third part analyses two security threats relating not only to the Czech Republic but also the EU: terrorism and migration. The current situation and development prediction are described for these two threats, and measures are proposed and recommended.

Key words: security, Battle Groups EU, the Czech Republic, the European Union, policy, Common Foreign and Security Policy

OBSAH

1 ÚVOD.....	13
2 SOUČASNÝ STAV	14
2.1 Bezpečnostní politika České republiky.....	14
2.2 Bezpečnostní strategie	15
2.2.1 Zájmy České republiky	15
2.3 Zahraniční politika ČR.....	16
2.3.1 Globální kontext	17
2.3.2 Východiska zahraniční politiky ČR.....	18
2.3.3 Cíle a nástroje české zahraniční politiky	19
2.4 Politika ČR v EU	24
2.4.1 Dosavadní přínosy členství ČR v EU	24
2.4.2 Principy politiky ČR v EU.....	24
2.4.2.1 MÍR A BEZPEČNOST jako cíl ČR v oblasti evropské integrace.....	26
2.4.2.2 Priorita ČR v EU: Akceschopná Společná bezpečnostní a obranná politika EU.....	26
2.5 Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) Evropské unie	28
2.5.1 Vznik SZBP	28
2.5.2 Historie spolupráce	29
2.5.3 Reformy SZBP od Maastrichtské smlouvy po Lisabonskou	30
2.5.4 Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku	33
2.5.5 Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ)	33
2.5.6 Nástroje zahraniční a bezpečnostní politiky	34
2.5.6.1 Evropská rada	34
2.5.6.2 Evropský parlament v oblasti SZBP.....	35
2.5.7 Globální strategie EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku	36
2.5.8 Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP)	37
2.5.8.1 Evropský parlament	37
2.5.8.2 SBOP v letech 2015-2016.....	38
2.5.8.3 Hlavní cíle v oblasti SBOP	38
2.6 Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex).....	39
2.6.1 Opora Frontexu v nařízeních EU	39

2.6.2 Úkoly Frontexu	40
2.6.3 Spolupráce Frontexu	41
2.7 Evropská politika sousedství	42
2.7.1 Úloha Evropského parlamentu.....	43
2.7.2 Účastníci EPS	44
2.7.3 Princip fungování EPS.....	44
2.7.4 Financování EPS.....	45
2.7.5 Východní partnerství.....	45
2.7.6 Jižní partnerství.....	45
2.7.7 Právní nástroje	46
2.8 Česká republika a Společná zahraniční a bezpečnostní politika.....	47
2.8.1 Priority ČR v SZBP	47
2.8.2 ČR a Společná bezpečnostní a obranná politika.....	48
3 CÍL PRÁCE.....	50
4 METODIKA.....	51
4.1 Analýza	51
4.2 Komparace	52
5 VÝSLEDKY v oblasti analýzy a komparace zahraniční a bezpečnostní politiky	
USA a Ruské federace	53
5.1 Analýza zahraniční a bezpečnostní politiky USA	53
5.1.1 Současné, zejména, ekonomické a vojenské postavení USA ve světě	53
5.1.2 Zahraniční a bezpečnostní politika za prezidentsví G. W. Bushe	54
5.1.3 Zahraniční a bezpečnostní politika za prezidentsví B. Obamy.....	58
5.1.4 Vztahy USA s Ruskem	61
5.1.5 Vztahy USA - Evropa.....	63
5.1.6 Vztahy USA - Asie	63
5.1.7 Nově zvolený americký prezident Donald Trump.....	63
5.2 Analýza zahraniční a bezpečnostní politiky Ruské federace.....	64
5.2.1 Zahraniční a bezpečnostní politika Ruska	64
5.2.2 Události za prezidentství Putina (od roku 2012)	66
5.2.3 Geopolitické perspektivy Ruska v horizontu roku 2020	69
5.2.4 Ekonomika	69
5.2.5 Orientace Ruska na vytváření tzv. multipolárního světa	70

5.2.6 Ruské ozbrojené síly	71
5.2.7 Šanghajská organizace spolupráce (ŠOS).....	71
5.2.8 Vztah Ruska s USA	72
5.2.9 Vztah Ruska k EU	74
5.2.10 Vztah Ruska s Čínou.....	76
5.2.11 Vztah Ruska k NATO.....	76
5.3 Komparace některých politických postojů USA a Ruské federace v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky.....	77
6 VÝSLEDKY v oblasti analýzy bojových uskupení EU (Battle Groups EU) a komparace bojových uskupení EU a sil rychlé reakce NATO (NATO Response force)	82
6.1 Bojová uskupení EU (Battle Groups EU).....	82
6.1.1 Vznik BG EU	82
6.1.2 Bezpečná Evropa v lepším světě	82
6.1.3 Formování, složení a velikost BG	83
6.1.4 Mise pro BG.....	84
6.1.5 Schválení k nasazení BG	85
6.1.6 Strategická přeprava a transport BG	86
6.1.7 Financování BG	86
6.1.7.1 Názor ČR na financování BG	88
6.1.8 Faktory ovlivňující nasazení BG	88
6.1.8.1 Národní zájmy a politická vůle.....	89
6.1.9 ČR v BG.....	90
6.1.9.1 BG zemí Visegrádské čtyřky	91
6.1.10 Společná armáda EU	92
6.2 Komparace NRF (NATO) x BG (EU)	94
6.2.1 Síly NATO a EU.....	94
6.2.2 Mise NATO a EU	94
6.2.3 Nasazení NRF a BG, rozhodovací proces	95
6.2.4 Příprava a certifikace	96
6.2.5 Financování	96
6.2.6 Doba pohotovosti.....	97
6.2.7 Duplikace	97
6.2.8 Přístup České republiky k NRF a BG.....	100

7 VÝSLEDKY – Bezpečnostní situace na území České republiky a Evropské unie	
– analýza vybraných bezpečnostních hrozeb (terorismus, migrace)	102
7.1 Hrozby pro ČR definované Bezpečnostní strategií 2015.....	102
7.2 Hrozby pro EU definované Evropskou bezpečnostní strategií 2003	102
7.3 Terorismus	103
7.3.1 Současný stav	103
7.3.2 Prognóza dalšího vývoje	105
7.3.3 Doporučení, navrhovaná opatření.....	106
7.3.4 Česká republika a terorismus	107
7.4 Migrace	108
7.4.1 Současný stav.....	108
7.4.2 Prognóza dalšího vývoje	111
7.4.3 Doporučení, navrhovaná opatření.....	112
8 DISKUZE	117
9 ZÁVĚR	125
10 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	110
11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	128
12 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK	144
13 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ	145

1 ÚVOD

Místo České republiky ve společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské unie je název mé diplomové práce.

Důvod výběru tohoto tématu byl především jeho aktuálnost. V současné době se totiž slovo bezpečnost objevuje v nejrůznějších kombinacích a je zmiňované čím dál častěji. Jednou je to v souvislosti s terorismem, jindy s migrační krizí, poté v kombinaci s energetikou, či kyberprostorem atd. V současné době se zejména s každým dalším teroristickým útokem na evropské půdě čím dál více lidí o svou bezpečnost obává a státy se svou bezpečnost snaží různými způsoby a prostředky posilovat.

Pojem bezpečnost je ovšem velice širokospektrální a jak ukáže tato práce, rozhodně nesouvisí pouze s teroristickými útoky. Na bezpečnostní politiku státu má totiž vliv několik, i zprvu zdánlivě nevýznamných faktorů. Proto se tato práce například zabývá i zahraniční a bezpečnostní politikou Spojených států amerických a Ruské federace, jelikož se dá říci, že větší, či menší měrou tyto dvě světové velmoci určují politiku zbytku světa a ve světové politice v oblasti bezpečnosti můžeme vidět promítat se některé konsekvence z jednání těchto zemí.

Jelikož je Česká republika v celosvětovém měřítku malou zemí, je jí jasné, že ve vystupování na poli mezinárodních vztahů samostatně nemá valné šance a že sama by se o svou bezpečnost jen stěží postarala. Proto je pro ni členství v mezinárodních organizacích, jako je Evropská unie, OSN, či NATO, nejen pro své zajištění bezpečnosti vzhledem ke zbytku světa, prioritní a klíčové.

Evropská unie pro Českou republiku také představuje hlavní prostor pro uskutečňování svých zahraničních ekonomických zájmů.

Česká republika přistoupila do Evropské unie v roce 2004. V tomto roce pro české politiky nebyla zahraniční politika zdaleka na prvním místě a nijak zvlášť se ani neřešila. Postupem času ale docházelo ke kladení čím dál většího významu a důrazu na oblast zahraniční a bezpečnostní politiky. ČR by se v Evropské unii měla naučit více podporovat a formulovat vlastní vize a názory a nebýt pouze nemastným neslaným členem, jak je jí mnohdy nejen českou veřejností vytýkáno. Zahraniční politika musí chápat, že ČR nezachrání žádná armáda ani zpravodajská služba, nýbrž vlastní diplomacie. Konsensus s českým veřejným míněním je pro úspěšné prosazování zahraniční politiky velmi důležitý.

2 SOUČASNÝ STAV

V evropském sousedství dochází k rozpadu států, nárůstu chudoby, náboženského fundamentalismu, terorismu a zvyšování ilegální migrace do EU.

Vnější vztahy EU jsou silně poznamenány vznikem teroristické organizace Islámský stát a konflikty v Sýrii, Iráku a Libyi. Krize na východě Ukrajiny, anexe Krymu a zhoršující se vztahy s Ruskou federací zásadním způsobem mění nároky na společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU a schopnost EU samostatně reagovat a odolávat bezpečnostním hrozbám. (Vláda ČR, 2015; Mládek, 2006)

2.1 Bezpečnostní politika České republiky

Základ bezpečnostní politiky České republiky tvoří souhrn klíčových cílů a nástrojů, které mají za úkol zabezpečit státní svrchovanost, územní celistvost státu a jeho demokratické základy, činnosti demokratických institucí, ekonomický a sociální rozvoj státu. (MZV ČR, 2015)

Mezi další úkoly bezpečnostní politiky patří ochrana zdraví a života občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí a plnění mezinárodních bezpečnostních závazků. (MZV ČR, 2015)

Bezpečnostní politiku státu tvoří 5 základních komponentů:

- Zahraniční politika;
- obranná politika;
- politika v oblasti vnitřní bezpečnosti;
- hospodářská politika v oblasti bezpečnosti státu;
- politika veřejné informovanosti v oblasti bezpečnosti státu.

(MZV ČR, 2015)

2.2 Bezpečnostní strategie

Bezpečnostní strategie je základní koncepční dokument, který definuje bezpečnostní hrozby a způsoby jak těmto hrozbám čelit.

Současně platná Bezpečnostní strategie ČR byla přijata usnesením vlády č. 79 ze 4. února 2015. Tento dokument do značné míry pouze aktualizuje předchozí Bezpečnostní strategii ČR z roku 2011. (MZV ČR, 2015)

Nová bezpečnostní strategie byla přijata důsledkem zhoršujícího se bezpečnostního prostředí ve světě, které výrazně ovlivňuje bezpečnost euroatlantického prostoru a klade zvýšené nároky na NATO, EU i jednotlivé členské státy efektivněji reagovat na nové bezpečnostní hrozby a výzvy. Dokument zachovává základní strukturu předchozí strategie, včetně východisek a bezpečnostních zájmů. Upřesněna byla část, která se týká analýzy bezpečnostního prostředí dle posledního vývoje. (MZV ČR, 2015)

Aktuální Bezpečnostní strategie ČR nově vymezuje hrozby a trendy s dopady na bezpečnostní zájmy ČR a definuje výčet souvisejících opatření k jejich předcházení. Dále tento dokument odráží zvýšené nároky na připravenost ČR a ostatních členů NATO a EU reagovat na nové bezpečnostní prostředí a posiluje důraz na plnění spojeneckých závazků ČR. Nový dokument také klade větší důraz na zajištění vnitřní bezpečnosti. (MZV ČR, 2015)

2.2.1 Zájmy České republiky

Bezpečnostní strategie rozlišuje zájmy ČR podle stupně důležitosti do 3 kategorií:

- **Životní;**

Mezi životní zájmy ČR patří zajištění svrchované existence, územní celistvosti, politické nezávislosti, zachování všech náležitostí demokratického právního státu, včetně záruky a ochrany základních lidských práv a svobod obyvatel. (MZV ČR, 2015)

- **strategické;**

Mezi strategické zájmy řadíme bezpečnost a stabilitu (zejména v euroatlantickém prostoru), prevenci a zvládání místních a regionálních konfliktů a zmírňování jejich následků, zachování globální stabilizační role a zvýšení efektivnosti OSN, posilování soudržnosti a efektivnosti NATO a EU a zachování funkční a věrohodné transatlantické vazby, zajištění vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatelstva, zajištění kybernetické bezpečnosti a obrany ČR atd.

Naplňování strategických zájmů slouží k zajištění společenského rozvoje a prosperity ČR a k ochraně životních zájmů. (MZV ČR, 2015)

- **další významné.**

Účelem prosazování dalších významných zájmů je přispět k zajištění životních a strategických zájmů a zvyšovat odolnost společnosti vůči bezpečnostním hrozbám. Mezi další významné zájmy zejména řadíme snižování kriminality (s důrazem na kriminalitu hospodářskou), organizovaný zločin, informační kriminalitu a boj s korupcí, posilování zpravodajské ochrany a obrany ČR, vytváření podmínek pro tolerantní občanskou společnost, potlačování extremismu a jeho příčin, zvyšování efektivnosti a profesionality státních institucí atd. (MZV ČR, 2015)

2.3 Zahraniční politika ČR

Vláda ČR v červenci 2015 schválila novou Koncepti zahraniční politiky České republiky. Tento dokument navazuje na Koncepti zahraniční politiky ČR z roku 2011 a zohledňuje proměny mezinárodního prostředí, ke kterým od roku 2011 došlo. (MZV, 2015)

Tato Koncepte definuje tři globální cíle:

- Bezpečnost;
- prosperitu a udržitelný rozvoj;
- lidskou důstojnost včetně lidských práv.

(MZV, 2015)

Dva definované národní cíle jsou:

- Služba občanům;
- dobré jméno ČR.

(MZV, 2015)

2.3.1 Globální kontext

Zahraniční politiku ČR ovlivňuje několik faktorů:

- Změna světových mocenských poměrů a posun k multipolaritě světového uspořádání;

Ve světě často dochází ke zvyšování vojenských schopností mnoha států, následně pak k jejich razantnějšímu vystupování díky ambicím prosazování svého vlivu v určitých oblastech. Zároveň roste počet států, ve kterých panuje chaos, z něhož vyvstávají globální teroristické hrozby, organizovaný zločin, humanitární krize i migrační vlny. V důsledku těchto faktorů roste riziko oslabování současného světového uspořádání, založeného na multilateralismu a mezinárodním právu. (MZV ČR, 2015)

- zvyšování vlivu nestátních aktérů;

Nevládní organizace, či národní korporace mohou být pro globální řád přínosem. Cílem jiných aktérů, například teroristických organizací, či sítí organizovaného zločinu, je stávající světový řád zneužít, pozměnit, a proto je nutné jejich potlačení.

(MZV ČR, 2015)

- vysoká míra vzájemné propojenosti celého světa.

Právě vzájemná propojenost zvyšuje pravděpodobnost globálních dopadů lokálních událostí, s negativním či pozitivním účinkem, a snižuje předvídatelnost budoucího vývoje. (MZV ČR, 2015)

2.3.2 Východiska zahraniční politiky ČR

Zahraníční politika ČR propojuje domácí a mezinárodní prostředí. Přejímá ze zahraničí pozitivní podněty, které mohou přispět k realizaci českých veřejných zájmů v domácím prostředí, a naopak na národní, evropské, či globální úrovni čelí hrozbám přicházejícím ze zahraničí. (Brunclík, Klíč, 2009; Kunštát, 2009)

Smyslem zahraniční politiky je, kromě jiného, přispívat ke sladění vnitrostátních politik s mezinárodními závazky ČR. (MZV ČR, 2015)

Česká republika je v globálním měřítku malou, v evropském měřítku středně velkou zemí. Vzhledem k omezeným lidským i finančním zdrojům je ale nutné stanovit omezený počet teritoriálních a obsahových priorit. Aktivní působení v EU, NATO, OSN, OBSE a dalších multilaterálních strukturách rozšiřuje možnosti zahraničněpolitického působení státu, a také přispívá k jeho bezpečnosti a prosperitě i k udržování liberálně-demokratického ústavního pořádku. (MZV ČR, 2015; Zemanová, 2008)

Základní rámec pro uskutečňování české zahraniční politiky představuje EU. Zájmem ČR je jednotná a strategicky fungující Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) EU. ČR bude aktivně spoluvytvářet SZBP ve spolupráci s podobně smýšlejícími členskými státy. Neodmyslitelným východiskem české zahraniční politiky je dodržování mezinárodního práva. (MZV ČR, 2015; Brunclík, Klíč, 2009)

Mezi důležité zájmy ČR patří udržování a neustálé pečování o dobré sousedské vztahy. (MZV ČR, 2015)

Hodnoty, ze kterých česká zahraniční politika vychází, se plně shodují se zásadami a cíli, které podporuje ve svých vnějších vztazích EU.

Takovými hodnotami jsou: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv, úcta k lidské důstojnosti, rovnost a solidarita a dodržování zásad Charty OSN a mezinárodního práva. (MZV ČR, 2015)

Česká zahraniční politika vychází z historického odkazu českého humanistického myšlení. (MZV ČR, 2015)

2.3.3 Cíle a nástroje české zahraniční politiky

Česká zahraniční politika usiluje o bezpečnost, prosperitu a udržitelný rozvoj, lidskou důstojnost včetně ochrany lidských práv, službu občanům a dobré jméno v zahraničí. (MZV ČR, 2015)

- **Bezpečnost;**

Zahraníční politika přispívá k bezpečnosti ČR, která je založena na zajištění bezpečnosti obyvatel a ochrany jejich života, zdraví, svobody, lidské důstojnosti a majetku, a také na zajištění bezpečnosti a funkčnosti státních institucí. (MZV ČR, 2015)

Zahraníční politika ČR aktivně usiluje o zajištění a obranu životních zájmů, realizaci strategických a dalších významných zájmů ČR. (MZV ČR, 2015)

Pravděpodobnost přímého ohrožení území ČR masivním vojenským útokem je nízká. Bezpečnost a stabilita v okrajových částech Evropy i v oblastech, které s Evropou sousedí, celkově klesá. Nelze tedy zcela vyloučit přímé ohrožení území našich spojenců a tudíž i ohrožení ČR, neboť naše bezpečnost je v rámci Severoatlantické aliance nedělitelná. (MZV ČR, 2015)

Obecný nástroj zajištění bezpečnosti ČR je prevence a potlačování bezpečnostních hrozeb. Úkolem zahraniční politiky je prostřednictvím sítě zastupitelských úřadů v součinnosti se zpravodajským systémem ČR vyhodnocovat vývoj v zahraničí, shromažďovat informace o původu bezpečnostních hrozeb a přispívat k jejich komplexní analýze a k návrhům řešení problémů z nich pramenících. (MZV ČR, 2015)

ČR bude dále rozvíjet své vojenské schopnosti v souladu s obranným plánováním NATO i v rámci EU. Bude usilovat o zvyšování úrovně interoperability českých ozbrojených sil se silami spojenců v NATO a EU a posilovat vzájemné doplňování obou organizací při zajišťování obrany a bezpečnosti. (MZV ČR, 2015)

Významným nástrojem zvládnání místních a regionálních konfliktů a zmírňování jejich následků je aktivní účast v misích k udržení míru a zvládnání krizí za našimi hranicemi. Tyto mise jsou realizovány prostřednictvím NATO, Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) EU, OBSE, OSN či mnohonárodních koalic, v souladu s ústavními požadavky českého právního řádu i mezinárodním právem. (MZV ČR, 2015)

K hlavním oblastem bezpečnostních zájmů ČR a jejích spojenců patří oblast východní Evropy, západního Balkánu, severní Afriky, Blízkého a Středního východu a Sahelu. Kromě vojenských a civilních operací a misí, jejichž cílem je bezprostřední řešení krizových situací a zmírňování jejich následků, ČR spoluvytváří a aktivně prosazuje politiky mezinárodního společenství a EU, které vedou k dlouhodobé stabilizaci těchto regionů včetně zmírňování migračních tlaků. Jedná se zejména o SZBP EU, politiku rozšíření EU, Evropskou politiku sousedství (EPS), zahraniční rozvojovou spolupráci a humanitární pomoc, smluvní vztahy EU se třetími zeměmi a společnou vízovou, azylovou a imigrační politiku EU. (MZV ČR, 2015)

Česká republika bude v rámci EU, NATO, OSN a dalších organizací podporovat opatření směřující k potírání mezinárodního terorismu a organizovaného zločinu. (MZV ČR, 2015)

- **prosperita a udržitelný rozvoj;**

Zahraniční politika přispívá ke zlepšení materiálních podmínek a kvality života občanů ČR, což vychází zejména z otevřenosti české ekonomiky. Širším cílem zahraniční politiky je přispívat k růstu globální prosperity vedoucí ke zlepšení celosvětové bezpečnostní situace. (MZV ČR, 2015)

Hlavním nástrojem podpory prosperity a udržitelného rozvoje ČR je členství v EU, v jejím vnitřním trhu a v dalších společných politikách, na nichž se integrační proces zakládá, zejména tedy ve společné obchodní politice, v politice soudržnosti, v politice ochrany životního prostředí či v energeticko-klimatické politice. (MZV ČR, 2015)

EU je a zůstane hlavním prostorem pro uskutečňování našich zahraničních ekonomických zájmů. (MZV ČR, 2015)

Důležitým nástrojem přispívajícím k udržitelnému rozvoji je zahraniční rozvojová spolupráce, jejíž rámec je vymezen závazky ČR v rámci EU, OSN a OECD. Zahraniční rozvojová spolupráce vychází z postavení ČR jako vysokopříjmové země, jejímž zájmem je přispívat ke snižování globálních nerovností. ČR bude i nadále usilovat o naplňování svých závazků v rámci EU tak, aby se EU přibližovala kolektivnímu cíli výdajů na zahraniční rozvojovou spolupráci. Taktéž bude usilovat o soulad mezi zahraniční rozvojovou spoluprací a ostatními vládními politikami, které mohou mít dopad na cílové země. V rámci komplexního přístupu ČR miní zohlednit v rámci zahraniční rozvojové spolupráce i migrační výzvy, a to v dialogu s partnerskými zeměmi a při programování pomoci. (MZV ČR, 2015)

Především se ČR bude aktivně podílet, zejména prostřednictvím EU, na formulaci a následném plnění cílů udržitelného rozvoje. (MZV ČR, 2015)

- **lidská důstojnost a lidská práva;**

Dalším základním cílem zahraniční politiky ČR je podpoření úsilí celého světa v zajištění důstojného života. Vychází z předpokladu, že lidská důstojnost je hodnotou sama o sobě, ovšem také významně přispívá k mezinárodní bezpečnosti, jelikož zabráňuje, či omezuje vznik bezpečnostních hrozeb, jako např. regionálních konfliktů, terorismu nebo neregulérní migrace, a přispívá k udržitelnému rozvoji. (MZV ČR, 2015)

Základním nástrojem pro zajištění lidské důstojnosti je politika podpory lidských práv a demokracie. Česká zahraniční politika vychází z principů univerzality a nedělitelnosti lidských práv, v rámci nichž jsou práva občanská, politická, hospodářská, sociální a kulturní nezbytnou podmínkou pro naplnění důstojné existence, a jejich upírání představuje újmu na lidské důstojnosti a může být zdrojem nestability v mezinárodním prostředí. V souladu se strategickým rámcem EU k lidským právům a demokracii vychází ČR z principu promítání lidských práv a demokracie do dalších aspektů zahraniční politiky i z nutnosti spojitosti lidskoprávní politiky zahraniční a vnitrostátní. Součástí podpory lidských práv je sdílení českých zkušeností z přechodu k demokracii a udržitelné sociálně-tržní ekonomice s transformujícími se zeměmi a společnostmi,

kteře projeví o sdílení českých zkušeností zájem. Zvýšenou pozornost bude ČR věnovat využití sociálního dialogu k účinnějšímu prosazování hospodářských a sociálních práv. Podporu lidských práv bude ČR uplatňovat stejně tak v rámci EU a jejich společných pozic k lidskoprávním agendám. V rámci Rady Evropy bude ČR nadále usilovat o zachování dlouhodobé funkčnosti a o další rozvoj kontrolního systému Evropské úmluvy o lidských právech. (MZV ČR, 2015)

Nástrojem podpory lidské důstojnosti je rovněž zahraniční rozvojová spolupráce. (MZV ČR, 2015)

Nebezpečím pro lidskou důstojnost jsou naturogenní a antropogenní katastrofy, či ozbrojené konflikty, jejichž počet vzrůstá i v důsledku změny klimatu, soutěže o surovinové zdroje či nedostatku vody a potravin. Nástrojem k odvracení bezprostředních důsledků těchto katastrof je humanitární pomoc. Cílem humanitární pomoci je zabránit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky osob zasažených takovými mimořádnými událostmi nebo asistovat zemím postiženým dlouhodobou humanitární krizí. Česká zahraniční politika bude pokračovat v poskytování humanitární pomoci na základě ročních operačních strategií a ve spolupráci s klíčovými multilaterálními aktéry, zejména OSN, Mezinárodním výborem červeného kříže a EU. (MZV ČR, 2015)

Česká zahraniční politika se také bude zabývat podporou zvláště zranitelných skupin, které jsou vyloučeny na okraj společnosti z majoritního společenství. Primárně na podporu jejich rovného přístupu k účasti ve veřejném životě a na ochranu náboženských menšin. ČR bude rovněž usilovat o celosvětové posílení postavení žen ve společnosti. (MZV ČR, 2015)

Nedílnou součástí naplňování lidské důstojnosti je podpora mezinárodního trestního soudnictví, především Mezinárodního trestního soudu. ČR bude usilovat o potrestání pachatelů genocidy, válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a zločinu agrese, a prosazovat kroky mezinárodního společenství vedoucí k vyloučení beztrestnosti za zločiny podle mezinárodního práva. (MZV ČR, 2015)

- **služba občanům;**

Konzulární a vízová služba je klíčovým nástrojem zahraniční politiky při realizaci příležitostí a výzev vyplývajících z mezinárodní mobility. Jejím úkolem je zajišťovat potřebnou pomoc nejen občanům ČR, ale i občanům dalších států EU při pobytu v zahraničí formou chránění jejich zájmů, poskytování informací, či asistencí při řešení problémových situací. Ve vztahu k cizincům sehrává klíčovou úlohu při regulaci jejich vstupu či pobytu na našem území - na území Schengenu. Česká zahraniční politika usiluje o vyvážený přístup, který umožní největší možné naplňování příležitostí, které vyplývají z volného pohybu za současné eliminace potenciálních rizik. Úkolem zahraniční politiky je také usilovat o usnadnění vízového styku v případech, kdy na tom ČR má zájem. (MZV ČR, 2015)

- **dobré jméno v zahraničí.**

Cílem zahraniční politiky je přispívat ke kladnému vnímání českého státu v rámci mezinárodního společenství. Česká zahraniční politika bude věnovat zvýšenou pozornost otázce značky ČR při vědomí, že musí být přizpůsobena cílovému teritoriu a zahrnovat široké spektrum témat: historické a kulturní vazby, průmyslovou tradici, inovační potenciál, transformační zkušenosti, lidský kapitál, vědecké výsledky, sport, turistický potenciál atd. (MZV ČR, 2015)

Podpora dobrého jména ČR je realizována různými formami diplomacie: tradiční (politické), ekonomické, veřejné i kulturní. (MZV ČR, 2015)

Důležitým nástrojem podpory dobrého jména ČR je i spolupráce s krajany. (MZV ČR, 2015)

2.4 Politika ČR v EU

2.4.1 Dosavadní přínosy členství ČR v EU

Členství v EU posílilo mezinárodní postavení a zvýšilo bezpečnost ČR, došlo k postupné profesionalizaci české státní správy, zkvalitnění soudnictví, je kladen větší důraz na ochranu životního prostředí, hospodářskou soutěž i ochranu spotřebitele. Za největší přínos občané ČR považují svobodné cestování uvnitř EU, a také díky unijním programům možnost studování v zahraničí. (Vláda ČR, 2015; Kubáček, Krýsl, 2009)

2.4.2 Principy politiky ČR v EU

ČR se plně hlásí k hodnotám, na nichž je EU založena a které jsou ukotveny ve Smlouvě o EU: „*Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřípustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.*“ (Vláda ČR, 2015; Joch, 2006)

Principy politiky ČR v EU jsou:

- **Plnohodnotné členství jako strategický zájem ČR;**

ČR i ostatní členové EU stojí před řadou výzev, které mají globální charakter a jež nelze uspokojivě řešit jen na národní úrovni. Vláda chápe členství ČR v EU především jako politický projekt, jako strategickou volbu a jako základní ekonomický, sociální, kulturní i bezpečnostní rámec rozvoje a ideového ukotvení ČR. Vláda je přesvědčena, že strategickým zájmem ČR je být plnohodnotným členem EU, což bude v budoucnu znamenat přistoupení do eurozóny. (Vláda ČR, 2015)

- **jednotná EU jako strategický zájem ČR;**

Vláda bude usilovat o zachování jednoty EU navzdory všem protichůdným tendencím. Jednotnou EU proto považuje za druhý strategický zájem ČR v EU. Vláda je přesvědčena, že ve střednědobé perspektivě by se EU měla soustředit na řešení společných výzev bez výrazných změn primárního práva EU. (Vláda ČR, 2015)

- **odpovědnost a solidarita;**

Evropská integrace dle názoru vlády ČR zajistila mír, bezpečnost a prosperitu většinové části evropského kontinentu. Proto bude prosazovat, aby ČR byla členským státem, který se cítí odpovědný za další rozvoj evropské integrace a aktivně se na něm podílí. Z pozice zodpovědného člena EU musí vláda úspěchy i neúspěchy EU pocítovat a interpretovat jako své vlastní. Evropský zájem vláda chápe jako nalezení společného řešení pro společné problémy na úrovni EU. Vláda si je vědoma, že princip a úspěch evropské integrace spočívá v prosazování dlouhodobého zájmu všech členských států. Pro uskutečnění tohoto zájmu je někdy nutné obětovat dílčí a krátkodobé zájmy. Proto vláda uvažuje o evropské agendě jako o propojeném celku, přičemž bude usilovat o prosazení zájmů ČR v celkovém přístupu k EU, nikoli odděleně v každé jednotlivé politice. (Vláda ČR, 2015)

- **aktivní přístup a srozumitelnost.**

Vláda bude usilovat, aby ČR byla aktivním a srozumitelným členem EU. Pro tento přístup je potřeba znát potřeby ČR a schopnost formulovat na jejich základě priority ČR v EU. Tyto priority by měly být důsledně prokonzultovány a dlouhodobě a aktivně prosazovány na domácí i evropské úrovni. (Vláda ČR, 2015)

Vláda z tohoto důvodu v Koncepci politiky ČR v EU definovala 4 cíle evropské integrace a v jejich rámci celkem 5 priorit ČR v EU:

- **Cíl: Mír a bezpečnost:**

1. Priorita ČR v EU: akceschopná Společná bezpečnostní a obranná politika EU;

- **Cíl: Hospodářský rozvoj:**

2. Priorita ČR v EU: prohlubování vnitřního trhu EU;

3. Priorita ČR v EU: efektivní čerpání evropských strukturálních a investičních fondů;

- **Cíl: Spravedlnost a solidarita:**

4. Priorita ČR v EU: společný postup proti daňovým únikům;

- **Cíl: Pevné evropské ukotvení ČR:**

5. Priorita ČR v EU: příprava na vstup do eurozóny.

(Vláda ČR, 2015)

2.4.2.1 MÍR A BEZPEČNOST jako cíl ČR v oblasti evropské integrace

Efektivnější SZBP EU

Vláda bude podporovat další rozvoj SZBP EU s cílem dosáhnout efektivního působení EU na mezinárodní scéně. EU musí být schopna řešit své problémy sama. Za klíčový nástroj pro dosažení tohoto cíle na evropské úrovni považuje vláda ČR Evropskou službu pro vnější činnost (ESVČ). Vláda bude usilovat o co nejkvalitnější zastoupení v ní a o usměrňování jejích aktivit zejména v oblasti vztahů se zeměmi Balkánu, Východního partnerství, Blízkého východu, severní Afriky, či podpory lidských práv včetně práv sociálních. (Vláda ČR, 2015)

2.4.2.2 Priorita ČR v EU: Akceschopná Společná bezpečnostní a obranná politika EU

Vzhledem k rostoucí odpovědnosti Evropy za svou vlastní obranu a bezpečnost a vzhledem k výraznému zhoršení bezpečnostní situace v bezprostředním okolí EU vláda považuje akceschopnou Společnou bezpečnostní a obrannou politiku EU (SBOP) za svou prioritu v EU. Vláda je připravena podílet se na novém koncepčním vymezení

SBOP a vyjasnění úrovně ambicí EU. Vláda bude prosazovat rozsáhlejší spolupráci civilních a vojenských nástrojů SBOP, lepší provázání aktivit SBOP s dalšími nástroji a aktivitami EU, celkové zvýšení akceschopnosti SBOP a další posílení civilních schopností EU. V tomto ohledu přitom chápe roli NATO a EU v oblasti obrany a bezpečnosti jako komplementární, nikoli konkurenční a prosazuje prohlubování praktické spolupráce mezi nimi. (Vláda ČR, 2015)

K zajištění potřebné efektivity obranného sektoru přispěje rovněž vytvoření spravedlivých a rovných podmínek na trhu s obranným materiálem a podpora malých a středních podniků. (Vláda ČR, 2015)

Na národní úrovni bude vláda nadále vyvíjet úsilí k tomu, aby byla schopna se v odpovídajícím množství a požadované kvalitě účastnit civilních a vojenských misí a operací EU a zapojovat se do společných iniciativ zaměřených na rozvoj schopností. (Vláda ČR, 2015)

- **Stabilizace sousedství EU a proces rozšiřování;**

Vláda bude prosazovat politiky EU vedoucí ke stabilizaci jejího sousedství. Dále bude aktivně spoluutvářet Politiku východního partnerství a podporovat hlubší rozlišení této politiky tak, aby lépe odrážela očekávání jednotlivých partnerských zemí a zároveň jim zajistila svobodnou volbu jejich vazby na EU. Bude aktivně přispívat k implementaci asociačních a komplexních smluv o volném obchodu. Současně bude vláda nadále důrazně podporovat proces rozšíření EU, jakožto prostředek k zajištění stability, demokratického právního státu a prosperity jihovýchodní Evropy. (Vláda ČR, 2015)

- **vnitřní bezpečnost.**

Obecná situace ve světě, včetně stávajících konfliktů a krizí, nese potenciál hrozeb pro vnitřní bezpečnost EU. Důsledkem této situace mohou být teroristické útoky nebo jiná závažná trestná činnost související s mobilitou v rámci EU, ale potenciálně také s nelegální migrací do EU. Existence Schengenského prostoru, tedy prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích, přináší nesporné přínosy vyplývající z volného pohybu osob a zboží, zároveň však přináší bezpečnostní výzvy a klade zvýšený důraz

na ochranu vnějších hranic EU. Vláda vnímá řízenou, čili legální migraci do EU jako hospodářskou příležitost. Další aspekty migrace především zabraňování nelegální migraci a společná azylová politika EU jsou však oblastmi, které bude muset EU a tedy i ČR dále uspokojivě řešit. Vláda je pevným zastáncem efektivního společného postupu. Zejména pak odpovědného přístupu všech členských států k ochraně hranic EU, plnění stávajících podmínek společných migračních politik všemi členskými státy a plného využití společných nástrojů pro posilování vnitřní bezpečnosti v celé EU. Základem by měla být operativní spolupráce členských států EU. Cílem v oblasti migrace je dospět k efektivnímu systému azylové a migrační politiky, který bude odrážet dynamicky se proměňující mezinárodní prostředí, ale také potřeby jednotlivých států EU. Jedním z pilířů účinné migrační a azylové politiky je její vnější dimenze, a proto je též nutné stavět na posílení rozvojové spolupráce se třetími zeměmi a jejich podpoře při budování kapacit. (Vláda ČR, 2015)

V oblasti vnitřní bezpečnosti pak vláda vyzdvihuje strategické priority EU zaměřené na boj proti přeshraničnímu organizovanému zločinu, kyberkriminalitě, terorismu, radikalismu a obchodu s drogami a psychotropními látkami. (Vláda ČR, 2015)

2.5 Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) Evropské unie

2.5.1 Vznik SZBP

Společná zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie byla založena Maastrichtskou smlouvou v roce 1993. Její vznik představoval jeden z postupných kroků vývoje evropské integrace nikoli však počátek spolupráce členských zemích v této oblasti, či převzetí pravomocí v bezpečnostních otázkách nebo převzetí pravomocí ve vztazích členských států se zeměmi třetího světa.

(Matlocha, © 2005-2016; Čermák, 2008)

2.5.2 Historie spolupráce

Už od roku 1950 byla členskými státy tehdejšího Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO) vedena debata o vzájemné spolupráci v otázkách národní bezpečnosti. Jelikož USA a Velká Británie se snažily znovu vyzbrojit západní Německo a zapojit ho do obranného systému Západu, Francie navrhla zřízení Evropského obranného společenství (EOS). Smlouva byla dlouhou dobu v jednání a nakonec byla i podepsána. Měla vzniknout pozice evropského ministra obrany a společná evropská armáda, ovšem změna okolních podmínek a nespokojenost s konečnou podobou dokumentu vedla k neúspěchu ratifikačního procesu, protože Národní shromáždění Francie se v roce 1954 odmítlo smlouvou o založení EOS zabývat. Důsledkem byla rezignace evropského integračního procesu na jakoukoli spolupráci v oblasti vojenství až do konce studené války. Veškeré debaty o otázkách v oblasti bezpečnosti se přesunuly do Severoatlantické aliance, kam po roce přistoupila SRN. (Matlocha, © 2005-2016; Brunclík, 2009)

Jakýsi první konkrétní krok ke koordinaci zahraniční politiky učinily státy tehdejšího Evropského společenství (ES) až roku 1970, kdy byla zřízena Evropská politická spolupráce, která fungovala na principu pravidelných konzultací na téma nejdůležitějších otázek v oblasti mezinárodních vztahů. Tato spolupráce probíhala ovšem jen na bázi konzultací a výsledkem nemohlo být žádné závazné stanovisko, či společná akce. Evropská politická spolupráce stála mimo institucionální rámec ES. Jednotná evropský akt sice přinesl vazbu mezi Evropskou politickou spoluprací a ES, nicméně aktivní společná politika se objevila až po studené válce založením SZBP. (Matlocha, © 2005-2016)

Na počátku 90. let se prohloubení spolupráce v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky neshledalo se značnou podporou, jelikož řadě členů konzultační model Evropské politické spolupráce vyhovoval a vedle NATO už tedy nebylo třeba vytvářet další spolupráci v oblasti bezpečnosti. Některé země ovšem cítily potřebu posunu integrace na jinou úroveň a Evropskou politiku spolupráce na úrovni konzultací tedy nepovažovaly za dostatečnou. Byla podepsána nová smlouva v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky smlouva Maastrichtská, kde si státy zachovaly absolutní

kontrolu nad jejím obsahem, jelikož Komisi, Parlamentu a Evropskému soudnímu dvoru neoponechaly žádný vliv. (Matlocha, © 2005-2016)

I když bylo možno EU provádět SZBP, členské státy toho mnoho nevyužívaly. Založení SZBP nijak nepomohlo k vytvoření společné pozice EU po rozpadu i během válek v Jugoslávii a na konci 20. století EU nedokázala sama vyřešit humanitární krizi v Kosovu. Z toho důvodu bylo jasné, že je třeba řady potřebných změn v modifikaci zahraničněpolitické spolupráce. Postupně byla zřízena funkce vysokého představitele pro SZBP (díky Amsterodamské smlouvě) a EU spustila vojenskou spolupráci, spolupráci v oblasti krizového managementu a vytvořila patřičné pracovní skupiny pro její zřízení. Lisabonskou smlouvou pak reformovala svoji institucionální strukturu v oblasti vnějších vztahů. (Matlocha, © 2005-2016)

2.5.3 Reformy SZBP od Maastrichtské smlouvy po Lisabonskou

SZBP EU byla vytvořena v roce 1993 Maastrichtskou smlouvou a později byla posilována dalšími uzavřenými smlouvami. Poslední uzavřená smlouva v této oblasti byla smlouva Lisabonská, uzavřená v roce 2009. Díky této smlouvě se v otázkách týkajících se bezpečnosti zvýšila úloha Parlamentu tím, že v současné době se angažuje v rozvoji této politiky prostřednictvím ESVČ, zvláštních zástupců EU a jejich zahraničních delegací. Rozsah a působnost SZBP formují rozpočtové pravomoci Parlamentu a finanční nástroje EU. Parlament udržuje díky výborům a delegacím těsné vazby s dalšími orgány EU, s parlamenty členských států, s partnerskými zeměmi atd. (Troszczyńska – van Genderen, Legrand, 2016)

SZBP byla založena na mezivládních postupech a konsenzu. (Troszczyńska – van Genderen, Legrand, 2016)

- **Maastrichtská smlouva;**

Maastrichtská smlouva neboli Smlouva o EU byla podepsána v Maastrichtu dne 7. 2. 1992 a vstoupila v platnost 1. 11. 1993. (Čermák, 2008)

Maastrichtská smlouva oficiálně ustanovila SZBP součástí primárního práva. SZBP tak upravila dřívější Evropskou politickou spolupráci, čímž zavedla efektivnější spolupráci v zahraničněpolitické oblasti. Ta byla do té doby vykonávána jen formou vzájemných konzultací. (Mašková, 2012; Vít, 2006)

Tato smlouva započala novou etapu vývoje v oblasti SZBP a přispěla ke komplexnějšímu procesu evropské integrace. (Mašková, 2012; Vít, 2006)

SZBP podle této smlouvy měla pokrýt všechny oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky a dále měla postupně rámcově vymezovat společnou obrannou politiku. (Novák, 2016; Čermák, 2008)

Tato smlouva změnila předchozí evropské smlouvy a nově tak definovala 3 pilíře EU:

- Evropské společenství;
- společnou zahraniční a bezpečnostní politiku;
- spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí.

(Novák, 2016; Čermák, 2008)

Členské státy musely podporovat tuto politiku vzájemnou solidaritou. Mezi cíle této politiky patřila ochrana společných hodnot, základních zájmů, nezávislosti a celistvosti EU, a také posilování její bezpečnosti prostřednictvím podpory mezinárodní spolupráce, rozvíjení a upevnění demokracie a právního státu a v neposlední řadě dodržování základních lidských práv a svobod. (Novák, 2016)

- **Amsterodamská smlouva;**

V roce 1997 vznikla smlouva Amsterodamská, která přinesla novinky ve formě účinnějšího rozhodovacího procesu díky konstruktivního zdržení se hlasování a hlasování kvalifikovanou většinou. V roce 1999 byla ustanovena funkce vysokého představitele pro SZBP. (Troszczyńska – van Genderen, Legrand, 2016; Čermák, 2008; Vít, 2006)

Kvalitativním posunem v Amsterodamské smlouvě bylo zahrnutí tzv. Petersberských úkolů Západoevropské unie (1992), tj. humanitární, záchranné mise a mise k udržení míru do ustanovení, jež se týkají druhého pilíře EU. V tomto kroku reagovaly členské

státy na existenci vážných konfliktů (Jugoslávie) a absenci nástrojů EU tyto konflikty řešit. (Vít, 2006)

V roce 2001 byl zřízen Politický a bezpečnostní výbor, který měl vykonávat politickou kontrolu a strategicky řídit operace k řešení krizí. V roce 2003 smlouva z Nice zefektivnila rozhodovací proces. (Troszczyńska – van Genderen, Legrand, 2016; Čermák, 2008)

Listina základních práv EU je, od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost, právně závazná. Byla začleněna jako příloha bez právní závaznosti do Smlouvy z Nice. (Wawrosz, 2008)

- **Lisabonská smlouva.**

V roce 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, která zrušila piliřovou strukturu EU. Vytvořila několik nových subjektů v rámci EU včetně vysokého představitele pro SZBP (rovněž zastává funkci místopředsedy Komise) a nově post stálého předsedy Evropské rady. (Troszczyńska – van Genderen, Legrand, 2016; Čermák, 2008)

Postavení institucí v oblasti vnějších vztahů a SZBP se obměnilo právě s přijetím Lisabonské smlouvy. (Matlocha, © 2005-2016; Grw, 2016)

Lisabonská smlouva výrazně prohloubila integraci EU. Bylo zrychleno a zefektivněno rozhodování v Radě EU prostřednictvím rozšíření počtu jejích členů. (Vláda ČR, 2015; Brunclík 2009; Zemanová, 2008)

Stálý předseda Evropské rady se má zabývat otázkami SZBP a zároveň EU reprezentovat navenek. V prosinci 2014 se jím stal bývalý polský premiér Donald Tusk. Nahradil tak ve funkci belgického politika Hermana van Rompuye. (Matlocha, © 2005-2016; Grw, 2016)

Smlouva založila ESVČ a modernizovala oblast SBOP, která spadá pod SZBP. (Troszczyńska – van Genderen, Legrand, 2016)

2.5.4 Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Tato funkce vzešla z pozice vysokého představitele EU pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, kterou od schválení Amsterodamské smlouvy v roce 1999 zastával Javier Solana. (Matlocha, © 2005-2016)

Tento post je klíčový pro SZBP. V současné době je plněn italskou političkou F. Mogheriniovou, která zastupuje EU navenek v otázkách SZBP. Bez hlasovacího práva předsedá Radě pro vnější vztahy, je místopředsedkyní Komise pro vnější vztahy a vede ESVČ. F. Mogheriniová tvoří most mezi oblastmi, které byly dříve oddělené, což je oblast vnějších vztahů a oblast SZBP. (Matlocha, © 2005-2016)

Vysoký představitel Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku je jakýmsi moderátorem mezi institucemi a členskými státy a mediátorem dohodnutých východisek v rámci jednání institucí a členských států, které pak obhajuje při jednáních o bezpečnostních a zahraničněpolitických otázkách. Také koordinuje svou činnost s dalšími členy Komise. Vysoká představitelka také koordinuje rozložení agendy mezi ESVČ a jednotlivými generálními ředitelstvími v Komisi. (Matlocha, © 2005-2016)

2.5.5 Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ)

ESVČ byla zřízena roku 2011. Má sídlo v belgickém Bruselu. Jejím úkolem je udržovat diplomatické vztahy EU s dalšími zeměmi mimo EU a provádět zahraniční a bezpečnostní politiku EU a zvyšovat vliv Evropy na mezinárodní scéně. Spolupracuje s diplomatickými strukturami zemí EU, OSN a dalších světových mocností. Bývá nazývána také jako centrum evropské diplomacie, je institucí zřízenou jako diplomatický aparát díky Lisabonské smlouvě. ESVČ má asistovat při plnění povinností vysoké představitelce. Tato služba se organizuje podle geografického a tematického principu. Skládá se z jedné třetiny úředníků z Komise, druhá třetina je zastoupena úředníky z generálního sekretariátu Rady a zbylá třetina jsou členové z členských států a součástí služby jsou i delegace EU ve třetích zemích. Funkce vysokého představitele je podpořena silným nástrojem pro vytváření společné evropské politiky a její

prezentaci navenek. Důležité ovšem je to, do jaké míry je vysoký představitel schopen přesvědčit o svých návrzích členské státy. (Matlocha, © 2005-2016; EUROPA, 2016)

2.5.6 Nástroje zahraniční a bezpečnostní politiky

V oblasti SZBP se dospívá k rozhodnutí téměř vždy jednomyslně. Vliv Komise je výrazně omezen, Evropský parlament nemá v podstatě vůbec žádný vliv a Evropský soudní dvůr je ze SZBP zcela vyloučen. Také implementace konkrétních rozhodnutí leží valnou měrou na bedrech členských států. (Matlocha, © 2005-2016)

V rámci SZBP EU nemůže přijímat žádná legislativní opatření. Všechna rozhodnutí se tedy vztahují pouze ke konkrétním situacím, nemají tak obecnou platnost. Pro členské státy jsou rozhodnutí závazná, ale vzhledem k tomu, že neexistují sankce za jejich porušení, tlak na jejich dodržování je pouze politický, aby státy zůstaly spolehlivým partnerem. (Matlocha, © 2005-2016)

EU se k dennodennímu dění ve světě vyjadřuje ve svých prohlášeních a deklarácích.

2.5.6.1 Evropská rada

Evropská rada vymezuje svými rozhodnutími obecné směřování SZBP, strategické zájmy a cíle EU. Jedná se o cíle evropské politiky vůči zemím, či regionům a v rámci jednotlivých témat zahraniční politiky (například nešíření ZHN). Rada přijímá rozhodnutí, která vymezují společný postoj EU v konkrétních otázkách zeměpisné nebo tematické povahy. Takové rozhodnutí může definovat názor EU v rámci probíhajících mezinárodních jednání nebo vést k sankcím proti představitelům nedemokratických režimů. (Matlocha, © 2005-2016)

Pokud je třeba konkrétní operativní činnost, Rada přijme rozhodnutí o společné akci. Na tomto právním základě jsou postaveny nejdůležitější a nejviditelnější aktivity EU v oblasti SZBP. Díky akci Rada jmenuje zvláštní vyslance pro daný region nebo vyšle do problémového území vojenskou, či policejní misi pod hlavičkou společné

bezpečnostní a obranné politiky. Členské státy si dodržují kontrolu nad svými závazky prostřednictvím daných rozhodnutí, které musí být velmi přesně definované a musí v nich být přesně vymezeny cíle, rozsah a prostředky, které EU poskytne, podmínky jejich provádění a pokud je to nutné, doba trvání. (Matlocha, © 2005-2016)

2.5.6.2 Evropský parlament v oblasti SZBP

- **Pravomoci a nástroje;**

Parlament od počátku utváření SZBP usiloval o rozšíření jejich působností. Chtěl zavést post ministra zahraničních věcí EU a vytvořit evropskou diplomatickou službu. Parlament spolupracuje s ESVČ v otázkách zahraničních věcí předsednictvím Rady, sekretariátem Rady, Komisí a vnitrostátními parlamenty členských států. Vysoká představitelka má za úkol konzultovat s Parlamentem hlavní kroky v oblasti SZBP a informovat ho průběžně o vývoji. Parlament v období dvakrát za rok pořádá rozpravu o zprávě o pokroku při provádění SZBP, vznáší dotazy a poskytuje doporučení Radě a vysoké představitelce. Vysoká představitelka (zároveň místopředsedkyně Komise) vydala v roce 2010 prohlášení, díky kterému je Parlament více informován v oblastech SZBP. Parlament pro SZBP schvaluje rozpočet na délku jednoho roku. Parlament pravidelně dohlíží na operace ESVČ. Dále diskutuje s vysokou představitelkou a zvláštními zástupci EU. Výbory Parlamentu podílející se na zakládání ESVČ konzultují s nově jmenovanými vedoucími delegací ESVČ.

(Troszczyńska – van Genderen, Legrand, 2016)

- **vnitřní struktury podílející se na SZBP;**

Specializované výbory Parlamentu provádí převážnou část práce v oblasti SZBP. Jedná se o Výbor pro zahraniční věci (AFET) a jeho dva podvýbory pro bezpečnost a ochranu (SEDE) a pro lidská práva (DROI), Výbor pro mezinárodní obchod (INTA) a Výbor pro rozvoj (DEVE). Tyto výbory vydávají stanoviska a zprávy k SZBP. Delegace parlamentu vykonávají práci v oblasti SZBP a jejich úkolem je udržet a rozvíjet mezinárodní vztahy prostřednictvím meziparlamentní spolupráce, podporovat základní hodnoty EU – svobodu, demokracii, lidská práva, základní svobody a právní stát. (Troszczyńska – van Genderen, Legrand, 2016)

- **vliv činnosti Parlamentu na SZBP.**

Prostřednictvím zapojení Parlamentu do SZBP je zvýšena demokratická odpovědnost za tuto politiku. Parlament poskytuje místo pro výměnu názorů mezi tvůrci politik nejen na úrovni orgánů EU a vlád členských států, ale i na úrovni občanské společnosti a na úrovni odborníků a akademických pracovníků, čímž přispívá ke zvýšení informovanosti veřejnosti o SZBP a usnadňuje zapojení mnoha různým vládním i nevládním unijním i mimo unijním partnerům. Parlament posiluje viditelnost zahraničních politik EU. (Troszczynska – van Genderen, Legrand, 2016)

2.5.7 Globální strategie EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku

V červnu 2015 byla pověřena F. Mogheriniová přípravou Globální strategie EU pro zahraniční a bezpečnostní politiku, která měla být hotová do června následujícího roku, a také se tak stalo. Vysoká představitelka dospěla k závěru, že je třeba přepracovat Evropskou bezpečnostní strategii z roku 2003, jelikož za ta léta došlo k proměně několika klíčových změn v globálním prostředí. Globální strategie měla poskytnout široký rámec, ve kterém by byla EU schopna porozumět mezinárodním výzvám současné doby a dokázala by jim čelit díky široké škále nástrojů, které má k dispozici soudržným způsobem. Globální strategie EU přináší od Evropské bezpečnostní strategie z roku 2003 změnu filosofie.

(Troszczynska – van Genderen, Legrand, 2016; Legrand, Kruijs, 2016)

Nová Globální strategie představuje 5 priorit zahraniční politiky EU:

- Bezpečnost EU;
- odolnost států a společností na východě a jihu;
- integrovaný přístup ke konfliktům;
- kooperativní regionální uspořádání;
- globální správa a řízení pro 21. století.

(Troszczynska – van Genderen, Legrand, 2016; Legrand, Kruijs, 2016)

2.5.8 Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP)

Oblast SBOP spadá pod SZBP. Do SBOP patří vojenské operace a civilní mise EU. SBOP poskytuje politický rámec pro stálé politické i vojenské struktury a pro operace v zahraničí. Tato politika byla začleněna do smluv EU v roce 1999 a od roku 2003 se SBOP zakládá na Evropské bezpečnostní strategii. Díky Lisabonské smlouvě je zajištěna jasnost institucionálních aspektů SBOP a je posílena politická a rozpočtová úloha Parlamentu EU. SBOP patří mezi nejrychleji se rozvíjející politiky, jelikož za méně než 10 let získala významné strategické zaměření, i operační kapacitu a v současné době se tato oblast stále vyvíjí. (Legrand, Kruijs, 2016)

Rozhodnutí, které se týkají SBOP přijímá Evropská rada a Rada EU. Jsou přijímána jednomyslně kromě záležitostí, které se týkají Evropské obranné agentury a stáله strukturované spolupráce, kde je hlasováno kvalifikovanou většinou. Návrhy rozhodnutí podává F. Mogheriniová, která rovněž zaujímá pozici místopředsedkyně Evropské komise. (Legrand, Kruijs, 2016)

2.5.8.1 Evropský parlament

Parlament posuzuje SBOP a může se obrátit na vysokou představitelku a na Radu EU. Má pravomoci v rozpočtové oblasti SBOP. Dvakrát ročně diskutuje o pokroku při provádění SZBP a SBOP a přijímá dvě zprávy. Zprávu o SZBP navrhuje Výbor pro zahraniční věci a zprávu o SBOP, kterou navrhuje podvýbor pro bezpečnost a obranu. Od roku 2012 jsou pořádány díky Lisabonské smlouvě dvakrát v roce meziparlamentní konference mezi Evropským parlamentem a parlamenty členských států. Na těchto konferencích se projednávají otázky společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Vysoká představitelka předsedá Radě pro zahraniční věci ve složení ministrů obrany. Parlament hodnotí vývoj institucí, schopností a operací v rámci SBOP a zajišťuje, aby otázky bezpečnosti a obrany reagovaly na obavy, kterými disponují občané EU. Evropský parlament pořádá s Radou, ESVČ a Komisí pravidelné konzultace. (Legrand, Kruijs, 2016)

Klíčovou úlohu při zajišťování evropské bezpečnosti má sice NATO, Evropský parlament se ale účastní parlamentního shromáždění NATO za účelem vzájemného rozvíjení vztahu EU – NATO. Jsou respektovány nezávislosti obou zmíněných celků, což je důležité pro operace, kde působí jak NATO, tak EU. Mezi takové operace patří například operace v Afghánistánu a Kosovu. (Legrand, Kruijs, 2016)

2.5.8.2 SBOP v letech 2015-2016

V roce 2009, kdy byla v platnosti Lisabonská smlouva SBOP neprocházela žádnými významnými změnami. Do roku 2014 došlo ke sloučení souvisejících struktur EU pod záštitu ESVČ. (Legrand, Kruijs, 2016)

V průběhu roku 2014 a první polovině roku 2015 došlo ke zhoršení bezpečnostní situace, což si vyžádalo vypracování různých dokumentů jako:

- „EU v měnícím se globálním prostředí – více propojený, zpochybňovaný a složitý svět“ (společná zpráva Komise a vysoké představitelky);
- „Budování kapacity na podporu bezpečnosti a rozvoje – zvyšování schopností partnerů předcházet krizím a zvládat je“ (společný návrh Komise a vysoké představitelky);
- akční plán „Rozvoj komplexního přístupu EU k vnějším konfliktům a krizím“;
- akční plán pro oblast Sahelu 2015-2020.

(Legrand, Kruijs, 2016)

2.5.8.3 Hlavní cíle v oblasti SBOP

V roce 2013 Rada stanovila 3 hlavní cíle v oblasti SBOP, které platí i v současné době a to:

- Financování rozměru obrany (výdaje členských států na obranu, zahájení výzkumů v oblasti SBOP);

- užitečnost misí a operací v boji proti hybridním hrozbám;
- důležitost partnerství s dalšími zeměmi a organizacemi.

(Legrand, Kruijs, 2016)

2.6 Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex)

Frontex, neboli Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž, byla poprvé zřízena v roce 2004. Jedná se o agenturu se sídlem v polské Varšavě. Jejím základním posláním je pomáhat státům EU a zemím, které jsou přidruženy k Schengenu se správou vnějších hranic. Každým rokem překročí hranice až 700 milionů lidí a jelikož na hranicích mezi zeměmi Schengenu neexistují žádné stále hraniční kontroly, ochrana vnějších hranic EU je proto velmi důležitá a má zásadní význam pro všechny země EU. Za ochranu vnějších hranic ručí v první řadě ty země, které na nich leží. Jelikož v posledních letech došlo na vnějších hranicích Evropy ke značnému nárůstu počtu migrantů, kteří chtějí vstoupit na území Evropy, zabývá se Frontex v současné době výhradně situacemi souvisejícími s migrační krizí.

Frontex zastává hlavně koordinátorskou funkci. Rozvíjí a sdílí osvědčené postupy mezi pohraničními orgány EU a zeměmi, které jsou k Schengenu přidružené.

(Evropa, 2016)

2.6.1 Opora Frontexu v nařízeních EU

Prvním dokumentem ohledně Frontexu bylo nařízení Rady (ES) č. 2007/2004 o zřízení Evropské agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích.

Nařízení (EU) č. 1168/2011 měnilo původní akt z důvodu zlepšení integrovaného řízení vnějších hranic a posílení spolupráce mezi vnitrostátními pohraničními orgány.

Nařízení (EU) č. 656/2014, stanovuje pravidla pro ostrahu vnějších námořních hranic v kontextu spolupráce řízené agenturou Frontex. (Úřad pro publikace, 2016)

V kontextu Evropského programu pro migraci vydala Evropská komise v prosinci 2015 návrh na vytvoření Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž. Ta je

vybudována na základech agentury Frontex a orgánů zemí EU odpovědných za řízení hranic a umožní integrovanější řízení vnějších hranic EU. Je upravena nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/1624. (Úřad pro publikace, 2016; Frontex, nedatováno)

Česká republika má dle tohoto nového nařízení přispět do pohraniční stráže 20 osobami do celkového počtu 1500 příslušníků pohraniční stráže. (Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/1624, 2016)

2.6.2 Úkoly Frontexu

Některé úkoly vykonávané agenturou Frontex:

- Analýza rizik;

Frontex pro vykonání jakýchkoli činností musí neustále provádět analýzy rizik ohledně bezpečnosti vnějších hranic EU. Zabývá se nedovoleným přistěhovalectvím, přeshraniční trestnou činností na vnějších hranicích a obchodováním s lidmi. (Evropa, 2016)

- společné operace;

Agentura koordinuje nasazení speciálně vycvičených pracovníků a technického vybavení v oblastech EU, kde je zapotřebí poskytnout dodatečnou pomoc. (Evropa, 2016)

- rychlá reakce;

Evropské jednotky pohraniční stráže jsou nasazeny do zemí v oblasti vnějších hranic EU, které jsou vystaveny obrovskému migračnímu tlaku. (Evropa, 2016)

- výzkum;
- výcvik;

Frontex připravuje normy odborné přípravy pro pohraniční orgány, za účelem sladění výcviku pohraniční stráže v zemích EU se zeměmi přidruženými k Schengenu. (Evropa, 2016)

- společné návratové operace;

Agentura shromažďuje osvědčené postupy pro navracení migrantů do zemí jejich původu a koordinuje společné návratové operace. (Evropa, 2016)

- výměna informací.

Frontex vyvíjí a provozuje informační systémy, které umožňují výměnu informací mezi pohraničními orgány. (Evropa, 2016)

Frontex přispívá k harmonizaci kontrol v celé EU a zprostředkovává spolupráci mezi pohraničními orgány jednotlivých členských zemí a poskytuje technickou podporu a odborné znalosti. Frontex může státům, které jsou vystaveny masivnímu migračnímu tlaku poskytnout dodatečnou technickou pomoc. Koordinuje nasazení speciálně vycvičených pohraničních pracovníků a dalšího technického vybavení. Agentura také koordinuje námořní operace (v Řecku, Itálii a ve Španělsku) a činnost na vnějších pozemních hranicích (včetně Bulharska, Rumunska, Polska a Slovenska). Pracovníci této agentury působí na řadě mezinárodních evropských letištích. (Evropa, 2016)

Agentura nemá vlastní vybavení ani vlastní příslušníky pohraniční stráže. Pokud koordinuje nějakou společnou akci, EU jí poskytne pohraniční stráž a další technické prostředky. (Evropa, 2016)

2.6.3 Spolupráce Frontexu

Frontex spolupracuje s Europolem, Evropským podpůrným úřadem pro otázky azylu, Agenturou Evropské unie pro základní práva, mezinárodními organizacemi (Vysoký komisař OSN pro uprchlíky, Mezinárodní organizace pro migraci) a orgány zemí, které nejsou členy EU. (Úřad pro publikace, 2016)

2.7 Evropská politika sousedství

Evropská politika sousedství (EPS) se zrodila v roce 2003 v Prohlášení Evropské komise o „Širší Evropě“ a zveřejnění strategie, která stanovuje hlavní cíle a zásady, zeměpisný dosah nové politiky i návrh finančního nástroje, který je aplikován od roku 2007. Tato politika vznikla jako reakce na největší rozšíření EU v roce 2004 a dalším důvodem byla potřeba vytvořit zahraniční politiku EU jako celku s podobou akceschopnější SZBP. Strategie EPS z roku 2004 uvádí, že cílem EPS je sdílet výhody rozšíření z roku 2004 se zeměmi sousedství především posilováním stability, bezpečnosti a blahobytu všech, kterých se to týká. Mezi další důležitý cíl patří společný boj proti terorismu a společné řešení konfliktů. (Komínková, 2016; Hnát, 2008, str. 19)

EPS se vztahuje jen na některé země, které jsou bezprostředními sousedy s EU, ať na souši, či na moři. Vztahy s ostatními zeměmi se případně řídí jinými dohodami. EPS představuje v současné době prioritu EU v oblasti vnějších vztahů. Privilegované vztahy se zakládají na dodržování vzájemných závazků především v oblastech vlády práva, dobrého vládnutí, respektu k lidským právům a k právům menšin, prosazování dobrých sousedských vztahů, principů tržního hospodářství a udržitelného rozvoje. (Komínková, 2016)

EU chce rovněž posílit vztahy politické a ekonomické vazby se zeměmi, které nejsou v těsném sousedství EU a u kterých se nepředpokládá, že by do EU někdy vstoupily. Tyto vztahy jsou založeny na sdílených hodnotách jako demokracie, respekt k lidským právům atp. Rozsah spolupráce ze strany EU se bude odvíjet od míry skutečného sdílení definovaných hodnot partnerskými zeměmi a také od jejich postupu při implementaci plánů a úkolů. (Komínková, 2016; Hnát, 2008)

Evropská politika sousedství (EPS) se vztahuje na celkem 10 sousedních zemí EU, které se nacházejí na východním a jižním pobřeží Středozemního moře, což je Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libye, Maroko, Palestina, Sýrie a Tunisko (tyto země jsou tzv. jižními partnery). Skládá se z dvoustranných politik, které jsou uplatňovány mezi EU a jednotlivými partnerskými zeměmi, které doplňuje regionální rámec spolupráce – Unie pro Středomoří. (Rey, Saoudi, 2016)

Unie pro Středomoří, vytvořená v roce 2008 s cílem oživit evropsko-středomořské partnerství, představuje regionální rámec pro spolupráci mezi členskými státy EU a 15 středomořskými zeměmi, mezi nimiž je i všech 10 jižních partnerů. (Rey, Saoudi, 2016)

2.7.1 Úloha Evropského parlamentu

Evropský parlament hraje důležitou roli v oblasti EPS.

Prostřednictvím svého Výboru pro zahraniční věci kontroluje provádění EPS, zejména pokud se jedná o výroční zprávy o pokroku EPS a o přezkoumání EPS. Výbor pro zahraniční věci sleduje politickou situaci v partnerských zemích prostřednictvím pravidelných diskusí s vysoce postavenými vládními úředníky, odborníky a zainteresovanými subjekty z řad občanské společnosti. Výši prostředků, které budou vyčleněny pro EPS, určuje Parlament, díky svým rozpočtovým pravomocem. Souhlas Parlamentu je nutný k uzavření všech dohod o přidružení s jižními partnery EPS. Parlament také musí schválit jakoukoli novou obchodní dohodu, včetně budoucích prohloubených a komplexních dohod o volném obchodu s Marokem a s Tuniskem.

S parlamenty jižních partnerských zemí jsou prostřednictvím stálých delegací udržovány pravidelné dvoustranné vztahy. S tím do jaké míry budou vztahy hluboké, souvisí pokroky v rámci vztahů EPS. (Rey, Saoudi, 2016)

V roce 2010 byl vytvořen smíšený parlamentní výbor, díky kterému došlo ke zlepšení vztahů s marockým parlamentem, a roku 2016 byl vytvořen tento výbor také s Tuniskem. (Rey, Saoudi, 2016)

Se Sýrií byly přerušeny parlamentní vztahy kvůli tamější občanské válce. Současná situace na území Libye zabraňuje meziparlamentním vztahům. Evropský parlament se v rámci regionální úrovně účastní jednání Parlamentního shromáždění Unie pro Středomoří, které se schází jednou ročně k plenárnímu zasedání a opakovaně k zasedání výboru. Evropský parlament se za poslední dobu zúčastnil také několika volebních pozorovatelských misí EU například v Alžírsku, Egyptě, Jordánsku, Libanonu a Tunisku. Poskytuje pomoc parlamentům Maroka a Tuniska, což jsou 2 prioritní země v rámci jeho programu na podporu demokracie. (Rey, Saoudi, 2016)

2.7.2 Účastníci EPS

Evropská politika sousedství se týká států, které mají s EU smluvní vztah v podobě dohody o partnerství a spolupráci v případě zemí bývalého SSSR a asociačních dohod uzavíraných v rámci Středomořského partnerství - tzv. Barcelonského procesu.

Mezi první přizvané k účasti na EPS patří Alžírsko, Bělorusko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Libye, Maroko, Moldavsko, palestinská samospráva, Sýrie, Tunisko a Ukrajina. Během roku 2004 byly přizvány státy jižního Kavkazu: Arménie, Ázerbájdžán a Gruzie. Většina z uvedených zemí má plné členství na základě akčních plánů. Alžírsko o akčním plánu stále jedná a Libye se Sýrií v současné době zůstávají mimo většinu struktur týkajících se EPS. EPS je dále doplněna o regionální a mnohostranné iniciativy. V roce 2008 bylo v Paříži zahájeno Středomořské partnerství a v Kyjevě Černomořská synergie. O rok později v Praze v květnu bylo zahájeno Východní partnerství. (Rey, Saoudi, 2016)

2.7.3 Princip fungování EPS

O první fázi se stará Komise, která vypracuje zprávy týkající se jednotlivých zemí, kde je zhodnocena politická a ekonomická situace a stanoví priority v oblasti spolupráce. Tyto zprávy jsou následně předloženy Radě, která rozhodne, zda je možné postoupit k vypracování akčního plánu, což je hlavní operační nástroj EPS. Komise samozřejmě po celou dobu spolupracuje s danou zemí, aby plán odrážel potřeby, možnosti a zájmy nejen EU, ale současně i dané země. Akční plány se skládají z kapitol jako např. ekonomická a sociální spolupráce a rozvoj, spolupráce v oblasti spravedlnosti, bezpečnosti a svobody, které jsou pro všechny státy stejné. Jejich obsah se ale pro každou zemi různí. Priority se stanovují v krátkodobém a střednědobém horizontu, což je 3-5 let. Každý rok jsou vydávány hodnotící zprávy, které reflektují pokrok jednotlivých zemí. (Komínková, 2016)

2.7.4 Financování EPS

Finanční prostředky pro období let 2014-2020 jsou čerpány z nového Evropského nástroje sousedství. Pro toto období je vyhrazena částka 15,4 miliardy eur. Předchozí rozpočtové období 2007-2013 bylo financováno prostřednictvím jiného nástroje, kdy bylo k dispozici necelých 12 miliard eur. (Komínková, 2016)

Výhoda nového Evropského nástroje sousedství by měla být větší pružnost a rychlost procesu programování a zároveň by nový nástroj měl dopomoci k navázání užších vazeb mezi EU a partnerskými státy. (Komínková, 2016)

Podpora by měla být poskytována na programy přeshraniční spolupráce mezi členskými státy a partnerskými zeměmi nebo Ruskou federací. (Komínková, 2016)

2.7.5 Východní partnerství

Východní partnerství napomáhá těmto státům s ekonomickými reformami, reformou státní správy, reformou bezpečnostního sektoru a rozvojem občanské společnosti. Východní partnerství tvoří spolu s jižním partnerstvím nedílnou součást EPS. (MZV ČR, nedatováno)

2.7.6 Jižní partnerství

V reakci na demokratická povstání v zemích jižního sousedství, EU v roce 2011 přezkoumávala svou Evropskou politiku sousedství z důvodu možnosti lepšího podpoření demokratické přeměny těchto zemí. O čtyři roky později podrobily Komise a ESVČ Evropskou politiku sousedství dalšímu přezkumu, který by umožňoval zohlednit rozdílné cesty, po nichž se jednotlivé partnerské země vydaly, a jejich odlišné aspirace. (Rey, Saoudi, 2016)

2.7.7 Právní nástroje

- **Dohody o přidružení;**

Právní základ pro dvoustranné vztahy EU s Alžírskem, Egyptem, Izraelem, Jordánskem, Libanonem, Marokem, palestinskou samosprávou a Tuniskem poskytují dohody o přidružení. V Sýrii byla odsouhlasena dohoda o přidružení ještě před tím, než syrská vláda v roce 2011 zasáhla proti veřejným protestům, ovšem doposud nebyla podepsána. V Libyi, v únoru roku 2011 bylo jednání o rámcové dohodě mezi EU a Libyí přerušeno a doposud nebylo obnoveno. (Rey, Saoudi, 2016)

- **dvoustranné akční plány;**

Dvoustranné akční plány přijala EU a její jižní partneři (kromě Alžírsko, Libye a Sýrie) v rámci EPS. V těchto plánech je stanoven program politických a hospodářských reforem s krátkodobými a střednědobými cíli na 3 až 5 let. Akční plány EPS odrážejí potřeby, zájmy a kapacity EU a každého z partnerů a zaměřují se na rozvoj demokratických a sociálně spravedlivých společností podporujících začlenění a prosazování hospodářské integrace a vzdělávání, a také rozvoj malých a středních podniků a zemědělství a usnadnění přeshraničního pohybu osob. (Rey, Saoudi, 2016)

Financování těchto plánů probíhá prostřednictvím evropského nástroje sousedství a dalších tematických nástrojů. Podpora je taktéž poskytována prostřednictvím úvěrů Evropské investiční banky a Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Každoročně je Komisí a ESVČ zveřejňována zpráva o pokroku v oblasti EPS, v nichž posuzují jednotlivou spolupráci s každou z partnerských zemí. (Rey, Saoudi, 2016)

EU rovněž usiluje o dosažení pokroku v otázkách, jako je přístup na trh a spolupráce v oblasti migrace a mobility s jižními partnery. V současné chvíli probíhají jednání s Marokem a s Tuniskem o prohloubené a komplexní dohodě o volném obchodu. V oblasti mobility, která má zjednodušit vízový režim a umožnit uplatňování dohod o zpětném přebírání osob, byla zahájena partnerství s Marokem, Tuniskem a Jordánskem. Jednání o těchto partnerstvích byla navázána i s dalšími zeměmi tohoto regionu. (Rey, Saoudi, 2016)

2.8 Česká republika a Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Česká zahraniční politika pokládá za svůj dlouhodobý cíl prosazování národních zájmů, mezi které patří podpora rozvoje evropské i široké mezinárodní bezpečnosti. V devadesátých letech zahraničně politická orientace České republiky směřovala k přesně definovanému cíli, což bylo členství v NATO a EU. Česká zahraniční a bezpečnostní politika od nového tisíciletí stojí zejména na posilování evropské a transatlantické vazby, což je pro ni klíčové. (MZV ČR, nedatováno)

2.8.1 Priority ČR v SZBP

Hlavní princip SZBP je hledání konsenzu mezi členskými státy EU, z toho důvodu je prosazení národních priorit zcela nerealistické.

Z geografického a historického hlediska představuje jednu z hlavních zahraničněpolitických priorit ČR východní a jihovýchodní Evropa. ČR stála u zrodu programu Východního partnerství ve východní Evropě. (MZV ČR, nedatováno; Čermák, 2008)

Prioritou ČR v oblasti SZBP je z dlouhodobého hlediska podpora demokracie, lidských práv a lidské důstojnosti v zemích sousedících s EU. ČR je také jedním ze zastánců zásadového přístupu vůči režimu na Kubě a Bělorusku, kde dochází díky autoritářským režimům k neustálému porušování lidských práv. (MZV ČR, nedatováno)

ČR spolupracuje na revizi ESVČ, jejímž cílem je zvýšení efektivity a flexibility zahraniční služby EU a zlepšení celkového působení EU ve vnějších vztazích. Konkrétně se přitom ČR zasazuje o zefektivnění struktur krizového řízení, o spravedlivé personální zastoupení členských států EU, o transparentní výběrová řízení do ESVČ, o rovné postavení zástupců členských států v ESVČ, a také o to, aby dohodnuté třetinové personální zastoupení členských států v ESVČ bylo minimálním základem a nikoli stropem. (MZV ČR, nedatováno)

2.8.2 ČR a Společná bezpečnostní a obranná politika

SBOP EU představuje pro ČR vhodný nástroj pro další posilování bezpečnosti zemí v Evropě a v širším evropském sousedství. Pokud dojde ke zlepšování evropských vojenských schopností, dojde zároveň i k upevnění transatlantické bezpečnostní vazby v NATO výraznějším sdílením břemene. V důsledku negativních proměn českého bezpečnostního prostředí, ČR pokračuje aktivním angažmá v SBOP EU. (MZV ČR, nedatováno; Bouda, 2008)

V roce 2013 ČR prosazovala priority jako:

- Deklarace zvýšení národních investic do obrany (ČR chtěla zvýšit své obranné rozpočty na úroveň nejméně 1,3 % HDP s perspektivou dalšího postupného zvyšování, pokud to umožní vývoj ekonomiky);
- reformní opatření pro síly rychlé reakce s cílem zvýšení nasaditelnosti bojových uskupení EU a kvality jejich obsazení;
- nastavení spravedlivých pravidel na obranném trhu, rozvoj standardů a certifikace pro obranný průmysl;
- přijetí opatření na podporu malých a středních podniků v obranném průmyslu, využití finančních nástrojů Evropské komise pro výzkum a vývoj duálních technologií;
- prohlubování praktické spolupráce EU a NATO a využívání společných standardů plánování a výstavby sil a rozvoje schopností včetně sil rychlé reakce;
- komplexní přístup k řešení krizí;
- poskytování výcviku, poradenství a vybavení vybraným třetím státům a organizacím;
- další rozvoj civilní dimenze SBOP (zejména zlepšení všech aspektů souvisejících s plánováním a vedením civilních misí);
- vztahy s partnery (OSN, Africká unie, třetí státy);
- pravidelné projednávání agendy SBOP na nejvyšší úrovni.

(MZV ČR, nedatováno)

ČR se účastní misí a operací SBOP od samého počátku. Původně jako přistupující a později jako členská země EU. Vedle účasti v misích a operacích EU se ČR opakovaně zapojuje do konceptu Battle Groups EU. (MZV ČR, nedatováno)

Přehled účasti ČR v některých civilních misích SBOP:

- EUCAP Nestor (oblast Afrického rohu);
- EULEX (Kosovo);
- EUMM (Gruzie);
- EUAM (Ukrajina);
- EUPOL (Afghánistán);
- EUPOL COPPS (palestinská samospráva);
- EUJUST LEX (Irák).

(MZV ČR, nedatováno)

Přehled účasti ČR v některých vojenských misích SBOP (stav k 10. dubnu 2015):

- EUFOR Althea (Bosna a Hercegovina);
- EUNAVFOR Somalia – Atalanta (pobřeží Somálska)
- EUTM (Mali).

(MZV ČR, nedatováno)

3 CÍL PRÁCE

Cílem teoretické části diplomové práce je rozpracování společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie s důrazem na postoj a „aktivity“ České republiky v této oblasti.

Cílem praktické části diplomové práce je zejména:

- Zanalyzovat a provést komparaci zahraniční a bezpečnostní politiky USA a Ruské federace;
- zanalyzovat příčiny nenasazení Battle Groups EU a provést komparaci s NATO Response force, za účelem zjištění, zda nedochází k duplikaci;
- vymezit hlavní bezpečnostní hrozby ve vztahu k ČR a EU a zanalyzovat hrozbu terorismu a migrace v podobě popisu současného stavu, prognózy vývoje a navrhovaných doporučení a opatření.

4 METODIKA

Pro potřebu zpracování praktické části diplomové práce byly zvoleny obecné vědní metody výzkumu. Konkrétně tedy explanační, obecně teoretické metody - analýza a komparace. Výhodou těchto metod je jejich univerzální použití ve výzkumu.

4.1 Analýza

Analýza je vědecká metoda založená na dekompozici celku na elementární části. Cílem analýzy je identifikovat podstatné a nutné vlastnosti elementárních částí celku, poznat jejich podstatu a zákonitosti, vztahy a souvislosti.

Analýzy v praktické části diplomové práce:

- **Analýza zahraniční a bezpečnostní politiky USA a Ruské federace;**

Analyzovány jsou zejména principy, na kterých zahraniční a bezpečnostní politiky těchto velmocí stojí. Dále bylo podrobena analýze zejména postavení těchto zemí ve světě, období vlády prezidentů, národní bezpečnostní dokumenty, vzájemné vztahy a vztahy k ostatním zemím.

- **analýza bojových uskupení EU (BG EU);**

Ohledně BG EU je analyzován především vznik, jejich formování, složení a velikost, způsob financování apod. Především se ale díky analýze snažím zjistit důvody, proč ještě nedošlo k jejich reálnému nasazení.

- **analýza vybraných bezpečnostních hrozeb.**

Jako bezpečnostní hrozby k analýze byly vybrány terorismus a migrace. Kromě analýzy současného stavu je zde popsána prognóza vývoje a navrhovaná doporučení a opatření. Pro lepší názornost jsou zde použity obrázky.

4.2 Komparace

Komparace je vědecká metoda založená na srovnávání a porovnávacím způsobu poznávání. Dále studuje shody, podobnosti a odlišnosti (rozdíly).

Komparace v praktické části diplomové práce:

- **Komparace zahraniční a bezpečnostní politiky USA a Ruské federace;**

Komparace se uskutečňuje například v postoji k EU, postoji k NATO, postoji k Asii a Číně, pojetí praxe a politiky, oblasti ozbrojených sil, základní velmocenské politice, zahraniční a bezpečnostní politice a přístupu k jaderným zbraním.

Pro lepší názornost metody komparace jsou použity tabulky.

- **komparace bojových uskupení EU (BG EU) a sil rychlé reakce NATO (NRF).**

Komparace probíhá zejména v oblastech, jako jsou síly, mise, doba pohotovosti, počet jednotek, velikost jednotek atd.

Hlavním cílem komparace je zjistit, zda nedochází k duplikaci BG EU a NRF.

Pro lepší názornost metody komparace jsou i v této části použity tabulky.

5 VÝSLEDKY v oblasti analýzy a komparace zahraniční a bezpečnostní politiky USA a Ruské federace

Pro analýzu a následnou komparaci zahraničních a bezpečnostních politik jsem si zvolila USA a Ruskou federaci z toho důvodu, že tyto dvě světové mocnosti jsou velkými rivaly, kteří svými vzájemnými vztahy ovlivňují nejen sebe, ale takřka celý zbytek světa. Nejsou to sice státy EU, ale co se týče globální bezpečnosti, jsou tyto státy těmi největšími hráči (ještě můžeme připustit Čínu, ta ale nebude sama o sobě součástí analýzy a komparace).

Zahraníční a bezpečnostní politika nejen ČR, ale i EU byla popsána v teoretické části, proto se zde budeme věnovat převážně již zmíněným světovým mocnostem.

5.1 Analýza zahraniční a bezpečnostní politiky USA

5.1.1 Současné, zejména, ekonomické a vojenské postavení USA ve světě

Spojené státy jsou ještě stále státem s dominantním postavením v současném systému mezinárodních vztahů. Jsou dosud nejsilnější národní ekonomikou, i když jejich podíl na tvorbě globálního HDP postupně klesá, což je dáno vzestupem dalších států a ekonomických subjektů, proto si snaží udržet alespoň pozici vojensky nejsilnější země. (Frank, 2011)

Udržování pozice supervelmoci umožňuje Spojeným státům do určité míry i provádění autonomní zahraniční a bezpečnostní politiky, v krajním případě i bez ohledu na ostatní státy, či jiné aktéry systému mezinárodních vztahů nebo dokonce proti jejich vůli. (Frank, 2011)

V průběhu posledních takřka dvaceti let si USA vytvořily nebo rozšířily síť vojenských zahraničních základů a spojeneckých svazků, které jim umožňují kontrolu světových komunikací a klíčových surovinových oblastí. (Frank, 2011)

Ruská federace stále vnímá USA a NATO jako nepřátele a vojenské ohrožení. Minimálně od doby nástupu prezidenta B. Clintona ztratila americká zahraniční politika svůj evropocentrický charakter a mnohem více se zaměřuje na vztahy s Asií.

EU a evropští členové NATO představují dnes pro USA relativně bezproblémové, avšak poněkud těžkopádné spojence. (Frank, 2011)

Zánik SSSR a oslabení Ruska umožnil expanzi americké vojenské a politické přítomnosti do nových geografických oblastí. Nejedná se jen o rozšíření NATO i do zemí střední a východní Evropy, včetně přijetí bývalých republik SSSR do této aliance, ale i masivní pronikání na Střední východ a vybudování silných bilaterálních vazeb se státy bývalé sovětské střední Asie apod. USA jsou schopny a ochotny ovlivňovat dění v klíčových zájmových regionech, a to i za použití svých ozbrojených sil. (Frank, 2011)

5.1.2 Zahraniční a bezpečnostní politika za prezidentství G. W. Bushe

K razantnímu a kontinuálnímu zvyšování výdajů do vojenské sféry došlo po roce 2001 v souvislosti se zapojením USA do boje s mezinárodním terorismem a s vojenskými intervencemi v Iráku a Afghánistánu. Udržování vysokých výdajů společně s vyšší efektivitou jejich vynakládání umožňovalo Spojeným státům udržovat a dokonce zvyšovat vojenský náskok před ostatními státy, včetně svých evropských spojenců. (Frank, 2011)

Rostoucí odpor světové veřejnosti vůči politice USA a především osobě prezidenta G. Bushe byl vyvolán zejména:

- Kontroverzní globální válkou s mezinárodním terorismem spojenou s posilováním vojenské přítomnosti na Středním východě a ve Střední Asii;
- prosazování legálně sporné preemptivní strategie v praxi;
- netaktním vystupováním amerického prezidenta vůči muslimskému světu atd.

G. W. Bush v roce 2002 opakovaně hovořil o uceleném programu jaderného vyzbrojování v Iráku. S tím dramaticky varoval, že Saddám Husajn by jaderné zbraně mohl poskytnout teroristické síti Al-Káida, a ta by je mohla použít proti USA. Zmiňoval hrozbu jaderných bomb, či raket, které by mohly být použity k útokům na USA, aby mohl vyhlásit, že USA nebudou čekat na konečný důkaz a že raději samy zasadí předstihující úder. Účelem symboliky jaderného mraku bylo zahájení preemptivní války proti Iráku, do níž USA šly bez mandátu Rady bezpečnosti OSN, bez ohledu na názory a stanoviska jiných států, včetně spojenců z NATO. (Eichler, 2010)

Projekce americké moci a expanze vojenské přítomnosti bylo výsledkem činnosti administrativy B. Clintona a především G. W. Bushe. Paradoxně se právě za administrativy Bushe projevovaly limity americké zahraniční a bezpečnostní politiky, které se v uplynulých letech ještě více zvýraznily s nástupem globální ekonomické recese. Rostla také neoblíbenost USA a jejich prezidenta Bushe v zahraničí, zhoršovaly se vztahy s klíčovými partnery (Ruskem), proběhla disputace s Čínou a roztržka s EU v otázce podpory invaze do Iráku. (Frank, 2011)

Velmi zřetelně se v americké zahraniční a bezpečnostní politice projevuje především trauma z 11. září 2001. Šok z teroristických útoků na cíle v New Yorku a Washingtonu byl přelomovým impulsem nejen pro oblast zahraniční politiky, ale především pro oblast vnitřní bezpečnosti, justice, zpravodajských služeb a zejména oblast ochrany obyvatelstva. (Frank, 2011)

KOMENTÁŘ: Američané si po teroristických útocích v roce 2001 totiž začali uvědomovat vlastní zranitelnost a začali vnímat jako reálnou možnost napadení USA přímo na vlastním území.

Řadu kroků učiněných z federální úrovně by paradoxně bez šoku z 11. září 2001 nebylo možno realizovat, zejména z důvodu odporu veřejnosti i exekutivy jednotlivých států Unie. (Frank, 2011)

Důležité dokumenty a události za období prezidentování G. W. Bushe:

- **Národní bezpečnostní strategie USA 2002 (NSS 2002);**

Tento dokument vyjadřoval základní filozofii Bushovy administrativy, že dnešní svět je nebezpečnější, než byl v době studené války. Základem byly militarismus a unilateralismus. (Eichler, 2010)

Národní bezpečnostní strategie z roku 2002 přinesla nutnost aliančního chování USA, které byly ochotny více naslouchat svým spojencům a partnerům výměnou za jejich diplomatickou a vojenskou podporu. (Frank, 2011)

V tomto období byla snaha vyhýbat se kontroverzním tématům v komunikaci s ostatními velmocemi (zejména s Ruskem a Čínou) a jejich získání na americkou stranu alespoň při řešení dílčích problémů (např. v otázce iránského nebo severokorejského jaderného programu). (Frank, 2011)

Spojené státy si byly vědomy skutečnosti, že stále více států dosahuje technických, ekonomických i vojenských možností, které jim umožňovaly získat jaderné zbraně a jejich nosiče, na straně druhé musely vnímat i existenci jaderných arsenálů tradičních soupeřů, především Ruské federace. (Frank, 2011)

V tomto dokumentu stálo, že USA nebudou váhat použít svoji vojenskou sílu k úderům zasazovaným v zájmu ochrany USA, jejich ozbrojených sil v zámoří, a také v zájmu bezpečnosti spojenců. (Eichler, 2010)

Významným projevem militarismu se stalo zaměření na preempci, která byla vymezena jako nový přístup USA k bezpečnostním hrozbám světa po skončení studené války a měla by být uplatňována ve dvou hlavních situacích:

- Když už nelze uplatňovat odstrašování, protože by nebylo funkční. Cílem preemptivních úderů by v tomto případě byly buď nestátní organizace, nebo tzv. darebácké státy, které odstrašování prostě nepřijímají;
- bezpečnostní hrozby spojené s případným použitím ZHN by byly velmi vážné a naléhavé a obsahovaly by potenciál škod nedozírných rozměrů.

(Eichler, 2010)

Hlavní východisko tehdejšího pojetí preemptivních úderů nejnvýstižněji vyjádřil sám prezident G. W. Bush, když těsně před spuštěním operace Irácká svoboda 2003

zdůraznil, že USA na hrozby představované Irákem, jeho arzenálem ZHN a mezinárodním terorismem odpoví okamžitě, protože kdyby nejprve nechaly udeřit je, a odpověděly by až poté, bylo by to sebevražedné chování. (Eichler, 2010)

- **operace Irácká svoboda 2003;**

Globální terorismus byl označen za existenciální a smrtelnou hrozbu pro USA i pro celý svobodný svět, a proto byla vyhlášena celosvětová válka proti terorismu. Operace Irácká svoboda 2003, tzv. druhá irácká válka trvala 20. 3. 2003 - 1. 5. 2003. Před jejím zahájením se zdůrazňovala vojenská dimenze bezpečnostních hrozeb. (Eichler, 2010)

Pozitivem, které přinesla operace Irácká svoboda 2003, bylo svržení Saddámovy diktatury, což byl velký přínos nejen pro Irák, ale i pro mezinárodní bezpečnost v regionálním měřítku. Ale cena svobody pro Irák byla velmi, možná až nepřiměřeně, vysoká. (Eichler, 2010)

- **Národní obranná strategie USA 2008.**

Národní obranná strategie na rozdíl od předcházejících dokumentů už vůbec nepoužívala pojem Global War on Terror (GWOT). Byl nahrazen výrazem „*celosvětový boj proti násilné extremistické ideologii, která usiluje o rozvrácení mezistátního systému*“. Tato strategie zdůrazňovala, že tento dlouhodobý boj není možné vyhrát v jedné rozhodující vojenské bitvě, či kampani a že hlavním smyslem je prosazování mírové změny mezinárodního systému. (Eichler, 2010)

Politika postavená na vojenské síle má i své záporné stránky:

- Asymetrická válka;
- zhoršení vztahů se spojenci;
- ztráta, či poškození mezinárodní prestiže.

V takové situaci vyvstává výzva na zásadní politické přehodnocení, na využívání nejen hard power, ale také soft power, tedy síly příkladu a přitažlivosti. USA mají obojího nejvíce na světě, a tak mohou v následujících letech uplatňovat tzv. smart power, tedy vyrovnané využívání jak hard power, tak i soft power. (Eichler, 2010)

5.1.3 Zahraniční a bezpečnostní politika za prezidentství B. Obamy

Mezi hlavní priority v oblasti zahraniční politiky v Obamově kampani patřil odsun amerických vojáků z Iráku, nastavení přímější diplomacie s Iránem, zapojení Ruska do mezinárodního dění, zmenšení role USA ve světě a zmírnění omezení vůči Kubě. Kladně se stavěl i k protiraketovému štítu v Evropě. (Eichler, 2010)

Po jeho zvolení zařadil jeho kabinet mezi nejzávažnější hrozby: proliferaci ZHN, globální terorismus, následky spojené se zhroucenými státy a regionální války. B. Obama navíc jako první prezident od roku 1990 oznámil, že největší hrozbou pro USA není jaderná válka mezi státy, ale jaderný terorismus jako takový. (Eichler, 2010)

V roce 2009, kdy se stal novým prezidentem B. Obama, se očekávala zásadní změna americké zahraniční politiky i se změnou obrazu USA v zahraničí. Nástup Obamy byl vnímán jako jakýsi předěl - počátek nové éry Spojených států. (Frank, 2011)

V roce 2009 byla udělena B. Obamovi dokonce Nobelova cena za mír za jeho úsilí o omezení proliferace jaderných zbraní a prosazování nového klimatu v mezinárodních vztazích, zejména směrem k muslimskému světu. (Frank, 2011)

V tomto kontextu je nutné vidět zvyšující se důraz na diplomatická řešení.

Především ukončení nepopulární války v Iráku bylo tahákem prezidentské předvolební kampaně Baracka Obamy. (Frank, 2011)

Došlo ke snižování závislosti a spoléhání se na jaderné zbraně a prezident Obama vizi světa bez jaderných zbraní, kde USA budou hrát klíčovou roli v odzbrojovacím procesu, představil nejen ve svém veřejném projevu na summitu v Praze v roce 2009. (Frank, 2011)

V této souvislosti je nutné také alespoň zmínit zvýšenou aktivitu americké diplomacie na poli mezinárodní kontroly jaderných materiálů, oživení vyjednávání o Smlouvě o nešíření jaderných zbraní (NPT) apod. (Frank, 2011)

KOMENTÁŘ: Oproti předchozím prezidentům Spojených států (zejména kabinetu G. W. Bushe), patřily mezi zásadní změny v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky v době působení B. Obamy tyto přístupy:

- Odklon od militarismu;
- pozastavení globální války proti terorismu (vyhlášeno Bushem roku 2001);
- vize světa fungujícího bez jaderných zbraní;
- jednání s dalšími světovými velmocemi jako s partnery a řešení problémů v rámci mezinárodního společenství a prostřednictvím multilaterálních akcí namísto jednostranných přímých reakcí;
- zvýšená orientace zahraniční politiky na Asii a ochlazení transatlantických vztahů mezi Evropou a USA;
- snižování obranných výdajů;
- ukončení nepřátelství s nespřátelými zeměmi.

Obama se ve svém funkčním období zaměřil v první řadě na usmiřování vztahů s nepřáteli (Irán, S Korea, Kuba, Venezuela), ke kterým přistupoval až vstřícně. To naopak vedlo ke zhoršení vztahů se svými tradičními spojenci. (Jiráček, 2015)

Mezi nejdůležitější milníky zahraniční a bezpečnostní politiky kabinetu za dob Obamovy vlády můžeme konkrétně zařadit tzv. reset vztahů s Ruskem a podepsání s Ruskem smlouvy o jaderném odzbrojování. Mnozí však tvrdí, že Obamova nečinnost a vstřícnost vůči Rusku přerostla v ukrajinskou krizi vedoucí k anexi Krymu. Putin totiž vycítil, že Obama není tak silný, jako jeho předchůdci. (Joch, 2015)

Mezi další milníky můžeme zařadit zrušení plánovaného třetího pilíře protiraketové obrany v Polsku a ČR, stahování vojsk z Afghánistánu a v neposlední řadě snaha o podepsání dohody o iránském jaderném programu. (Jiráček, 2015)

Přístup B. Obamy k zahraniční a bezpečnostní politice z pozice světového hegemona a garanta hodnot Západu, byl někdy až nebezpečný. Spojené státy tak v mezinárodních vztazích oslabily svoji pozici a namísto, aby prohlubovaly vztahy s tradičními partnery, tak spíše jejich názory a spolupráci ignorovaly. Někteří kritici tvrdí, že jeho zahraniční

politika byla doposud v mnoha ohledech naivní a chladná. Podíl na ochlazení transatlantických vztahů má však i samotná Evropa, která se musí angažovat a podporovat USA při řešení globálních problémů, nikoliv být pouze černým pasažérem. (Jiráček, 2015)

Důležité dokumenty v období prezidentství B. Obamy:

- **Národní bezpečnostní strategie USA 2010 (NSS 2010);**

V roce 2010 byla v USA zveřejněna nová Národní bezpečnostní strategie 2010, jejíž hlavní rámec vymezil přímo prezident Obama, když ji ve svém úvodu dal název „*Strategie národní obnovy a celosvětového vedení*“. Tím znovu potvrdil odklon od strategie předchozí administrativy, která USA zavedla do dvou asymetrických válek v islámském světě (Afghánistán a Irák). (Eichler, 2010)

- **Americká jaderná strategie (NPR 2010);**

Americká jaderná strategie 2010 vytyčila 5 klíčových cílů, mezi které například patří:

- Prevence proliferace jaderných zbraní a jaderného terorismu;
- snížení úlohy jaderných zbraní v bezpečnostní strategii USA, což byla změna průlomového charakteru.

(Eichler, 2010)

Americká jaderná strategie znamená zásadní změnu, jelikož přiznává, že během dvaceti let po skončení studené války se stále více zvýrazňoval náskok USA před všemi ostatními státy na poli konvenčních vojenských schopností. USA v tomto směru neměly žádného konkurenta ani vyzyvatele, a tak hrozba jaderné války proti USA a jejich spojencům byla v této době na historicky nejnižší úrovni. Proto Národní bezpečnostní strategie z roku 2010 vyhlásila, že v následujících letech budou USA stále méně spoléhat na jaderné zbraně a na strategii jaderného odstrašování. (Eichler, 2010)

- **Národní bezpečnostní strategie USA 2015 (NSS 2015).**

Nejnovější bezpečnostní strategie USA je z roku 2015 a nese se v duchu pomáhání spojencům proti Rusku. (Grulichová, 2015)

Washington si podle tohoto dokumentu vyhrazuje právo jednostranně použít vojenskou sílu v případě ohrožení občanů země nebo spojeneckých států. USA také plánují dodávat zařízení a vojenské techniky svým partnerům v boji proti terorismu a vycvičení armád spojeneckých zemí. (Grulichová, 2015)

Ve vztahu k Rusku se Washington chystá pokračovat v politice hospodářských sankcí a v informační válce. Politiku Ruska hodnotí USA jako „agresi“ a mají v úmyslu provádět politiku zadržování a také pomáhat svým spojencům, aby čelili Rusku. V tomto duchu se Američané budou starat o energetickou bezpečnost v Evropě a posilovat obranyschopnost Ukrajiny, Gruzie a Moldávie s použitím infrastruktury NATO. (Grulichová, 2015)

KOMENTÁŘ: Mnoho expertů se shoduje na tom, že nová doktrína se výrazně liší od předchozí, kterou vyhlásil prezident B. Obama v roce 2010. Současná doktrína je více podobná politice G. W. Bushe, který otevřeně deklaroval jednostranné použití síly po útocích 11. září 2001.

5.1.4 Vztahy USA s Ruskem

Ve vztahu k Ruské federaci v roce 2009 došlo k jakémusi restartu americko-ruských vztahů.

Kritika ruského autokratického režimu, jeho agresivní politika na Kavkaze, útok na Gruzii, plány na budování protiraketového deštníku ve střední Evropě, to vše ustupovalo do pozadí výměnou za spolupráci na mezinárodním poli, chápavější přístup Ruska k americké politice vůči Íránu a shodu v otázce jaderného odzbrojování. Přes určité úspěchy ve vztazích s Moskvou, kterým bylo např. podepsání dohody o omezení počtu jaderných zbraní na pražském summitu, kritici Obamovi administrativy upozorňují na možná až příliš měkký, snad až naivní přístup k Rusku. (Frank, 2011)

KOMENTÁŘ: Ruský prezident V. Putin má prý v současném americkém prezidentovi Trumpovi sympatizanta, i když v současné době to tak úplně nevypadá.

- **Vize světa bez jaderných zbraní.**

Nejpozoruhodnější částí dosavadního Obamova postupu na poli zahraniční a bezpečnostní politiky se stala vize světa bez jaderných zbraní. (Eichler, 2010)

Prvním krokem na dlouhé cestě za světem bez jaderných zbraní se pro Obamu stala jednání s Ruskou federací zahájená s cílem snížit počet jaderných hlavic i jejich nosičů. Z jeho strany to byla reakce na výhrady, kterým USA a Ruská federace čelily od skončení studené války, zejména pak při výročních konferencích Smlouvy o nešíření jaderných zbraní. Nejaderné státy od skončení studené války kritizovaly USA a RF za to, že po jiných chtějí, aby si jaderné zbraně nepožizovali, ale samy neplnily článek číslo 6 smlouvy NATO, naopak svůj arzenál bez ustání kvalitativně zdokonalovaly. Za tohoto stavu věcí hrozilo, že výroční setkání v roce 2010 by mohlo skončit naprostým fiaskem a zhroucením smlouvy NPT jako takové. Prezident Obama se tak stal prvním státníkem, který na tyto věcné a oprávněné výhrady pozitivně zareagoval a který ke stejnému přístupu vyzval nejvyšší činitele druhého nejsilnějšího člena jaderného klubu, tedy Ruské federace. (Eichler, 2010)

Konkrétním výsledkem se stala tzv. Pražská smlouva, v níž se obě strany zavázaly, že během následujících sedmi let sníží počet svých jaderných hlavic o jednu třetinu. (Eichler, 2010)

Obama se odklonil od Bushova přesvědčení, že svět po skončení studené války je nebezpečnější, a přiklonil k evropskému názoru, že je spíše složitější. (Eichler, 2010)

S odstupem času lze zhodnotit, že naděje vkládané do nového prezidenta, nebyly vždy naplněny možná i kvůli tomu, že přestože prezident hraje velmi důležitou roli, není tím, kdo politiku autonomně tvoří a prosazuje. (Frank, 2011)

Využití evropských vojáků mimo Evropu, např. v Iráku nebo Afghánistánu, se vždy potýkalo s národními politickými a ekonomickými limity, které jsou pro americké představitele často jen obtížně představitelné a vysvětlitelné. (Frank, 2011)

5.1.5 Vztahy USA – Evropa

Evropa po vojenské stránce stále zaostává za Spojeným státy a schopnost naplňování ambicí EU být globálním hráčem je velmi sporná. Pro USA zatím Evropa představuje sice nejjistějšího, kulturně, politicky, ekonomicky a vojensky nejbližšího spojence, jehož význam však relativně klesá a jehož potenciál zůstává z hlediska Spojených států nevyužit. (Frank, 2011)

5.1.6 Vztahy USA – Asie

Mnohem významnějším partnerem a zároveň konkurentem se stává Čína. Její dynamický ekonomický růst, rostoucí závislost USA na čínském importu a dnes již faktická role věřitele USA, činí z této země prioritu americké zahraniční, bezpečnostní a hospodářské politiky. V tomto světle je nutné také vnímat americké angažmá na Středním východě a ve Střední Asii. Právě Střední a Blízký východ jsou dnes oblastmi, kde se Spojené státy chtějí nejvíce angažovat. Invaze do Íráku, operace Enduring Freedom v Afghánistánu, iránský jaderný program, podpora Izraele, to vše na straně jedné znamená výraznější a dlouhodobou americkou přítomnost v regionu, na straně druhé s sebou nese enormní politické, vojenské a finanční náklady, které začínají být nad možností USA. (Frank, 2011)

5.1.7 Nově zvolený americký prezident Donald Trump

KOMENTÁŘ: Jaká bude konkrétní zahraniční a bezpečnostní politika prosazovaná nově zvoleným prezidentem Donaldem Trumpem lze nyní v jeho začátcích prezidentství předvídat jen spekulativně, nicméně podle některých jeho vyřknutých tvrzení už teď lze říci, že bude pravděpodobně „tvrdší“, než byla politika prosazovaná jeho předchůdcem.

Trump zpochybnil budoucnost NATO. Evropa tak pravděpodobně bude muset zvýšit bránění sebe sama. Evropa prý se svou skromnou směsicí sil z různých států stále

spoléhá na USA ke své obraně už od konce 2. světové války. Trump byl volen za příslibu, že ukončí toto parazitování. Vzhledem ke geopolitickým hrozbám na vzestupu nyní Evropa bude muset začít brát svou vlastní obranu skutečně zodpovědně a vážně. (Samuel, 2016)

KOMENTÁŘ: S výhrou voleb nového amerického prezidenta tedy vyvstává otázka, jak to bude s americkou národní bezpečností a jak se budou formovat americké obranné schopnosti v nadcházejícím období.

Trump prý bude hledat cestu vpřed v oblasti obrany. Dal jasně najevo, že nehodlá posílat americké vojáky do pochybně definovaných operací s nejistými strategickými cíli. Řekl, že je třeba formovat efektivní a cílenou strategickou politiku. (Wynne, 2016)

Trumpovo vítězství prý pro obranný průmysl znamená, že jsou tu opět šťastné dny. Obamovu éru v oblasti obranného průmyslu přirovnává k období sucha. Trump prý nebude podporovat zadržování výdajů pro obranný průmysl a chce přestavět americkou armádu, do které bude vkládat nové investice. (Thompson, 2016)

Turecko tvrdí, že ti kdo hlasovali pro Trumpa, budou muset nést následky. (Idiz, 2016)

5.2 Analýza zahraniční a bezpečnostní politiky Ruské federace

Účelem rozpracování zahraniční a bezpečnostní politiky Ruské federace bude přinést ucelený současný pohled na postoj Ruska ke zbytku světa. Není zde prvořadě podrobně rozebírat historické souvislosti, či bezpečnostní dokumenty apod.

5.2.1 Zahraniční a bezpečnostní politika Ruska

Ke konci roku 2010 Rusko opět začalo důrazněji prosazovat své vlastní zájmy ve světě i ve svém bezprostředním okolí. (Balabán, 2008)

Pokud mluví Rusové o cizině, můžeme se setkat se dvěma termíny - blízká cizina a daleká cizina. Blízká cizina představuje bývalé sovětské republiky, kde má Rusko pocit, že by mělo hrát důležitou roli v určování jejich směru. (Fellegi, 2008)

Na rozdíl od let studené války, kdy základem velmocenské politiky byla vojenská síla, se v současné době ruskou prioritou stalo posilování moci ekonomické, která má v globalizovaném a vzájemně propojeném světě největší význam. Výrazným rysem ruské zahraniční a bezpečnostní politiky je i v jejím „energetickém kontextu“ orientace na takovou zahraniční a bezpečnostní politiku, ve které jasně převažují zájmy nad principy, a která je, na rozdíl od období existence SSSR a studené války, v maximální možné míře pragmatická. Rusko klade důraz na rovnováhu moci a tzv. geopolitiku, čímž se v mnoha ohledech příliš neodlišuje od praktické politiky ostatních světových aktérů. (Balabán, 2008)

Od roku 1991 se jako prezidenti Ruské federace vystřídali B. Jelcin (2x), V. Putin (2x) a D. Medvěděv a opět V. Putin (od roku 2012).

Rusko si v reakci na neustálé rozšiřování NATO vyhrazuje právo užití adekvátní odpovědi. Putin prosazoval multilateralismus. V rozporu s ruskou politikou multilateralismu byla unilaterální politika G. W. Bushe a jeho rozhodnutí o vojenské intervenci do Iráku. Rusko ostře odsoudilo intervenci do Iráku 2003. Putin spatřoval v unilateralismu USA pokusy o oslabení multipolárního světa a snahu snížit pozici Ruska ve světě. Vztahy mezi Ruskou federací a Západem se ještě více zhoršily během druhého Putina funkčního období, v souvislosti se stupňujícím se plánem G. W. Bushe na vybudování protiraketové obrany ve střední Evropě, zvyšující se aktivitou USA a NATO ve Střední Asii, uznáním nezávislosti Kosova ze strany Západu a především v důsledku rozšiřování NATO o nové členy směrem na východ, které RF považuje za hrozbu národní bezpečnosti. RF v roce 2007 odstoupila od Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě a dalšímu posílení významu jaderného odstrašování. (Eichler, Tichý, 2011)

Medvěděv od roku 2008 nadále prosazoval multilateralismus s tzv. Novým Ruskem, což mělo být jedno z hlavních center. (Eichler, Tichý, 2011)

K posunu Ruska k militarismu došlo z následujících důvodů:

- Ruská vojenská intervence 2008 do Gruzie (namísto diplomatického řešení);
- zveličování hrozeb národní bezpečnosti a použití termínu nebezpečí rovno Západu;
- rozhodnutí RF používat ozbrojených sil k odvrácení agrese vůči svému území nebo spojencům a k ochraně ruských občanů v zahraničí, ale i jaderných zbraní jako odpověď na použití jaderných či jiných typů ZHN proti němu, jeho spojencům, pokud by byla ohrožena sama existence státu. (Eichler, Tichý, 2011)

Medvěděv poukázal na nutnost modernizace zbraní, včetně jaderných k zajištění národní bezpečnosti Ruska. Během jeho prezidentského období došlo k resetování vztahů a následné obnovení spolupráce mezi Ruskem a USA a NATO. Medvěděv také zahájil proces ekonomické a technologické modernizace Ruska, jejímž nástrojem realizace se stal např. projekt Partnerství pro modernizace mezi RF a EU. I přes spolupráci se Západem, přetrvávaly rozdílné názory na určité bezpečnostní otázky. (Eichler, Tichý, 2011)

5.2.2 Události za prezidentství Putina (od roku 2012)

Po Putinově návratu do prezidentského křesla v roce 2012 se vztahy mezi Ruskem a USA znovu vyhrotily. V červnu roku 2013 vyhledal v Rusku útočiště Edward Snowden, bývalý systémový administrátor pracující pro americkou Národní bezpečnostní agenturu, který podal médiím utajované informace o celosvětovém sledování telefonů a elektronické komunikace bezpečnostními službami USA. Za to byl Snowden ve Spojených státech obviněn a hrozily mu exemplární tresty. Dokud však čerpal azyl uprchlíka, americká spravedlnost na něj nemohla dosáhnout. (Stöck, Plesníková, 2015)

Po vypuknutí občanské války v Sýrii projeвили představitelé USA názor, že použití chemických zbraní režimem Asada je důvod k vojenské intervenci. Putin nesouhlasil a argumentoval, že chemické zbraně v Sýrii nepoužila vláda, ale povstalci, aby vyprovokovali zahraniční zásah proti Damašku. Nakonec se americkým a ruským

diplomatům podařilo dojít k dohodě, podle které byly chemické zbraně zneškodněny. (Stöck, Plesníková, 2015)

Poté, co byl 22. února 2014 na Ukrajině po opozičních protestech prezident Viktor Janukovyč zbaven funkce, odmítl Putin uznat legitimitu nově ustanovené ukrajinské vlády a již v noci z 22. na 23. února nařídil ruským bezpečnostním složkám přípravu obsazení Krymu. V březnu téhož roku ruští neoznačení vojáci, kterým se přezdívalo „zelení mužičci“ a proruské milice obsadili území autonomní oblasti Krym. Následovalo krymské referendum, na základě jehož výsledků vyhlásil Krym samostatnost a požádal o začlenění do Ruské federace. Putin prohlásil, že Krym byl vždy součástí Ruska a jeho připojení k Ruské federaci schválil, i přes nelibost vlád západních zemí, které Rusko „potrestaly“ zavedením ekonomických sankcí. (Stöck, Plesníková, 2015)

Následně se na východě Ukrajiny rozpoutala válka. Rusko na ni reagovalo aktivní vojenskou, materiální a diplomatickou podporou separatistů v jejich snaze vytvořit tzv. Nové Rusko. Koncem června 2015 se kvůli nastalé situaci uskutečnil telefonický rozhovor mezi Putinem a americkým prezidentem Obamou. Obama vyzval Putina ke stažení vojáků a válečné výzbroje z východní Ukrajiny. (Stöck, Plesníková, 2015)

- **vojenská intervence Ruska v Sýrii;**

Rusko se syrskou vládou v čele s prezidentem Bašárem Asadem udržovalo dobré vztahy, po vypuknutí tamní občanské války dodávalo Asadovi kromě humanitární pomoci i výzbroj. Činilo tak proto, že vidělo v Asadově vládě překážku proti militantnímu islamismu představovaném především organizací Islámský stát. (Stöck, Plesníková, 2015)

Vojenskou intervenci zahájilo Rusko 30. září 2015 na základě žádosti prezidenta Asada po jednomyslném schválení ruským parlamentem. (Stöck, Plesníková, 2015)

Po zničení letadla s ruskými občany nad Sinajským poloostrovem a teroristických útocích v Paříži Rusko přitvrdilo a zesílilo své nálety. (Stöck, Plesníková, 2015)

Turecko varovalo Rusko, aby se v Sýrii vyhnulo bombardování civilních turkménských vesnic, jinak dojde k závažným důsledkům. Dne 24. listopadu byl Turky nad syrsko-tureckou hranicí sestřelen ruský bombardér. Putin tento akt nazval „*dýkou do zad*”

vzhledem k faktu, že ruský stroj nepředstavoval pro Turecko žádnou hrozbu a varoval, že incident bude mít tragický dopad na vztahy obou zemí. (Stöck, Plesníková, 2015)

KOMENTÁŘ: Rozvoj Ruska limituje i celá řada dalších problémů – vysoká míra korupce, špatná vymahatelnost práva, zvýšená míra byrokratizace. Zásadní je nebezpečí demografického úpadku způsobeného především nestabilní ekonomickou situací. Velmi vysoká je úroveň vnitřního násilí (vraždy, kriminalita). Značný problém představují i existující sociální problémy – velký počet obyvatel v podmínkách chudoby, která je příčinou sociálního napětí ve společnosti, které může ohrožovat stabilitu země. K politické a ekonomické stabilitě nepřispívají ani patrné rozdíly v ekonomické úrovni jednotlivých ruských regionů.

Značná je i vnitřní bezpečnostní nestabilita, kterou kromě vysoké úrovně kriminality ovlivňoval i dlouhodobý konflikt v Čečensku a v širším rámci i nestabilní bezpečnostní situace na celém severním Kavkazu (Dagestán, Severní Osetie, Ingušsko). (Balabán, 2006)

Rusko v zájmu zajištění strategické autonomie bude nadále věnovat velkou pozornost rozvoji svého vojenského potenciálu, včetně jeho nejsilnější komponenty, kterou představují jaderné síly považované za stále významný mocenský atribut. (Balabán, 2006)

- **podpora Íránu;**

Rusko má silnou pozici v Íránu, pro kterého představuje spolu s Čínou velmi důležitého partnera v situaci, kdy je díky své nekooperativní politice s USA a EU ve věci svého jaderného programu a nepřátelské politice vůči Izraeli vystaven sankcím a stálému mezinárodnímu tlaku. Ruská podpora Íránu, ve formě dodávek moderních zbraní nebo pomoci při výstavbě jaderné elektrárny v první řadě slouží posilování pozice Íránu jako regionální velmoci a jako přirozené protiváhy Spojeným státům v regionu Blízkého východu. Rusko si na druhé straně zřejmě uvědomuje, že spolupráce s Íránem může mít dočasný charakter a je taktického rázu. Z historického i geopolitického hlediska je totiž Írán spíše konkurentem Ruska. Írán má např. velký zájem společně s Tureckem a zeměmi EU o vstup do středoasijského regionu s cílem narušit zde ruský monopol nad exportem ropy a plynu na světový trh. Proto je právě

vztah k Íránu příkladem již zmiňovaného pragmatického charakteru ruské zahraniční politiky. (Balabán, 2008)

5.2.3 Geopolitické perspektivy Ruska v horizontu roku 2020

Rusko bude v horizontu roku 2020 nadále patřit mezi hlavní aktéry vývoje ve světě, díky své geografické pozici největšího státu světa, který zaujímá podstatnou část Eurasie, značnému objemu zásob nerostných surovin, v první řadě ropy a plynu a s tím souvisejícímu dynamickému rozvoji ekonomiky, vědeckému a technologickému rozvoji, významné vojenské síle a v neposlední řadě politickému, bezpečnostnímu a ekonomickému vlivu v globálním měřítku. (Balabán, 2008)

Rusko bude podporovat vytváření a existenci multipolárního světa, který mu umožňuje mít větší vliv na světovou politiku. Spolu s tím bude ale respektovat reálnou váhu a zájmy ostatních klíčových světových aktérů – v první řadě Spojených států amerických, Číny a do jisté míry též EU v závislosti na pokračování jejího integračního procesu, se kterými se bude snažit najít konsenzus při řešení významných globálních problémů. Zároveň ale bude více prosazovat a bránit svoje strategické zájmy, ať už politického, ekonomického, či geopolitického charakteru. Značná výhoda Ruska proti jiným hlavním aktérům nicméně spočívá v tom, že především díky své geopolitické poloze a surovinovému bohatství ani jeden z ostatních klíčových světových aktérů nebude mít zájem na tom, aby se dostalo pod dominantní vliv jiného aktéra. Dá se předpokládat, že Rusko bude využívat této „rovnováhy zájmů“ ve svůj prospěch ve své zahraniční a bezpečnostní politice i v příštích dvou dekádách. (Balabán, 2008)

5.2.4 Ekonomika

Od konce 20. století začalo Rusko překonávat období politického chaosu a ekonomické stagnace spojené s nezvládnutou politickou a ekonomickou transformací země po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 a to díky ekonomickému růstu. Ten je pro Rusko příznačný od roku 2004, kdy došlo k prudkému nárůstu cen ropy a plynu

na světovém trhu. Pro Rusko se tak otevřely nebývale příznivé příležitosti, kdy příjmy z exportu ropy vytvářely výhodné podmínky pro zajištění stálého hospodářského růstu, modernizaci ekonomiky, vědy a výzkumu a financování sociálních programů. Výrazně se zvýšila pozornost a financování odvětví tzv. strategického významu (letecký, atomový, stavební průmysl a stavba lodí). (Balabán, 2008)

5.2.5 Orientace Ruska na vytváření tzv. multipolárního světa

Vnitřní politická a ekonomická konsolidace Ruska se bezprostředně promítá i do zahraniční a bezpečnostní politiky. Rusko se opírá o své velké nerostné bohatství. Úloha země na světových energetických trzích určuje její geopolitický vliv. To se bezprostředně odráží a bude odrážet i na vztazích Ruska se všemi významnými světovými aktéry, a zvláště těmi, kteří jsou primárními odběrateli ruské ropy a plynu – především EU, Čínou a Indií. Výrazem pragmatičnosti ruské politiky je právě jeho orientace na vytváření multipolárního světa, tj. světa, kde bude vedle sebe existovat několik hlavních center moci (USA, EU, Čína, Indie), řada regionálních mocností, uskupení států a regionálních organizací. Rusko tak deklaruje, že globální instituce, resp. uskupení, jsou vhodnou platformou pro řešení možných konfliktních témat mezi velmocemi. Na druhou stranu Rusko vnímá, že i tak budou nadále existovat otevřenější i skrytější konflikty v zónách velmocenských zájmů, což se týká hlavně postsovětského prostoru, tedy jejich blízké ciziny, kde s Ruskem soupeří především USA a EU. Souvisí s tím i otázka rozšiřování NATO a EU, která se především dotýká dvou klíčových, strategicky významných zemí v regionu - Ukrajiny a Gruzie. Tyto země mají pro obě uskupení značný význam jako páteř významného koridoru umožňujícího přepravovat ropu a plyn z oblasti Kaspického moře a Střední Asie do Evropy a též umožňujícího přepravu vojenských sil vysílaných do stávajících i budoucích operací na Blízkém východě a ve Střední Asii. Z ruského pohledu proto představuje přiblížování Ukrajiny a Gruzie další krok ke geopolitickému „zatlačování“ Ruska, které pro něj zvyšuje míru bezpečnostní nejistoty. Rusko chce posilovat svoji pozici „gravitačního“ středu postsovětského prostoru. Jde o vytvoření prostoru mezi EU a Čínou ve kterém by Rusko

hrálo prioritní politickou, ekonomickou i kulturní roli. Z geopolitických důvodů ale může být tento záměr v rozporu se zájmy USA, NATO i EU. (Balabán, 2008)

5.2.6 Ruské ozbrojené síly

Vliv Ruska ve světě bude i přes primární význam ekonomické moci států v mnohém závislý na jeho vojenské síle. První dekáda 21. století byla ve znamení její obnovy a posilování. Nedá se ale očekávat, že může i v dlouhodobějším horizontu (2020) dosáhnout úrovně z let existence SSSR, což je dáno především ekonomickými, teritoriálními a demografickými limity současného Ruska. (Balabán, 2008)

Koncem první dekády 21. století se zřejmě podařilo překonat období cca patnácti let po rozpadu SSSR, kdy měly ozbrojené síly díky omezeným ekonomickým zdrojům jen omezenou bojeschopnost. Dokladem toho je především zvyšování počtu a rozsahu vojenských cvičení všech druhů vojsk, včetně pravidelných testů mezikontinentálních balistických raket. Vyšší mobilita ozbrojených sil je přitom považována i za důležitý faktor při zajišťování efektivnější ochrany zásob nerostných surovin zvláště v těžko dostupných a nezáladněných oblastech Sibíře a Arktidy. V Arktidě se díky ne zcela jasnému teritoriálnímu dělení může Rusko dostat do sporu a střetu s několika členskými zeměmi NATO a EU (USA, Kanada, Dánsko a Norsko), které s tímto regionem, jež skrývá nemalé nerostné bohatství, taktéž hraničí. (Balabán, 2008)

Ruská federace nevyloučila možnost použít ozbrojené síly, včetně jaderných zbraní k odvrácení agrese vůči svému území nebo spojencům a k ochraně ruských občanů v zahraničí. (Eichler, Tichý, 2011)

5.2.7 Šanghajská organizace spolupráce (ŠOS)

Šanghajská organizace spolupráce představuje „geopolitickou osu“ ve vztazích Ruska a Číny, která jim umožňuje prohlubovat svůj politický, ekonomický a vojenský vliv na významné části teritoria Eurasie. (Balabán, 2008)

ŠOS vznikla původně jako bezpečnostní celek, teprve později se k tomu přidávaly i některé politické a ekonomické motivy. Některými je chápána jako určitý protipól NATO a EU. (Zaorálek, 2008)

Rusko v rámci ŠOS preferuje především vojensko-strategický charakter organizace. (Balabán, 2008)

KOMENTÁŘ: Odlišný pohled na budoucí charakter ŠOS mezi Ruskem a Čínou je zjevně hlavním limitem pro její hlubší integraci a tím i vytvoření bloku, který by mohl být chápán jako svého druhu relevantní protiváha NATO a USA.

5.2.8 Vztah Ruska s USA

Od poloviny 80., i během 90., let panovala představa (Gorbačova a Jelcina), že USA a celý Západ bude partnerem Ruska. I přes události, které tuto představu narušovaly (podíl USA na rozšíření NATO, vojenská akce NATO proti Jugoslávii) tehdejší ruské vedení v zásadě odmítalo geopolitické soutěžení s USA, což bylo také zřejmě dáno vědomím vojenské a ekonomické slabosti tehdejšího Ruska. Během prvních deseti let 21. století však bylo opuštěno od těchto zahraničněpolitických konceptů. (Balabán, 2008)

Rusko má strach, že současný a budoucí svět bude ovládán USA, proto se v případě konfliktních situací (např. Kosovo, či Irák) snažilo stát v opozici. (Fellegi, 2008)

Rusko-americké vztahy zřejmě byly ovlivněny:

- Odstoupením USA od Smlouvy o protiraketové obraně mezi SSSR a USA z roku 1972;
- záměrem USA rozmístit prvky systému protiraketové obrany v ČR a v Polsku odůvodněné hrozbou možného raketového útoku proti USA a Evropě primárně ze strany Íránu (Rusko vyhodnotilo tento krok jako opatření namířené hlavně proti němu především z hlediska potenciálně možného narušení strategické rovnováhy mezi ním a USA);

- tlakem USA na další rozšiřování NATO do postsovětského prostoru (Ukrajina, Gruzie) (Ruskem vnímáno jako nástroj omezování jeho přístupu k Černému moři a do Zakavkazska);
- podporou USA ve výstavbě nových transportních cest ropy a plynu především v oblasti Kaspického moře a Zakavkazska, které obcházejí ruské území a jsou alternativou ruským ropovodům a plynovodům;
- prosazením nezávislosti Kosova a posilování americké vojenské přítomnosti na Balkáně (vojenské základny v Maďarsku, Rumunsku Bulharsku a Kosovu) vnímané Ruskem jako potenciální vojenská nástupiště proti němu;
- odstoupením Ruska od Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě v roce 2007.

(Balabán, 2008)

KOMENTÁŘ: Především na základě uvedených důvodů považuje Rusko USA za hlavního konkurenta a soupeře v prostoru Eurasie, přičemž si je vědomo dlouhodobosti americké strategie jakéhosi zadržování Ruska. Oblast vzájemných neshod v rusko-amerických vztazích je zatím dosti značná a nelze stoprocentně vyloučit, že některá z nich nemůže přerůst i do hlubšího konfliktu, který by negativně ovlivnil nejen rusko-americké vztahy, ale i globální bezpečnost.

- **spolupráce Ruska a USA.**

Určitým vrcholem politiky partnerství se stalo období po rozsáhlém teroristickém útoku na USA 2001, kdy Rusko v čele s prezidentem Putinem vyjádřilo plnou solidaritu a připravenost pomoci čelit teroristické hrozbě. Rusko bylo tehdy u řady amerických politiků vnímáno jako spojenec. Éra partnerství však poměrně záhy skončila a nahradila ji spíše konkurence a soupeření. (Balabán, 2008)

Rusko nachází společnou řeč s USA ve společných obavách z přílišné dominance Číny.(Fellegi, 2008)

Po vítězství D. Trumpa v prezidentských volbách USA 2016 se utváří nová kapitola v rusko-amerických vztazích. Výsledkem telefonického hovoru prezidentů Putina a Trumpa je slib, že oba politikové budou konstruktivně spolupracovat. Putin

nabídl Trumpovi partnerský dialog za předpokladu vzájemného respektu a nevměšování se do záležitostí druhé strany. Oba se shodli na tom, že dosavadní vztahy obou zemí nejsou uspokojivé, tudíž by se obě strany měly vrátit k pragmatické spolupráci k oboustrannému užítku, která zohlední zájmy obou států a bezpečnost a stabilitu ve světě. Zvláště musí být propojeno úsilí obou států v boji proti mezinárodnímu terorismu a extremismu. Trump se nechal slyšet, že si přeje silné a trvalé vztahy s Ruskem. (spiegel.de, 2016)

5.2.9 Vztah Ruska k EU

Zatímco vztahy Ruska a USA jsou ve značné míře ovlivňovány „militárními“ faktory, v případě EU jsou v popředí otázky ekonomické spolupráce, což je dáno ekonomickou geografii i demografií. (Balabán, 2008)

Osou ekonomických a tím i politických vztahů jsou v první řadě dodávky ropy a plynu z Ruska do Evropy, které mají pro Evropu zásadní strategický význam i v dlouhodobé perspektivě. (Balabán, 2008)

Vztahy EU s Ruskem nejsou jednoznačné. Některé státy EU nemají dodnes jasno, jak vlastně Rusko vnímat. Rusko nebylo nikdy tak silné, jak by si přálo a zřejmě mu vyhovuje stát jednou nohou v Evropě a druhou v Šanghajské organizaci spolupráce. (Zaorálek, 2008)

Energetická sféra mezi EU a Ruskem sice vyvolává politické spory, ale i nadále pokračuje úspěšná spolupráce. (Staršínov, 2008)

EU je největším obchodním partnerem Ruska, připadá na ni cca 50 % zahraničního obchodu Ruské federace. Tímto vznikla jakási vzájemná závislost, která by neměla ohrozit bezpečnost ani ekonomické zájmy EU. (Fellegi, 2008)

KOMENTÁŘ: Můžeme se domnívat, že z hlediska bezpečnosti ruští občané nepředstavují pro EU žádnou hrozbu.

Z Ruska do ČR se dováží plyn, ropa a palivo do jaderných elektráren, z ČR do Ruska strojírenské výrobky, spotřební zboží, chemikálie a potraviny. (Staršínov, 2008)

Existuje zde stav „vzájemné závislosti“. Plynovody a ropovody z Ruska jsou vedeny především západním směrem, EU je solidním obchodním partnerem hradícím včas a pravidelně platby za dodávky těchto hlavních energetických surovin. Rusko potřebuje tyto prostředky (a také další evropské investice) k modernizaci své energetické infrastruktury, rozvoji nových nalezišť ropy a plynu, především v hůře dostupných oblastech na severu a východu země. (Balabán, 2008)

Minimálně ve střednědobé perspektivě nemá Rusko jinou reálnou alternativu než spolupráci s EU. Možnost větší diverzifikace ruského exportu energetických surovin do asijských zemí je zatím omezena, což se týká především Číny, Japonska a J. Korey. Je to spojeno se dvěma faktory - jednak nerozvinutou infrastrukturou plynovodů a ropovodů, přičemž výstavba nových jde velmi pomalu a za druhé řádově nižšími cenami, které je ochotna Čína platit za suroviny proti cenám, jež platí EU. (Balabán, 2008)

Otázka diverzifikace dodávek se tak spíše dotýká evropského trhu a jejím hlavním rysem je snaha snížit závislosti Ruska na tranzitních zemích. Příkladem je výstavba transbaltského plynovodu „Nord Stream“ z Ruska do Německa. Pro EU to bude mít dva relativně protichůdné dopady. Na jedné straně se zvýší energetická bezpečnost EU tím, že dojde k diverzifikaci transportních energetických cest, na straně druhé se to ale negativně dotkne zájmů některých členských zemí EU, u nichž se výrazně sníží politický a ekonomický význam pro Rusko (týká se to např. Polska v případě „Nord Stream“). Výstavba nových plynovodů z Ruska také ukazuje, že bude velmi složité dosáhnout společné energetické politiky EU. (Balabán, 2008)

Do budoucna se předpokládá, že Rusko bude pokračovat ve spolupráci s EU, jejímž základem je ekonomická spolupráce. Ruská vize integrace v euroasijském prostoru má a bude mít za cíl udržení strategického vlivu Ruska v jeho rámci, což ale nebude plně odpovídat zájmům USA ani EU. Lze se ovšem domnívat, že tato pozice nemusí být konstantní, jelikož se může měnit v závislosti na vývoji bezpečnostní situace nebo potřeb prohlubování ekonomické spolupráce. (Balabán, 2006)

5.2.10 Vztahy Ruska s Čínou

Vztahy s Čínou jsou pro Rusko z geopolitických, historických a ekonomických důvodů jednou z hlavních os ruské zahraniční a bezpečnostní politiky. Mnoho čínských expertů zdůrazňuje, že spolupráce Ruska s Čínou vytváří základ pro úspěšné budování multipolárního systému ve světě a zároveň umožňuje čelit USA jako jediné supervelmoci. (Balabán, 2008)

Rusko je pro Čínu v podstatě bezalternativním dodavatelem sofistikovaných zbraní a zbraňových systémů z důvodů dlouhodobého zbrojního embarga do Číny ze strany USA a EU. (Balabán, 2008)

5.2.11 Vztah Ruska k NATO

Ruský prezident Putin v Moskvě v lednu 2016 podepsal aktualizovaný dokument – Strategie národní bezpečnosti, který označil rozšiřující se NATO za hrozbu pro zemi. NATO se prý pokouší o globální nadvládu s USA v čele. Rusko tak posiluje svou armádu na pozadí nových hrozeb pro národní bezpečnost, které mají složitý a propojený charakter. Dále Rusko označilo rozmístění sil NATO v bezprostřední blízkosti ruských hranic za porušení norem mezinárodního práva. (vlasteneckenoviny.cz, 2016)

Co se Afghánistánu týče, Medvěděv jako tehdejší prezident hovořil o shodě zásadních bezpečnostních zájmů mezi Ruskem a NATO, jelikož v případě porážky Spojených států a NATO Talibánem by se objevil zdroj silného bezpečnostního rizika pro středoasijské země a Rusko. (Balabán, 2008)

5.3 Komparace některých politických postojů USA a Ruské federace v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky

Tab. 1 – Postoj k EU.

Porovnávaný předmět	USA	Rusko
Postoj k EU	<ul style="list-style-type: none"> - ochlazení vztahů → zaměření se na Asii 	<ul style="list-style-type: none"> - EU je nejdůležitější obchodní partner (dodávky ropy a plynu) - rozšiřování EU → hrozba - napjaté vztahy kvůli anexi Krymu a krizi na Ukrajině

Členové EU představují pro Spojené státy poněkud bezproblémové spojení, ovšem v některých případech, jak USA samy říkají, poněkud těžkopádné. USA chtějí zamezit spolupráce Ruska s Německem. Podíl na ochlazení transatlantických vztahů má však i samotná Evropa, která se musí angažovat a podporovat USA při řešení globálních problémů, nikoliv být pouze černým pasažérem. (Jiráček, 2015)

Až do krize na Ukrajině bylo Rusko považováno za strategického partnera EU, což se odráželo v mnoha oblastech spolupráce, včetně obchodu, energetiky a mezinárodních problémů, jako je boj proti terorismu, nešíření zbraní a mírový proces na Blízkém východě. V posledních letech se hlavní třecí plochou mezi EU a Ruskem stala otázka společného sousedství. Nezákonná anexe Krymu ze strany Ruska v březnu 2014 a důkazy o tom, že Rusko od té doby podporuje separatistické bojovníky na východě Ukrajiny, vedly k mezinárodní krizi. EU přehodnotila své bilaterální vztahy, zrušila schůzky mezi EU a Ruskem na nejvyšší úrovni a pozastavila proces uvolňování vízového režimu a rozhovory o modernizované rámcové dohodě mezi EU a Ruskem. Ve vztazích s Ruskem se EU nyní snaží o dvojí přístup, který je kombinací politiky postupných sankcí a pokusů o diplomatické řešení konfliktu na východě Ukrajiny. (Fayos, 2016)

EU je znepokojena stavem právního státu v Rusku, zejména korupcí, a zhoršující se situací v oblasti dodržování lidských práv v zemi. (Fayos, 2016)

Před současnou krizí byl Parlament EU zastáncem nové komplexní dohody s Ruskem založené na společných hodnotách a zájmech. Nicméně v několika zprávách z vlastního podnětu vyjádřil rovněž velké obavy ohledně dodržování lidských práv, právního státu a stavu demokracie v Rusku, jak ukázaly poslední volby. Parlament důrazně odsoudil bezprecedentní míru porušování lidských práv obyvatel Krymu, zvláště Tatarů. (Fayos, 2016)

Lze se domnívat, že Rusko se nebude pouštět po anexi Krymu a krizi na Ukrajině do nějakých dalších konfliktů ve státech v EU, jelikož potřebuje budovat svou zemi. A ekonomická mírová koexistence s EU je pro něj daleko výhodnější.

Tab. 2 – Postoj k NATO.

Porovnávaný předmět	USA	Ruská federace
Postoj k NATO	<ul style="list-style-type: none"> - ostatní členové NATO jsou spojenci USA (těžkopádní) - D. Trump zpochybňuje budoucnost této aliance 	<ul style="list-style-type: none"> - rozšiřování NATO → hrozba pro RF

Evropští členové NATO představují pro USA poněkud těžkopádné spojence.

Tab. 3 – Postoj k Asii.

Porovnávaný předmět	USA	Rusko
Postoj k Asii	<ul style="list-style-type: none"> - expanze vojenské a politické přítomnosti - masivní pronikání na Střední východ - budování silných bilaterálních vazeb se státy bývalé sovětské Střední Asie 	<ul style="list-style-type: none"> - Euroasijská unie - snaha Ruska „udávat tempo“ celé Asii - chce hrát prioritní roli v prostoru mezi EU a Čínou

Pro USA se v současné době stala Asie středem zájmu.

Tab. 4 – Postoj k Číně.

Porovnávaný předmět	USA	Rusko
Postoj k Číně	<ul style="list-style-type: none"> - Čína je konkurentem USA - vzrůst závislosti na čínském importu 	<ul style="list-style-type: none"> - obava z přílišné dominance Číny - Šanghajska organizace spolupráce - Rusko + Čína → členění USA jako jediné supervelmoci

Rusko spolu s Čínou chrání nejen své hlavní zájmy, ale stále více se tyto země vzájemně doplňují. Skvělé ruské schopnosti v leteckém a kosmickém průmyslu, zbraňových technologiích a výrobě těžkého strojírenství ladí s čínskými schopnostmi v zemědělství, lehkém průmyslu a informačních technologiích. Navíc jsou tyto dvě země hospodářsky i vojensky schopné se USA ubránit v případě konfliktu. (Vavruška, 2016)

USA i RF mají obavy s přílišné dominance Číny, Rusko to ale prozatím řeší tak, že s Čínou spolupracuje, aby v případě lámání chleba stálo s Čínou proti USA.

Tab. 5 – Pojetí a praxe politiky.

Porovnávaný předmět	USA	Rusko
Pojetí a praxe politiky	<ul style="list-style-type: none"> - militarismus → preemptivní údery (Irán 2003), Bush - unilateralismus (Bush) - odklon od militarismu (Obama) 	<ul style="list-style-type: none"> - multilateralismus (Putin) - podpora multipolárního světa

Rusko svým způsobem uznává koexistenci více velmocí najednou, USA ovšem chce vystupovat samo, jako jediná supervelmoc. Obama se snažil odklonit od takového pojetí politiky, kde na prvním místě stojí armáda a vojenská síla.

Tab. 6 – Ozbrojené síly.

Porovnávaný předmět	USA	Rusko
Ozbrojené síly	<ul style="list-style-type: none"> - zadržování výdajů do obrany (Obama) - posilování ozbrojených sil, nové investice do obrany (Trump) 	<ul style="list-style-type: none"> - počátek 21. stol. obnova a posilování - rozvoj vojenského potenciálu

USA jsou na tom vojensky momentálně jednoznačně lépe než Rusko a mají také nejvíce vojenských základen v zahraničí. USA mají přes 800 základen ve 125 zemích světa. RF by měla mít „pouze“ 2 vojenské základny v zahraničí.

Nelze se divit, že Američané mají takovou převahu ve zbrojení, jelikož Amerika nebyla nikdy zničena tak jako ruské země. (Vavruška, 2016)

Pokud bychom měli určit, kdo je agresivnější vůči druhému. Můžeme spíše zaznamenat americké vojáky kolem ruských hranic než opačně. (Vavruška, 2016)

Ohrožení světového míru jednoznačně závisí na vzájemném vztahu mezi těmito dvěma mocnostmi. Jelikož na ostatních státech světa bude pouze záležet, na jakou stranu se připojí.

Tab. 7 – Základní velmocenská politika.

Porovnávaný předmět	USA	Rusko
Základní velmocenská politika	- vojenská síla	- ekonomická síla (nerostné bohatství)

Tab. 8 – Zahraniční a bezpečnostní politika.

Porovnávaný předmět	USA	Rusko
Zahraniční a bezpečnostní politika	- praktická	- pragmatická

Tab. 9 – Příklad vzájemné kritiky.

Porovnávaný předmět	USA	Rusko
Příklad vzájemné kritiky	- Ruska za anexi Krymu	- USA za intervenci do Iráku (2003)

Někdy se může zdát, že USA jsou si schopny ospravedlnit všechny vedené války pomocí vlasteneckých frází. Navíc jsou schopny se pustit do intervencí i bez mandátu Rady bezpečnosti OSN. Jeden z důvodů je zřejmě takový, že USA jako světová velmoc mají pocit, že si mohou dělat, co samy uznají za vhodné, jelikož je takřka nemá kdo potrestat.

Je otázkou a záleží na úhlu pohledu, jak se podíváme na tvrzení, že USA podle mnohých proměnily zejména Irák v nefunkční zemi a nesou největší odpovědnost za vznik Islámského státu a za šíření terorismu. Dle mého názoru není úplně vhodné řešení svrhnout diktátorské režimy bez toho, aniž by bylo dopředu naplánováno, co se v daných státech bude dít dál. Mnohdy se totiž státy, které byly několik let pod diktátorským režimem, po jeho svržení stanou opravdu nefunkčními, protože říci, teď tu bude nastolena demokracie, nefunguje a je pak pravděpodobné, že tamější obyvatelé se mohou zařazovat do teroristických organizací, či začít migrovat. Pokud je zřejmé, že jsou někde potlačována lidská práva, či v nějakém státě panuje režim, který není zcela v souladu s tím naším, je ale otázka, zda tento „systém“, který funguje, je vhodné nabourávat, protože z globálního hlediska pak vzniká hrozba z nefunkčních států pro celý zbytek světa.

Ohledně anexe Krymu, mnozí částečnou vinu připisují Obamově nečinnosti a vstřícnosti vůči Rusku. Putin totiž vycítil, že Obama není tak silný, jako jeho předchůdci (Joch, 2015).

Tab. 10 – Jaderné zbraně.

Porovnávaná předmět	USA	Rusko
Jaderné zbraně	<ul style="list-style-type: none"> - vize světa bez jaderných zbraní (Obama) - Pražská smlouva (2010) → snížení množství jaderných zbraní - vlastnění jaderných zbraní - pravděpodobnost použití není nulová 	<ul style="list-style-type: none"> - Pražská smlouva (2010) → snížení množství jaderných zbraní - vlastnění jaderných zbraní - posílení jejich významu - nevylučuje se jejich použití

Použití jaderných zbraní je strašák dnešního světa.

Ruský prezident Putin se nechal slyšet, že chce věřit, že se nenajde dnes blázen, který se odhodlá k použití jaderných zbraní (Vavruška, 2016). Nicméně lze se domnívat, že kdyby šlo „do tuhého“, nebránil by se jejich použití.

USA mělo nejvíce jaderného arsenálu na světě. Po Pražské smlouvě (2010) jeho množství bylo sníženo, stejně tak jako v případě Ruska. Obě mocnosti ale stále mají hojné množství jaderných zbraní.

6 VÝSLEDKY v oblasti analýzy bojových uskupení EU (Battle Groups EU) a komparace bojových uskupení EU a sil rychlé reakce NATO (NATO Response force)

6.1 Bojová uskupení EU (Battle Groups EU)

6.1.1 Vznik BG EU

Téměř od počátku vytváření SZBP EU bylo zřejmé, že pro účinné prosazování politiky bude EU potřebovat vojenské jednotky. Budování vojenských kapacit začalo v roce 1999 v rámci tzv. Helsinského základního cíle. Na první Helsinský cíl navazoval Helsinský základní cíl 2010 přijatý v roce 2004, kde EU přijala odpovědnost za globální bezpečnost a kromě zlepšení spolupráce národních jednotek se zde státy zavázaly k vytvoření společných jednotek rychlého nasazení – tzv. EU Battle Groups (BG), kdy Velká Británie, Německo a Francie předložily EU návrh na jejich vytvoření. (Sokol, 2015)

Dokument Helsinský základní cíl 2010 tedy zavazoval členské státy vybudovat jednotky rychlé reakce a určil jejich základní podobu a nutné schopnosti.

Tyto síly měly být schopny samostatně v krátké době podniknout operace na vyžádání OSN. V lednu 2005 dosáhl koncept počátečních operačních schopností, kdy EU měla k dispozici vždy jednu BG v pohotovosti. Plné operační schopnosti byly vyhlášeny 1. ledna 2007 a od té doby má EU schopnost nasadit paralelně až dvě BG. (Sokol, 2015)

6.1.2 Bezpečná Evropa v lepším světě

EU také musela přijmout strategickou koncepci (podobnou koncepci alianční), která by definovala bezpečnostní problémy. Potřeba pojmenovat hrozby a navrhnout jejich řešení vyústila ve vytvoření bezpečnostní strategie EU pod názvem „Bezpečná

Evropa v lepším světě“, která byla přijata v roce 2003 a aktualizována v roce 2008. (Sokol, 2015)

Strategie určila 5 hrozeb současného světa:

- Terorismus;
- šíření ZHN;
- státy s problematickými režimy;
- organizovaný zločin;
- regionální konflikty.

(Sokol, 2015)

Strategie uváděla, že současné problémy nemají pouze vojenský charakter a že je nelze eliminovat jen vojensky. Intervence je proto chápána v širším smyslu coby užití politických, diplomatických, vojenských, civilních a ekonomických nástrojů, či nástrojů rozvojové politiky. Evropská bezpečnostní a obranná politika je dle dokumentu postavena na dvou pilířích - budování bezpečnosti v Evropě a prevence vzniku konfliktů. (Sokol, 2015)

6.1.3 Formování, složení a velikost BG

Proces formování začíná tím, že členové nabízejí své jednotky do BG v Koordinační konferenci o Battle Groups, která se koná každých 6 měsíců a plánuje rozvržení BG až na 6 let dopředu. Pokud je vše schváleno, začíná proces tréninku a přípravy. V pohotovosti jsou vždy dvě BG po dobu půl roku. Po ukončení pohotovosti je rotace rozpuštěna a v pohotovosti pokračuje rotace jiná, která se připravovala předtím. (Sokol, 2015)

Jedna BG EU je definována jako nejmenší možná jednotka, která je schopna rychlého a efektivního nasazení v operacích samostatně nebo jako iniciální síla pro operace většího rozsahu. BG je složena z bojového praporu, velitelství a doplňkových podpůrných jednotek bojové a nebojové podpory. Celková velikost

jedné BG je v rozsahu 1 500 až 2 500 vojáků. Složení každé rotace není fixní, lze ho upravit podle požadavků konkrétní mise a rozšířit tak jádro o další prvky bojové a nebojové podpory, které si velení vyžádá. (Sokol, 2015; Havelka, 2016)

Jedno bojové uskupení může vytvořit jeden, či více členských států dohromady (spolupráce na BG může být nabídnuta i nečlenskému státu EU). Jeden stát vytváří samotnou BG velmi zřídka. Největší přispěvatel je označován jako vedoucí národ a ostatní přispívající země pak dodají zbytek potřebných vojáků. (Havelka, 2016).

6.1.4 Mise pro BG

Mise, do kterých mohou být BG nasazeny (definováno článkem 43 Smlouvy o EU):

- Společné akce v oblasti odzbrojení;
- humanitární a záchranné mise;
- poradní a pomocné mise ve vojenské oblasti;
- mise pro předcházení konfliktům a udržení míru;
- mise bojových sil k řešení krizí, včetně misí na prosazování míru a stabilizačních operací po ukončení konfliktů.

(Sokol, 2015; Havelka, 2016)

Všechny tyto mise mohou přispívat k boji proti terorismu, včetně podpory třetích zemí v boji proti terorismu na jejich území. Mise BG musí probíhat pod rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Výjimkou jsou případy, jako je například živelná katastrofa, kdy rezoluce není potřeba. (Sokol, 2015; Havelka, 2016)

KOMENTÁŘ: V minulosti se uvažovalo o využití jednotek například v Gruzii, Mali nebo Súdánu, nicméně u uvažování to také skončilo.

Kongo (2008)

Hlavní důvody nenasazení BG v Kongu 2008:

- Nedostatek letadel pro přepravu vojáků a dalšího vybavení;
- nedostatek vojáků v reálu (počty pouze na papíře).

(Šiffner, 2013)

V případě Konga byla (ne)ochota států ovlivněna zejména nákladností dané operace. Právě výše nákladů připadající na členské státy ovlivnila rozhodnutí Německa a Velké Británie o nevyslání bojových uskupení. (Šiffner, 2013)

Mali (2013)

BG nebyly do mise v Mali 2013 nasazeny zejména z důvodu neschopnosti plnit potřebné spektrum činností, pro které byly BG navrženy. (Šiffner, 2013)

Na příkladu Mali bylo viditelné, že i přes to, že byla vzniklá krize považována z teoretického hlediska za vhodnou pro využití bojových uskupení, alespoň vzhledem k vymezeným operačním scénářům, existovaly vážné pochyby, zda by v nastalé situaci přineslo Polskem vedené uskupení nějaký užitek. (Šiffner, 2013)

6.1.5 Schválení k nasazení BG

Schválení k nasazení BG v rámci EU je poměrně složitý proces. Nejprve musí Rada rozhodnout o potřebě nasazení. Poté Ředitelství pro řízení a plánování krizí, které je součástí ESVČ, vypracuje Koncept krizového řízení. Tento koncept pak musí být schválen všemi členskými státy, kterého se týkají. Schvalovací proces pro nasazení jednotek do zahraničí probíhá obdobně jako u NRF, tedy přes Parlament nebo případně další instituce. Vzhledem k tomu, že tento proces schvalování není ze strany EU časově omezen, může nastat zdržení, díky kterému se může protáhnout doba nasazení BG. Po schválení všemi státy totiž platí ještě pětidenní lhůta, kdy Rada definitivně rozhodne o nasazení BG. Finální rozhodnutí o nasazení BG je vždy na politických představitelích členských států EU. (Šiffner, 2013)

Od posledního schválení Radou jsou BG nasazeny do prostoru operace ve lhůtě 10 dní. BG mohou vést operace v rozsahu až 30 dnů, v případě doplnění a dozásobení až 120 dnů. Maximální rádius nasazení je 6 000 km od Bruselu. (Sokol, 2015)

6.1.6 Strategická přeprava a transport BG

Pro nasazení bojového uskupení je důležitá strategická přeprava a co nejrychlejší transport na místo nasazení. V současné době je nejrychlejším způsobem letecká doprava. Na úrovni EU neexistuje centralizovaná složka schopná letecky transportovat BG a proto se členské státy musí spoléhat na své vlastní kapacity. Ne všechny státy mají takové schopnosti, nebo se jim jejich pořizování zdá drahé. Proto se sdružují do iniciativ (organizací spojující státy jak EU, tak NATO), ve kterých společně kupují, organizují a sdílejí transportní kapacity. Mezi hlavní patří Iniciativa strategických přepravních schopností, Iniciativa prozatímní strategické vzdušné přepravy, Koordinační centrum přepravy v Evropě a také Velení leteckého transportu v Evropě.

Členské státy EU mohou dále využít smlouvy Berlín plus mezi EU a NATO a využít strategickou přepravu Aliance. (Sokol, 2015)

6.1.7 Financování BG

Kromě výdajů na samotné vytvoření bojového uskupení a jeho udržení v pohotovosti, nesou jednotlivé participující státy na svých bedrech náklady spojené s tréninkem a samotným nasazením. (Šiffner, 2013; Sokol, 2015)

KOMENTÁŘ: Financování mise je jedním z nejhlavnějších faktorů, které státy zohledňují, pokud mají rozhodnout o vyslání svých vojáků.

V současné době jsou mise EU financovány částečně ze společného rozpočtu a zbytkem z rozpočtů jednotlivých států zúčastňujících se dané mise. Na rozdíl od civilních misí, kde je ze společného rozpočtu hrazena téměř většina veškerých

výdajů, u vojenských misí je takto pokryto přibližně 10 % z celkové částky. (Šiffner, 2013)

Pro společné financování byl vytvořen mechanismus zvaný ATHENA, ze kterého jsou propláceny zejména náklady spojené se zřízením velitelství mise, či zdravotnické služby. Takřka veškeré dalších výdaje hradí pouze státy, na jejichž straně tyto náklady vznikají. (Šiffner, 2013)

KOMENTÁŘ: Vzhledem ke skutečnosti, že většina států se potýká s nedostatky v obranných rozpočtech, je pro mnohé z nich aktivace konceptu jednoduše příliš drahá a to i pro některé bohatší státy.

V roce 2008 padly zmínky o tom, že by mohla být bojová uskupení poslána do Čadu. Švédsko jakožto nosný stát se vyjádřilo pro tyto jednotky vyslat, zároveň však švédské autority naznačovaly, že si zřejmě takovouto akci nebudou moci dovolit právě z důvodů nedostatečného společného financování. (Šiffner, 2013)

KOMENTÁŘ: Pokud bylo využití bojového uskupení nákladné pro Švédsko, dalo se už dopředu pochybovat o tom, že by Polsko, jakožto výrazně chudší stát, mohlo své uskupení aktivovat v roce 2013 pro operaci v Mali.

Tento problém by se vyřešil zvýšením podílu společných výdajů u vojenských misí, tak jako tomu je u misí civilního krizového managementu. (Šiffner, 2013)

KOMENTÁŘ: Lze se domnívat, že poté by mohla být situace ještě komplikovanější, jelikož společné financování by mohlo způsobit, že nezúčastněné státy by mise blokovaly kvůli obavám z vysokých výdajů na operaci, která by ještě navíc nemusela být v souladu s jejich zájmy.

6.1.7.1 Názor ČR na financování BG

Širší společné financování BG EU, navrhla Česká republika unijním partnerům v dokumentu, kde se uvádí, že bojové skupiny by měly mít standardnější složení a měly by intenzivněji cvičit. (ČTK, 2016)

ČR ostatním zemím EU připomněla, že vytvoření síly s podobnými schopnostmi v reálu znamená zátěž pro užší skupinu států s jasnými finančními důsledky. Ty mohou omezovat samotnou vůli do společného uskupení vůbec přispět a tedy ohrozit i možnost nasazení bojové skupiny v praxi. Česko tedy chce, aby EU i jednotlivé členské země měly možnost tuto situaci zvážit a rozšířit rozsah společného financování. Do společného financování by podle českého názoru měly automaticky patřit například náklady na přesun BG na místo operačního nasazení a také jejich střídání na místě. To je nyní možné jen na základě rozhodnutí členských zemí. (ČTK, 2016)

KOMENTÁŘ: BG EU existují v teoretické podobě od roku 2004, za více než 10 let však nebyly nikdy reálně „použity“.

6.1.8 Faktory ovlivňující nasazení BG

Mezi faktory, které často sehrávaly a i dnes sehrávají roli ohledně nasazení BG, lze zařadit nedostatek prostředků letecké přepravy a nedostatečné množství dostupných vojáků. Tyto problémy lze přičítat zejména nedostatečným investicím do obrany jednotlivých členských států.

Dále lze také pozorovat určitý rozpor mezi možnými úkoly, které mají být bojová uskupení schopna plnit, tak jak je to definováno v oficiálních dokumentech, a tím čeho jsou reálně schopna vzhledem ke svému složení a velikosti. Spektrum úkolů, na které jednotky reálně stačí, je tak poměrně malé a státy se mohou zdráhat je vyslat do riskantnějších operací. (Šiffner, 2013)

I podle studie C. Major a Ch. Möllinga nedokáží bojová uskupení pokrýt celé spektrum Petersberských úkolů což je způsobeno zejména jejich malou velikostí. (Major, Mölling, 2011)

Ukázalo se také, že finanční závazky spojené s vedením mise mohou být pro některé menší či chudší státy příliš velké. Svou roli samozřejmě pokaždé sehrály národní zájmy jednotlivých členských států. (Šiffner, 2013)

Vzhledem ke skutečnosti, že tyto faktory figurovaly v menších obměnách v polemizování o nasazení BG do mise v Kongu a v Mali, je možné předpokládat, že se tyto komplikace vyskytly i u jiných situací, kdy se diskutovalo o vyslání bojových uskupení do akce a s vysokou pravděpodobností se budou objevovat i do budoucna. (Šiffner, 2013)

6.1.8.1 Národní zájmy a politická vůle

Právě národní zájmy a politická vůle jednotlivých členských států podílejících se na složení bojových uskupení hrají hlavní roli v (ne)ochotě posílat své vojáky na mise. Zejména Německo nebylo příliš ochotné se angažovat v místech, které nepovažovalo za oblast svých zájmů. Bojová uskupení se tak stávají obětí nedostatečné shody mezi zájmy jednotlivých členských států a společnými zájmy EU jako celku. V Mali se Francie rozhodla zasáhnout sama, protože je pro ni tato oblast důležitá ekonomicky i politicky, a nevyužít k tomu mechanismus, který ji EU nabízí. (Šiffner, 2013)

Rozdíly ve vojenských kapacitách jednotlivých států způsobují, že mocnější země - například Velká Británie a Francie, často nesdílejí přesvědčení o výhodnosti multilaterálního rámce pro vedení akce a upřednostňují spíše samostatné jednání, než spolupráci se státy, které mohou nabídnout výrazně omezenější vojenské prostředky a přesto vyžadují podíl na plánovacím procesu a vedení operace. Tato skutečnost se týkala zejména Polska a mise v Mali 2013. (Šiffner, 2013)

KOMENTÁŘ: Problémem tak ani možná není, jak je často zmiňováno, nedostatek politické vůle, ale skutečnost, že je zde až příliš mnoho rozdílných politických vůlí.

KOMENTÁŘ: Z výše jmenovaných důvodů je nutné, aby byly tyto příčiny brány v potaz při případné revizi celého konceptu. Je důležité se vypořádat s chybějícími transportními kapacitami a vyjasnit pro jaké účely chce EU uskupení využívat.

Možnosti působení BG jsou v primárních dokumentech definovány poměrně široce a snaha o to, aby byly vhodné pro všechny krize, může vést naopak k tomu, že nebudou vhodné pro žádnou.

Je důležité významně se zamyslet nad způsobem financování tak, aby i chudší státy, které mají zrovna pohotovost, zvládly vedení operace. Nabízí se zde možnost řešení formou financování misí ze společného rozpočtu, nicméně však ani toto nemusí být zárukou skutečného použití BG, jelikož konečné rozhodnutí bude vždy záviset na ochotě jednotlivých členských států tyto jednotky využívat.

Při pohledu na rozpis bojových uskupení a na stále častější nezaplňovaná místa v něm, lze usuzovat, že zájem členů podílet se na utváření těchto skupin pomalu upadá. Nedá se však říci, že by byly jednotky rychlé reakce odsouzeny k zapomnění. Koncept bojových uskupení byl jedním z hlavních témat na zasedání Rady v prosinci 2013. (Šiffner, 2013)

KOMENTÁŘ: Bez výraznějších změn však bude budoucnost bojových uskupení EU nejistá a problematická.

6.1.9 ČR v BG

Do BG EU se AČR zapojila již třikrát, a to v roce 2009, 2012, 2016. V roce 2009 byla česká armáda v rámci Česko-slovenské BG vedoucím národem. Přispěla většinou – 1 800 vojáky, zbytek doplnilo Slovensko. Operační velení bylo v Německu v Postupimi. Během výcviku českých jednotek bylo využito nejdříve národní přípravy, která byla zakončena hodnocením bojové připravenosti k nasazení dle standardů NATO (sytém CREVAL - Combat Readiness Evaluation - Vyhodnocení bojové připravenosti) za přítomnosti hodnotitelů z NATO. (Sokol, 2015)

Druhé nasazení AČR v jednotkách BG bylo v roce 2012. Do BG přispěla AČR 350 vojáky, tentokrát však nebyla vedoucím národem. V tomto případě bylo vedoucí zemí Německo a dále do něj přispívalo Rakousko, Chorvatsko, Makedonie (FYROM) a Irsko. V druhé polovině roku 2009, kdy bylo nasazeno velké množství vojáků AČR

v Česko-slovenské BG, se výrazně snížil počet vojáků daných k dispozici silám NATO, a to na pouhé 3 vojáky. Podobná situace nastala i v roce 2012, kdy se v druhém pololetí při nasazení 350 vojáků do BG výrazně snížil ve stejném období počet českých vojáků vyčleněných do NRF. (Sokol, 2015)

KOMENTÁŘ: Česká republika vzhledem ke svým možnostem nasazuje vojáky ve větším počtu vždy buď do NRF nebo BG, ne do obou zároveň.

6.1.9.1 BG zemí Visegrádské čtyřky

Třetí nasazení českých vojáků do BG bylo zahájeno začátkem roku 2016. Přípravy a náročný výcvik trvaly déle než 18 měsíců. O zformování společné bojové skupiny v rámci EU rozhodly státy Visegrádské čtyřky již v roce 2011. Definitivní rozhodnutí o vytvoření společné skupiny bylo stvrzeno podpisem ministrů obrany v březnu 2013. Následovalo vyčleňování potřebných druhů sil a výcvik, který vyvrcholil v listopadu 2015 certifikačním cvičením. (Havelka, 2016)

Společná bojová skupina států Visegrádské čtyřky čítala přibližně 3 750 osob, operační velitelství bylo v Krakově v Polsku, jelikož Polsko bylo vedoucím státem. Polská armáda vyčlenila 1 870 osob a poskytovala hlavní část bojových manévrových sil a specializované schopnosti. Maďarsko v případě potřeby počítalo s vysláním 640 vojáků a neslo odpovědnost za ženijní jednotky a jednotku civilně-vojenské spolupráce. Slovenská armáda přispěla 460 vojáky a byla vedoucím státem v oblasti ochrany proti ZHN. V rámci skupiny působilo i 19 příslušníků ozbrojených sil Ukrajiny. (Havelka, 2016)

Příspěvek ČR byl druhý největší. AČR vyčlenila 728 vojáků a byla zodpovědná za modul logistický a zdravotnický. Čeští logistici by v případě nasazení měli na starost vybudování společného muničního skladu a poskytnutí dopravní roty. Pro potřeby bojové skupiny česká armáda dávala k dispozici jednotku čítající 4 transportní vrtulníky Mi-171Š a jeden transportní letoun CASA. Čeští zdravotníci zodpovídali za případné vybudování a chod mnohonárodní polní nemocnice. Více než 60 dalších vojáků bylo připraveno působit ve štábech stálého operačního velitelství a polního velitelství sil. Pohotovost bojové skupiny V4 skončila v červnu 2016 a zúčastněné státy již projevíly zájem o její další aktivaci v roce 2019. (Havelka, 2016)

BG zemí V4 byla částečně považována za výkladní skříň dosavadní nejen vojenské spolupráce středoevropských zemí. Tyto země chtějí zkušeností získaných při formování skupiny využít i v budoucnosti pro společnou vojenskou spolupráci i v dalších oblastech. (Havelka, 2016)

KOMENTÁŘ: Bojové uskupení nebylo pro státy V4 žádnou novinkou. Všechny zúčastněné státy se již v minulosti podílely na výstavbě několika bojových skupin. Maďarsko v roce 2007 s Itálií a Slovinskem, Česko-slovenská skupina v roce 2009 nebo Výmarská bojová skupina Německa, Francie a Polska z roku 2013.

Čeští vojáci byli vyčleněni pro potřeby EU Battle Groups i v druhé polovině roku 2016. Od července se zapojili do obdobné skupiny pod vedením Německa, kde byli dále vojáci Rakouska, Belgie, Irska, Lucemburska a Chorvatska. (Havelka, 2016)

6.1.10 Společná armáda EU

Debaty o vzniku společné autonomní armády EU se objevovaly již od 50. let minulého století. (rozhodujevrope.cz, 2017)

EU disponuje řadou nevojenských, či polovojenských kapacit v oblasti bezpečnostní spolupráce – např. četnickou jednotkou, pohraniční a pobřežní stráží, či řadou společných podpůrných agentur a velících struktur.

Nový impulz v diskusi přinesla anexe Krymu Ruskou federací v roce 2014 a ozbrojený konflikt na východní Ukrajině, prohlubující se destabilizace Blízkého východu a obzvláště pak rozhodnutí Spojeného království vystoupit z EU, které se dlouhodobě stavělo k hlubší integraci SZBP velmi rezervovaně. V roce 2016 se velmi intenzivně začalo hovořit o tzv. evropské armádě, k čemuž vyzval předseda Evropské komise J. C. Juncker, německý ministr financí W. Schäuble (v bílé knize předložil návrh společného obranného rozpočtu) a vysoká představitelka F. Mogheriniová, která uvedla, že si dokáže představit fungující unijní armádu v horizontu 10 let. O zřízení velitelství pro plánování společných misí dále hovoří společný návrh Francie a Německa ze září roku 2016. S důrazem na prohlubování spolupráce v obranné politice s výhledem

na vybudování evropské armády vystoupila na neformálním summitu EU v Bratislavě v září roku 2016 také ČR. Obdobný postoj zauímají i ostatní státy V4. Zastánci myšlenky vzniku společné nadnárodní armády obvykle vyzdvihují např. možné zvýšení vojenské akceschopnosti EU prostřednictvím zjednodušení velících struktur, posílení samostatné obranyschopnosti EU bez nutnosti jednostranně se spoléhat na bezpečnostní garance USA, finanční úspora díky sdružování a sdílení vojenských prostředků, posílení vážnosti SZBP v očích ostatních globálních aktérů (členské státy EU mají součet armád o síle cca 1,8 mil. osob – tedy více než USA, či Rusko), urychlení rozmístění jednotek, lepší standardizace armádního vybavení, jednotný výcvik, rozhodovací procedury, či odborná terminologie. (rozhodujoevropa.cz, 2017)

Kritické hlasy naopak společnou armádu EU odmítají. Podle jejich mínění by šlo o zbytečné zdvojování vojenských kapacit s NATO a tím i o potenciální oslabení vzájemné spolupráce obou organizací, jelikož drtivá většina států EU jsou zároveň členy NATO. Dále kritici upozorňují na velmi vysokou nákladnost projektu spojenou s neuspokojivě řešenou otázkou jeho financování, budoucí postavení vojensky neutrálních států (Švédsko, Finsko, Rakousko), riziko nefunkčnosti pro komplikované vedení a spolupráci uvnitř mnohonárodnostních sborů, problematičnost předpokladu, že celková síla panevropské armády se rovná aritmetickému součtu národních armád, nebo ohrožení suverenity členských států (výkon moci jako tradiční atribut státnosti podřízen institucím EU). (rozhodujoevropa.cz, 2017)

KOMENTÁŘ: Český premiér Bohuslav Sobotka se vyjádřil, že by evropskou armádu rozhodně uvítal, naopak ministr obrany Martin Stropnický se nechal slyšet, že je to nereálné, že je důležitější zaměřit se na zlepšení podmínek pro nasazení bojových uskupení EU.

Je otázkou, zda se do budoucna může EU spoléhat na svou obranu prostřednictvím NATO, když současný prezident USA Donald Trump je k dalšímu pokračování této aliance v současné podobě celkem skeptický. Podle něj na USA parazitují ostatní státy EU, jelikož spoléhají na to, že je USA v případě potřeby ubrání.

Další otazníky visí nad tím, zda by evropská armáda vůbec byla schopna v nějaké podobě fungovat, když u bojových uskupení se jejich reálné použití nesetkalo s úspěchem.

6.2 Komparace NRF (NATO) x BG (EU)

6.2.1 Síly NATO a EU

Severoatlantická aliance disponuje Silami rychlé reakce (NATO Response Force), EU má k dispozici svá bojová uskupení (Battle Groups EU). Síly NATO i EU jsou důležitými nástroji, které deklarují připravenost a ochotu obou organizací přizpůsobit se dění ve světě a reagovat na nebezpečí, plynoucí mimo jiné i z jeho globalizace. (Sokol, 2015)

Tab. 11 – Síly NATO a EU.

Porovnávaný Předmět	NATO	EU
Síly	Síly rychlé reakce (NRF)	Bojová uskupení (BG)

KOMENTÁŘ: Jelikož se členské základy obou sil prakticky překrývají, nabízí se otázka, zda nedochází ke zbytečné duplikaci a státy tak netvoří paralelně 2 stejné jednotky se stejnými úkoly. Na tuto otázku se pomocí metody komparace budu snažit nalézt odpověď.

Stejně tak jako většina evropských států má i ČR nízké výdaje na obranu. Členské země NATO by měly vydávat 2 % HDP, ale této hranice jich dosahuje jen malé množství. Česká republika rozhodně 2 % HDP nevydává. Málokterý stát si tedy může dovolit mít jednotky vyčleněné pro NRF a zároveň pro BG. (Sokol, 2015)

6.2.2 Mise NATO a EU

Jelikož EU byla budována zprvu jako civilně-ekonomický projekt, nikoli jako organizace zajišťující bezpečnost, disponuje na rozdíl od NATO řadou nevojenských nástrojů. Kromě vojenské operace může do regionu poslat EU i civilní mise, a to misi

policejní nebo misi na podporu právního státu. Policejní mise se zaměřuje buď na vycvičení místních policejních složek, anebo je může dokonce i na krátkou dobu nahradit. Mise na podporu právního státu mají za cíl upevnit demokratické instituce, jako jsou úřady, místní samosprávy a soudy. Výhodou je i fakt, že zatímco případné vojenské nasazení platí členský stát, civilní operace platí EU ze svého rozpočtu. Tato kombinace vojenských a civilních schopností je přidanou hodnotou EU, protože takovými schopnostmi NATO nedisponuje. (Sokol, 2015)

Tab. 12 – Mise NATO a EU.

Porovnávaný Předmět	NATO	EU
Mise	- Vojenské → bojové	- Vojenské - Civilní nebojového charakteru

6.2.3 Nasazení NRF a BG, rozhodovací proces

Rozhodovací proces o nasazení NRF a BG je u obou téměř stejný. Je nutný souhlas všech členských států s misí a poté souhlas na národní úrovni od všech přispěvatelů do nasazené rotace. Nasazení je potřeba schválit nejdříve všemi státy, čímž je zaručena jednotnost a demokratičnost. (Sokol, 2015)

KOMENTÁŘ: Zde nastává problém, že vše může být pozastaveno jedním odmítnutím.

Proces poté pokračuje schvalováním na národní úrovni, což se ovšem může značně prodloužit. Zejména na úrovni EU se jedná o velmi složitý proces, který není časově omezen, takže se může na politické úrovni protáhnout a ohrozit včasný zásah. Ačkoli je NRF početně větší a teoreticky by měla být nasaditelnější v delším časovém horizontu, opak je pravdou. Průzkumný tým může od schválení operovat v oblasti do 5 dnů, hlavní síly by měly být schopny dorazit v průběhu 2–30 dní. EU deklaruje nasazení svých menších BG v horizontu 10 dní. Transport jednotek obou organizací je založen

na principu sdílení kapacit. Menší státy tedy mohou využít možností těch větších a vybavenějších. Díky systému Berlín plus má i Evropa možnost využít kapacit NATO, a to především těch z USA. Katalog misí, které mohou obě jednotky řešit je velmi podobný. Jsou v něm úkoly jak bojového charakteru, které převládají spíše u NRF, tak nebojového charakteru, které převažují u BG. Zde je však důležité znovu připomenout velikosti obou formací. Jelikož jsou NRF větší, dá se předpokládat, že by zvládaly operace s vyšší bojovou intenzitou a na větším území než BG. (Sokol, 2015)

Z obecného hlediska lze tedy NRF popsat jako větší sílu určenou spíše do misí bojového charakteru. Zato evropské BG lze charakterizovat jako jednotky prvního vstupu do míst s předpokládanou nižší bojovou intenzitou, které budou následovány většími formacemi, ať už národními nebo pod vlajkou OSN. Výhodou EU v následném managementu mohou být její civilní kapacity, které mohou být využity ke stabilizaci daného regionu nebo státu, kterými NATO nedisponuje. (Sokol, 2015)

6.2.4 Příprava a certifikace

Na rozdíl od NRF příprava a certifikace BG závisí na členských státech. Nejsou tedy celoevropská kritéria na úrovni EU, která musí být splněna, a tak jsou jednotky trénovány podle národních standardů. (Sokol, 2015)

Vzhledem k tomu, že EU nemá svůj vlastní certifikační a výcvikový program, jsou jednotky určené do BG certifikovány dle standardů NATO. (Sokol, 2015)

Stát, jehož jednotky jsou vycvičeny nejdříve na národní úrovni a poté certifikovány dle NATO, je tak může poté vyčlenit jak pro NRF, tak pro BG. (Sokol, 2015)

6.2.5 Financování

Obě organizace se potýkají s problémem financování svých jednotek rychlého nasazení. Klesající výdaje na obranu většiny členských států způsobují často neochotu přispět vojáky do rotací NRF a BG. Většina nákladů na výcvik, pohotovost a případné nasazení leží na přispívajících státech. U obou organizací je vidět snaha o zavedení

společného financování, ale ani u jedné zatím nepřináší očekávané výsledky. (Sokol, 2015)

KOMENTÁŘ: NRF jsou na tom se společným financováním lépe. Jedním z příkladů je transport jednotek do místa určení. U NRF je transport na místo financován ze společného rozpočtu, zatímco BG musí využít národních nebo sdílených kapacit, a to včetně možností NATO, díky smlouvě Berlín plus.

6.2.6 Doba pohotovosti

Doba pohotovosti sil NATO je 1 rok, během kterého může Aliance nasadit do mise jedinou jednotku. Zato EU má k dispozici každý půlrok 2 BG, tudíž během roku může teoreticky uskutečnit až 4 různé operace. To značí lepší flexibilitu v situaci, kdyby vyvstalo více krizových situací. (Sokol, 2015)

Tab. 13 – Doba pohotovosti, počet jednotek NATO a EU.

Porovnávaný předmět	NATO	EU
Doba pohotovosti	1 rok	½ roku
Počet jednotek	1	2

6.2.7 Duplikace

Problém zbytečné duplikace si obě organizace uvědomují a vyvíjejí snahu, aby k ní nedocházelo. Představitelé se na různých úrovních scházejí k pravidelným konzultacím a byly podepsány i smlouvy, mezi kterými je potřeba vyzdvihnout systém Berlín plus. Ten zabraňuje duplikacím tak, že EU může využít některých kapacit NATO a zároveň se může angažovat tam, kde to NATO odmítne. (Sokol, 2015)

KOMENTÁŘ: Členské státy vnímají BG a NRF jako prostředek k modernizaci a zlepšení interoperability mezi sebou.

EU pokračuje s budováním jednotek rychlé reakce, protože její koncept je odlišný. Disponuje jinými nástroji, jako například civilními, které NATO nemá. Může zasáhnout tam, kde se NATO neangažuje a snaží se kapacity nebudovat dvojmo, ale co nejvíce využívat již těch existujících (NATO). Státy vyčleňují jednotky do dvou sil rychlé reakce, ale nemusí tak dělat zároveň. Koncepty, nástroje a možnosti obou organizací jsou rozdílné. Navíc obě organizace spolupracují na odstraňování zbytečných duplikací. Evropa považuje BG za nástroj, kterým chce ukázat schopnost zasahovat a aktivně tak tvořit bezpečnostní politiku.

KOMENTÁŘ: Rozhodně v současné době kdy ve vzduchu visí otazník nad budoucností NATO, by nebylo vhodné koncept BG rušit kvůli případné duplikaci, ke které ale podle analýzy nedochází.

Obě organizace, tedy jak NATO, tak EU, ve svých dokumentech definovaly podobné bezpečnostní hrozby a zároveň začaly s budováním dvou sil rychlé reakce. Ačkoli jsou si jednotky v některých parametrech a ohledech podobné, v těch hlavních jsou rozdílné.

Prvním hlavním rozdílem je velikost. NATO Response Force má k dispozici 13 000 vojáků (další v rezervě) a tato síla má mnohem větší bojový potenciál, takže dokáže zasáhnout proti větším nepřátelským formacím na větším území. Početně menší EU BG, se svými 1 500 vojáky, by nedokázala vést tak robustní vojenskou operaci a hodí se tak k misím s nižší intenzitou bojů nebo jako jednotka prvního sledu, která vytvoří předmostí pro další větší jednotky, a to například pod správou OSN. Odpovídá tomu i seznam misí, které mohou obě jednotky plnit, kde u BG převládají spíše ty nebojové, zatímco u NRF se počítá hlavně s misemi silového charakteru. Výhodou a přidanou hodnotou pro BG je fakt, že v případě misí civilního a nebojového charakteru může využít rozsáhlých schopností a kapacit EU, zejména v oblasti posilování právního státu nebo podpory místních pořádkových složek. Těmito schopnostmi NATO v takové míře nedisponuje a EU tak může lépe zvládat například postkonfliktní situace.

Dalším rozdílem je doba pohotovosti. Zatímco NATO má k dispozici jednu NRF s pohotovostí 12 měsíců, EU může během stejného období nasadit teoreticky až 4 jednotky na 4 různá místa.

Také doba nasazení je rozdílná. I když jsou jednotky NATO početně větší, je deklarována schopnost nasazení předsunutých jednotek do 5 dní a hlavního jádra pak v rozmezí 2–30 dní. U BG je deklarována nasaditelnost do 10 dní.

Naopak v některých aspektech jsou si jednotky podobné, nicméně zde se nejedná o takové duplikace, které by byly na škodu, ale spíše jde o analogie v obou konceptech sil rychlého nasazení. Jak NRF, tak BG jsou obdobné ve své schopnosti být před misí sestaveny tak, aby svým složením co nejlépe odpovídaly jejímu zadání. Podobný je i systém velení, rozdělený na politický a vojenský. EU sice má vlastní velitelství, ale může také využít velitelství národní nebo využít kapacit v rámci NATO. (Sokol, 2015)

Tab. 14 – Velikost jednotek NATO a EU, nasaditelnost.

Porovnáváný předmět	NATO	EU
Velikost jednotek	cca 13 000 vojáků	cca 1 500 vojáků
Nasaditelnost	Do 5 dní (předsunuté jednotky) 2-30 dní (hlavní jádro)	Do 10 dní

KOMENTÁŘ: Současné podobě konceptu BG, kdy ani jednou z nejrůznějších důvodů nedošlo k jejich nasazení, to dle mého názoru Evropské unii velmi škodí, protože je očima nejen nečlenských států viděna jako neschopná a s nástrojem, který je ve své podstatě k ničemu.

KOMENTÁŘ: ČR nevnímá NRF a BG jako duplicitní, ale naopak jako navzájem se doplňující.

6.2.8 Přístup České republiky k NRF a BG

Česká republika je členem NATO (od roku 1999) i EU (od roku 2004). Ačkoli je ČR v porovnání s jinými členskými zeměmi spíše střední až menší zemí, pravidelně se zapojuje do zahraničních operací a rotací sil rychlé reakce. Ochotu zapojit se do vznikajících sil rychlé reakce NATO i EU deklarovali čeští političtí představitelé již v roce 2004 v dokumentu Vojenská strategie ČR. (Sokol, 2015)

Stejně jako většina armád států NATO a EU má i Armáda České republiky problémy s financemi. Státy NATO by měly vynakládat 2 % HDP na obranu. (Sokol, 2015)

KOMENTÁŘ: Jelikož vynakládání 2 % HDP na obranu není závazné, většina zemí, včetně České republiky to nedodržuje.

V aktualizované Vojenské strategii ČR z roku 2008 deklarovala vláda, že je AČR schopna se účastnit souběžných vojenských operací, a to brigádním úkolovým uskupením po dobu 6 měsíců bez rotace, praporem úkolovým uskupením s rotací po 6 měsících, a nebo rotním úkolovým uskupením s rotací po 6 měsících. V období, kdy nebude nasazeno brigádní úkolové uskupení, by byla schopna ČR přispět jednotkou do velikosti praporu určenou do pohotovosti v rámci sil rychlé reakce NATO nebo EU. Bílá kniha o obraně z roku 2011 popsala, že pravidelná účast jednotek AČR v jednotkách rychlé reakce NRF a BG přispívá ke zvyšování jejich kvality a interoperability. Dále ustanovila, že v zájmu zajištění pravidelné účasti v těchto uskupeních jsou náklady spojené s případným operačním nasazením a udržením sil hrazeny ze zdrojů mimo rozpočet Ministerstva obrany. (Sokol, 2015)

Poslední a nejaktuálnější Obranná strategie ČR, která byla vydaná v roce 2012 (nahrazuje starší Vojenskou strategii ČR z roku 2008), opakuje ochotu zapojovat ČR do pohotovostních uskupení NATO a EU. Oproti předchozí Obranné strategii však zmenšuje možnou velikost nasazených jednotek z brigády na prapor, ale také připouští možnost nasazení vzdušných sil. (Sokol, 2015)

Mezi členskými státy EU panuje shoda o tom, že projekt bojových skupin musí být harmonizován s NRF. Pro ČR je důležitá spolupráce v obou organizacích a chce být viděna jako spolehlivý partner. Do obou sil rychlé reakce dlouhodobě přispívá, i když

důraz je kladen na síly NATO. V poslední řadě je důležité zmínit, že jakýmsi základem jednotek, které mohou být vyslány v rámci jednotek rychlé reakce, jsou formace vycvičené dle standardů NATO a pro tuto organizaci určené. ČR tedy netrénuje separátně jednotky do NRF a do BG, ale pouze do NRF, ze kterých mohou pak být jednotky vyčleněny a předurčeny pro operace pod vlajkou EU. (Sokol, 2015)

Česká republika se snaží najít rovnováhu mezi svým evropským a atlantickým rozměrem bezpečnostní politiky. Všechny vlády a velká většina politických stran ale považuje Severoatlantickou alianci za primární záruku bezpečnosti země. ČR proto úzkostlivě dbá na to, aby vytváření evropské bezpečnostní a obranné politiky nepoškodilo transatlantickou vazbu a bojeschopnost aliance. (EUROACTIV, 2006) Podle české pozice by měla EU budovat svoji obrannou složku v úzké součinnosti s NATO tak, aby si obě organizace navzájem nekonkurovaly a nezdvojovaly své schopnosti. (EUROACTIV, 2006)

Bývalý prezident Václav Klaus si přál, aby si ČR zachovala svoji zahraniční politiku k cizím zemím a nepřizpůsobovala se evropským postojům. Podle bývalého prezidenta, EU není politickou entitou, protože v ní neexistuje politický národ a tudíž nemůže mít ani zahraniční politiku. (EUROACTIV, 2006)

AČR si nemůže finančně dovolit vyčleňování vojáků zároveň pro síly rychlé reakce NATO a EU. Ministerstvo obrany ČR otevřeně uvádí, že vzhledem k omezeným možnostem svých vojenských kapacit ČR nebude vyčleňovat jednotky zvlášť pro NATO a zvlášť pro EU. Podle vyjádření zástupců NATO je ČR transparentní a zodpovědný spojenec, který významně přispívá k činnosti NATO, současné plány a záměry ČR odpovídají požadavkům NATO. Pozitivně jsou hodnoceny významné příspěvky do aliančních sil rychlé reakce NRF. (Sokol, 2015)

7 VÝSLEDKY – Bezpečnostní situace na území České republiky a Evropské unie - analýza vybraných bezpečnostních hrozeb (terorismus, migrace)

V současné době jsou nejaktuálnějšími tématy v souvislosti s bezpečností zmiňovány hrozby jako terorismus a migrace, proto tyto dva fenomény budou podrobněji zanalyzovány a rozpracovány. Pozornost bude zaměřena na jejich současný stav, prognózu dalšího vývoje a konečně budou navržena doporučení a opatření.

7.1 Hrozby pro ČR definované Bezpečnostní strategií 2015

- Oslabování mechanismu kooperativní bezpečnosti i politických a mezinárodně-právních závazků v oblasti bezpečnosti;
  - nestabilita a regionální konflikty v euroatlantickém prostoru a jeho okolí;
  - terorismus;
  - šíření ZHN a jejich nosičů;
  - kybernetické útoky;
  - negativní aspekty mezinárodní migrace;
  - extremismus a nárůst interetnického a sociálního napětí;
  - organizovaný zločin, zejména závažná hospodářská a finanční kriminalita;
  - korupce, obchodování s lidmi a drogová kriminalita;
  - ohrožení funkčnosti KI;
  - přerušení dodávek strategických surovin nebo energie;
  - pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události.
- (MZV ČR, 2015)

7.2 Hrozby pro EU definované Evropskou bezpečnostní strategií 2003

- Šíření ZHN;
- regionální konflikty;

- selhání států;
- terorismus;
- organizovaná trestná činnost.

(Rada EU, 2003)

Jelikož je Evropská bezpečnostní strategie 2003 poněkud zastaralá a nová Evropská globální strategie 2016 hrozby jako takové vyloženě nedefinuje, přidávají se často ještě tyto:

- Migrace;
- narušení energetické bezpečnosti;
- narušení bezpečnosti v oblasti kybernetiky;
- změna klimatu...

7.3 Terorismus

7.3.1 Současný stav

V současné době je největší hrozbou pro Evropu terorismus islamistický zejména v zastoupení Islámského státu. Jedná se o terorismus mezinárodní, u kterého se na rozdíl od národního politický kompromis vytvořit nedá, ať už kvůli různorodosti národních zájmů nebo charakteru politického cíle teroristů. (Kandrlík, 2016)

Mezinárodní teroristé mají v Evropě mnoho spojenců v podobě krajní levice, která svým způsobem pomáhá teroristům v ničení základních principů fungování západní společnosti, a i v podobě krajní pravice, která se naopak chopí každé příležitosti nahrávat do karet teroristům tím, že ve všech muslimech vidí teroristy. Muslimové mohou být následně vylučováni ze společnosti a představovat tak vhodné kandidáty na budoucí teroristy. (Kandrlík, 2016)

Další problém představují tzv. evropští džihádisté. Jsou to občané, kteří se narodili na území EU a jsou to buď muslimové, nebo ti, kteří konvertovali

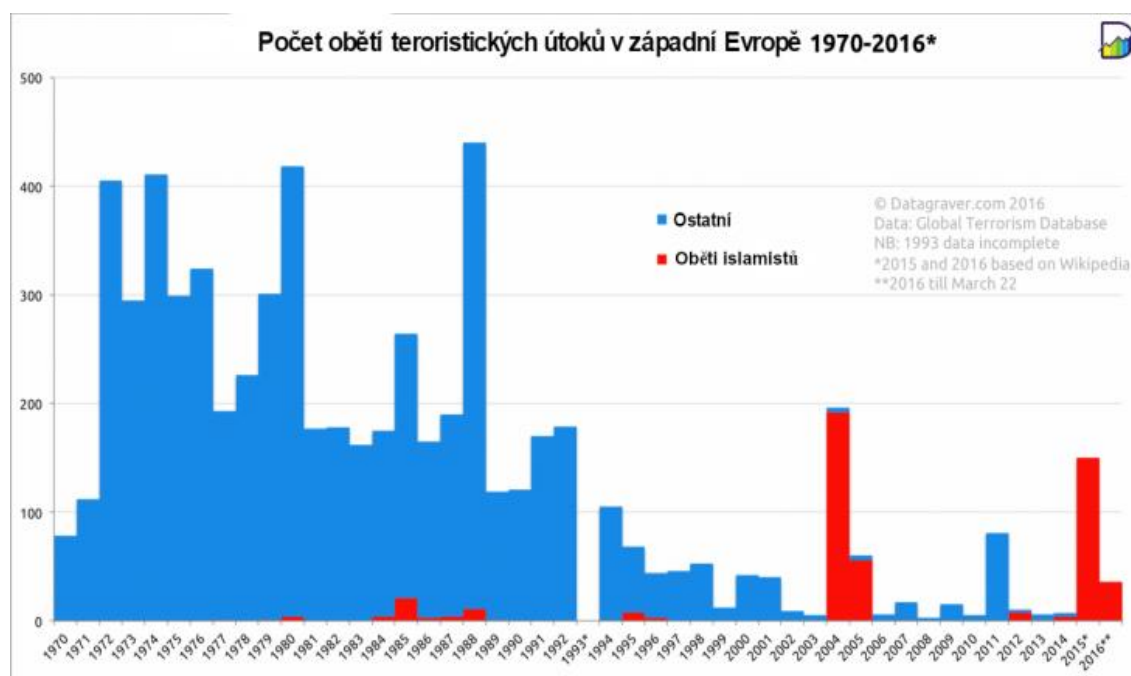
k islámské víře díky činnosti IS na sociálních sítích. Svoji teroristickou činnost provádějí na území EU nebo odjíždějí bojovat za IS. Jedná se zejména o země jako je Francie, Velká Británie, Německo a Dánsko, kde se nachází silná muslimská menšina. Může se jednat o počty kolem 2 500 až 6 000 zradikalizovaných muslimů. (Kandrlík, 2016)

Mezinárodní teroristé tedy jsou pro Evropu hrozbou, protože mají kapacitu a vůli ničit základní pilíře, na kterých naše společnost stojí. (Kandrlík, 2016)

V poslední době na evropské půdě lze hovořit především o teroristických útocích, které má na svědomí IS. V květnu roku 2014 se v Bruselu odehrál první útok IS na území Evropy.

IS se snažil využít ve svůj prospěch i uprchlickou krizi z Blízkého východu (Sýrie).

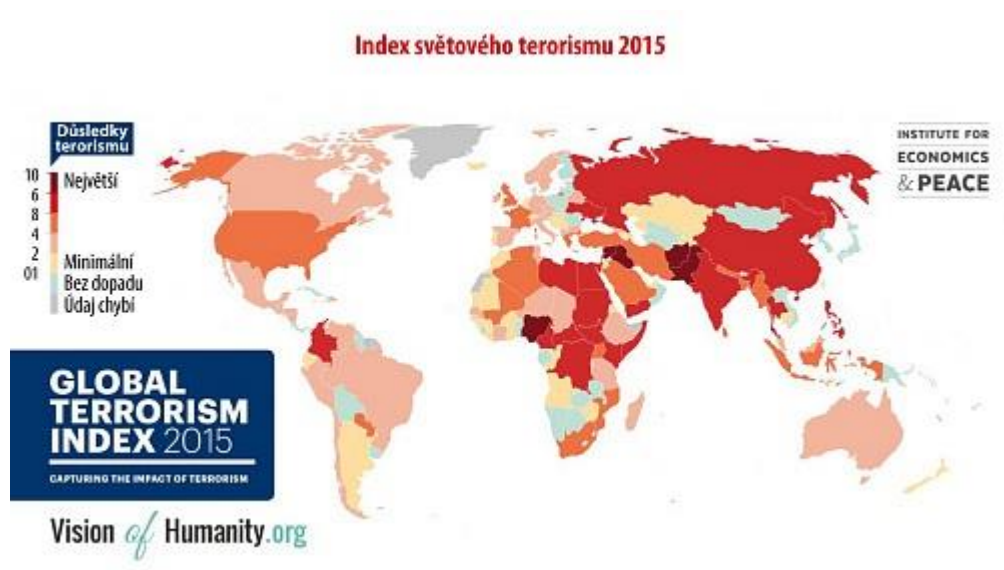
Na následujícím obrázku můžeme vidět, že terorismus jako takový rozhodně v západní Evropě (ale ani jinde ve světě) není novinkou posledních pár let, ale islamistický terorismus skutečně narůstá.

Obr. 1 - Počet obětí teroristických útoků v západní Evropě 1970-2016

(eurodenik.cz, 2016)

Terorismus rozhodně není problém pouze západní Evropy, ale problém celého světa. Naopak v porovnání se zbytkem světa na tom Evropa není zdaleka nejhůře. Někdy bychom mohli díky médiím nabýt dojmu, že pouze západní Evropa je cílem teroristů z celého světa, opak je ale pravdou. Pokud se na to podíváme z širokého spektra, tak počet útoků v západní Evropě se zdaleka nevyrovná četnosti útoků například na Blízkém východě, či v Africe.

Obr. 2 - Index světového terorismu 2015 (dotyk.cz , 2016)

7.3.2 Prognóza dalšího vývoje

Budoucnost radikálně islamistického terorismu v Evropě bude do značné míry záviset na vývoji situace na Blízkém východě, hlavně v Iráku, Sýrii a Libyi. Pokud bude IS nadále pokračovat, bude svou propagandou dále lákat a radikalizovat především mladé muslimské Evropany.

Pokud by byl IS nakonec zničen, což by bylo ale velmi složité, protože se nejedná pouze o zabrané území, ale především o názorová přesvědčení, a započala by postupná stabilizace v Iráku, Sýrii a Libyi, rozhodně by to byla nejen pro Evropany pozitivní zpráva.

7.3.3 Doporučení, navrhovaná opatření

- **Nepreferovat válku jako jediné možné řešení;**

Válka proti terorismu (Irák 2003) se neukázala jako nejúčinnější nástroj, naopak lze se domnívat, že po této intervenci se okruh příznivců terorismu začal ještě více rozrůstat. Navíc Velká Británie (Londýn 2005) a Španělsko (Madrid 2004) dostalo „lekcí“ za podporu USA v Iráku v podobě teroristického útoku Al-Káidy se zprávou, aby tyto země stáhly své vojáky z Iráku.

Polsko může být vzhledem k tomu, že bylo ve válce v Iráku (2003) velice oddaným spojencem USA, který tam poslal i své vojáky, rádo, že se mu prozatím teroristické útoky vyhýbají. Do Iráku prý Polsko šlo válčit, protože věřilo v sílu a morální poslání USA. Podle přesvědčení ostatních evropských ministrů obrany ale polská armáda chtěla získat prvotřídní bojové zkušenosti, tím zvýšit svou hodnotu a stát se jednou z prvotřídních evropských armád. (ČTK, 2008)

- **diplomacie, ekonomická a politická řešení;**

Mnohem působivější a dlouhodobější než válčení jsou diplomatická a ekonomicko-politická řešení, která EU zastává, stejně tak i OSN. (hrebena.eu, 2016)

- **spolehlivé a efektivní zpravodajské služby;**

Dalším účinným nástrojem je zajisté sdílení a spolupráce zpravodajských služeb mezi státy.

- **začleňování muslimů žijících v evropských státech do majoritní společnosti;**
- **zvyšování zabezpečení kritické infrastruktury a měkkých cílů;**

- **kvalitní policejní spolupráce mezi státy;**
- **poskytování humanitární a rozvojové pomoci do postižených zemí.**

7.3.4 Česká republika a terorismus

V České republice jsme prozatím žádný teroristický útok naštěstí neměli. Riziko tu ovšem je zejména z toho důvodu, že jsme členy NATO a spojenci USA a jsme zapojeni do celosvětového úsilí boje proti terorismu. Útoky by mohly směřovat především na pražské židovské město, letiště, metro, akce protiislámských hnutí, či odpůrců migrace. (Vef, 2016)

Bezpečnostní informační služba ve své výroční zprávě z roku 2016 uvedla, že by nejpravděpodobněji útočil IS nebo syrská odnož Al-Káidy. Je prokázáno, že ČR slouží jako tranzitní země mezi Blízkých východem a západní Evropou. (Vef, 2016)

ČR je také známá svou podporou židovského státu Izrael, což rozhodně není arabskému světu sympatické.

Dále zde hrozí riziko teroristického útoku tzv. osamělého vlka, nebo aktivního střelce. Tito útočníci by nejpravděpodobněji útočili na měkké cíle, či na kritickou infrastrukturu. Na území ČR je poměrně malá muslimská menšina, tudíž pravděpodobnost teroristického útoku zradikalizovaného evropského džihádisty na našem území není extrémně vysoká, ale také není nulová.

ČR má korektní vztahy se svými sousedy, takže problém separatismu zřejmě nebude na pořadu dne.

O české politice je známo že v zahraničí je mnohdy vnímaná jako nemastná neslaná a snaží se být se všemi zadobře a nikoho nenaštvat, takže nedisponujeme nějakou extrémně vyčnávající politikou.

Česká republika měla ohledně války v Iráku (2003) rozporuplné názory nejen v politické sféře, ale i na veřejnosti. Tehdejší prezident Václav Havel souhlasil

s americkou intervencí do Iráku, proti byl Václav Klaus. Rozpor byl i mezi politickými stranami, pro intervenci byla například ODS a proti komunisté, sociální demokraté a lidovci. Nakonec byl do Kuvajtu vyslán chemický prapor, o čemž se moc nemluvalo, takže nelze říci, že by ČR stála mimo intervenci. Po válce odcestovala 7. polní nemocnice do Basry. (Drda, 2003)

Česká republika by se rozhodně neměla nijak výrazně chtít vojensky angažovat proti terorismu na Blízkém východě. Měla by podporovat mírovou cestu, především v budování kvalitní sítě zpravodajských služeb a policejní spolupráce mezi státy.

Dle Strategie České Republiky pro boj proti terorismu od r. 2013 by se ČR měla zabývat ochranou měkkých cílů, udržovat efektivní IZS, snažit se integrovat cizince do majoritní společnosti, poskytovat humanitární a rozvojovou pomoc do postižených zemí. (Ministerstvo vnitra ČR, 2013)

7.4 Migrace

7.4.1 Současný stav

O evropské migrační vlně velkého rozsahu se výrazně začínalo hovořit někdy po roce 2014.

Dle Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR) byl rok 2015 rekordním, kdy do Evropy přišlo přes 1 milion žadatelů o mezinárodní ochranu. Do současnosti již přes 65 milionů lidí opustilo své domovy, přičemž nejvíce z nich pochází ze Sýrie (až 5 milionů). Uprchlíká vlna je neustále posilována eskalací násilných konfliktů ve světě a působením teroristických skupin, před kterými lidé utíkají. (Antošová, 2017)

Na území Evropy je počet migrantů nerovnoměrný. Itálie, Řecko a Německo čelí velkému návalu uprchlíků, naopak Česká republika, Slovensko a Baltské státy nemají vysoké počty příchozích. V roce 2015 do Řecka přišlo přes 856 000 migrantů (56 % Syřanů, 24 % Afghánců, 10 % Iráčanů) a do Itálie ve stejném roce přišlo přes

153 000 migrantů (26 % Eritrejců, 14 % Nigerijců). (Ministerstvo vnitra ČR, 2015, 2016; Antošová, 2017)

V České republice požádalo v roce 2015 o mezinárodní ochranu celkem 1 525 osob (46 % Ukrajinců, 9 % Syřanů) a během roku 2016 celkem 1 478 osob. (Ministerstvo vnitra ČR, 2015, 2016; Antošová, 2017)

Česká republika má z minulosti zkušenost s podstatně větším počtem uprchlíků, než je současný počet žadatelů o azyl. Při rozpadu Jugoslávie čelila Evropa přílivu téměř milionu uprchlíků z těchto zemí a ČR poskytla ochranu tisícům z nich. Po uklidnění situace jich tu část zůstala, část se vrátila zpět. Velkou část z nich tvořili muslimové. (Antošová, 2017)

Je třeba zdůraznit, že až 86 % světových uprchlíků se nachází v rozvojových zemích, které jsou často nesrovnatelně chudší než evropské státy. V globálu jich pouze minimum prchá do EU. Například přes 90 % syrských uprchlíků hostí sousední státy jako Jordánsko, Libanon, Irák a Turecko, dále Afrika. Uprchlíká krize se tedy rozhodně netýká pouze Evropy. (Antošová, 2017)

Se situací příchozích mas uprchlíků se EU chtěla vypořádat pomocí kvót, díky nimž by mělo být do konce září 2017 přerozděleno (relokováno) 160 000 žadatelů o mezinárodní ochranu z Itálie a Řecka. Česká republika, Slovensko, Maďarsko a Rumunsko se ale k přijetí kvót staví odmítavě. (Antošová, 2017)

Podle vlády ČR není zavedení kvót řešením krize. Argumentuje například tím, že není možné uměle přesouvat lidi do zemí, ve kterých uprchlíci být ani nechtějí. (Institut pro politiku a společnost, 2015)

Mnoho uprchlíků se do svých zemí původu dříve nebo později vrátí například z důvodu uklidnění tamní situace, nebo protože zkrátka jejich žádosti o azyl nebylo vyhověno. V roce 2015 se do svých zemí původu vrátilo 201 400 lidí, nejvíce do Afghánistánu (61 400), Súdánu (39 500) a Somálska (32 300). (UNHCR, 2016)

Dle UNHCR v roce 2016 byly zeměmi nejvíce produkující uprchlíky Sýrie, Afghánistán, Nigérie, Irák. (UNHCR, 2017)

Důvod proč se většina migrantů touží dostat do Německa je prostý. Německá kancléřka A. Merkelová totiž pronesla, že nevyhostí jediného syrského žadatele o azyl. Německo navíc zajišťuje nově příchozím dobré podmínky a vlídné zacházení. (Antošová, 2017)

Ozývají se názory, že Německo chce vřelým gestem „herzlich willkommen“, které hlásala právě A. Merkelová svým způsobem setřást vinu za holocaust prováděný během 2. světové války.

Teroristické útoky zejména v Paříži v listopadu 2015 a v Bruselu v březnu 2016 poukázaly na přítomnost teroristů mezi migranty a tím obrátily pozornost k obávaným bezpečnostním rizikům spojeným s migrační krizí.

Tab. 15 – Migrantské nálady.

„pro-migrantské“ nálady	„proti-migrantské“ nálady
Pomoc potřebným	Ohrožení evropské bezpečnosti
Solidarita	Infiltrace teroristických organizací
Sblížení cizích kultur a náboženství	Zničení individuálních kultur
Nová pracovní síla	Nekvalifikovaní pracovníci, negramotnost
Záchrana celých rodin	Veliké sociální dávky = větší tlak na pracující
Vymírání Evropy - nová krev	Struktura prchajících (převážně muži)
	Strach z nemocí
	Porušování zákonů EU (překračování hranic)
	Diskriminace Evropanů
	Strach z přelidnění
	Evropa nemůže spasit celý svět

7.4.2 Prognóza dalšího vývoje

Evropa by se měla pomalými, postupnými, ale jistými krůčky snažit pomoci zemím chrlící migranty, vytvořit tam opět podmínky vhodné k životu, zlepšovat životní úroveň tamních občanů, aby neměli potřebu se hrnout do Evropy, protože je třeba si přiznat, že Evropa není schopna poskytnout domov a finance několika milionům lidí z jiných zemí zbytku světa, když už tak je sama takřka přeplněná a mnoho států EU je stěží schopno se kvalitně postarat o své občany. Je zásadní, aby se katastrofa z původních oblastí původu migrantů nepřesunula do Evropy.

Je tedy logické, že pokud se situace v zemích původu migrantů nezmění, neustane ani migrování. Je třeba ale říci, že rok 2016 a prozatím i 2017 se nedá srovnat s migrujícími masami, které proudily do Evropy v roce 2015.

Obr. 3 – Počet uprchlíků, kteří přicestovali do Evropy po moři
(data2.unhcr.org/en, 2017)

Uprchlíci vyznávající muslimskou víru, směřují a pravděpodobně i nadále směřovat budou zejména do takových evropských států, které jsou již po mnoho generací osídleny muslimy. Mezi takové státy patří například Francie, Německo, Velká Británie, Dánsko, Nizozemsko, Belgie a Švédsko. Většina z nich, zejména pokud není příčina v jejich migrování pouze obava o holý život, ale důvody jsou více, či méně zistné, bude směřovat do zemí, které budou poskytovat nejvýhodnější finanční podmínky. V současné době je to Německo a můžeme se domnívat, že i nadále bude.

Vzhledem k tomu, že ve většině případů byly reakce na vznikající krize v oblasti migrace na evropské úrovni buď pomalé, nebo neefektivní, přistoupila většina členských států k opatřením spíše na národní úrovni. (Ministerstvo vnitra ČR, 2016) Pokud ale země EU nebudou mít jednotný postup, přístup a názory k žadatelům o azyl a k řešení migrační krize, o nějakém vyřešení pravděpodobně nebude řeč.

Německo, podporováno významnou částí západoevropských členských států, stále hlasitěji volá po zavedení spravedlivého permanentního redistribučního mechanismu (kvót), který by rozdělil migrační zátěž mezi všechny členské státy. ČR se k této myšlence staví dlouhodobě negativně. Podle ní by se EU měla v současné chvíli plně soustředit především na systémová opatření k řešení příčin migrace a k řešení selhávání řízení migrace na prvním vstupu migrantů do EU. (Ministerstvo vnitra ČR, 2016)

Aktuální odhady předpokládají do konce roku 2017 příchod celkem 3 milionu lidí (Evropská komise), do roku 2050 takřka 31 milionů lidí (OSN) a do roku 2060 až 55 milionů lidí (Eurostat). (Blažejovská, 2015)

Vláda ČR v rámci priorit pro rok 2017, uvedla mimo jiné zintenzivnění pomoci uprchlíkům v Libanonu, Jordánsku a Turecku, zvýšení rozvojové pomoci zemím, které jsou zdrojem migrace, a zlepšení podmínek pro integraci azylantů v ČR. (Kovář, 2016)

7.4.3 Doporučení, navrhovaná opatření

- **Potřeba dlouhodobého řešení;**
- **pracovat na zničení Islámského státu a jiných teroristických organizací;**

IS je odpovědný především za masovou migraci Iráčanů ze severních provincií Iráku, proto je třeba, aby se pracovalo na jeho zničení. (Jungwirth, 2015) Vzhledem k tomu, že válka se příliš neosvědčila, je třeba využít spíše smart power.

- **stabilizovat státy produkující migranty, rozvojová pomoc;**

Klíčové a dlouhodobé řešení problémů s migračními vlnami je pokusit se vyřešit situaci ve státech, ze kterých migranti přecháží, aby další lidé nemuseli opouštět své domovy a ti ostatní se do nich mohli vrátit. Jedná se především o stabilizaci situace a zajištění bezpečnosti v Sýrii, Iráku, Afghánistánu a Libyi, což krom jiného znamená i vymýcení teroristických organizací. (Macháček, 2015; Šafr, 2015)

Členské státy EU jsou největšími poskytovateli rozvojové pomoci na světě, nicméně jejich aktivity zatím na úrovni EU nejsou dostatečně zkoordinované. To brání souladu rozvojové politiky s ostatními politikami EU. (Kovář, 2016)

- **zvažovat a předvídat důsledky svrhávání diktátorských režimů;**

Je nutné do budoucna pečlivě zvažovat, zda svrhávání diktátorských režimů západními mocnostmi situaci nejen v daných zemích, ale následně i ve zbytku světa, ještě nezhorší (migrační vlny apod.). (Jungwirth, 2015) Obzvláště, když obvykle chybí jakýkoli plán, co s danými zeměmi bude po svržení diktátorů.

- **integrace;**

Migranti, kterým bude vyhověno v žádosti o azyl, se musí snažit sami integrovat do společnosti a společnost se je musí snažit přijmout. To znamená, je žádoucí oboustranný proces. V případě, kdy dojde k vytlačení migrantů na okraj společnosti, se budou pravděpodobně formovat nežádoucí důsledky. (Antošová, 2017)

Obávám se ale, že vzájemná tolerance k cizím kulturám je ve fázi utopie.

Rozhodně by integrace uprchlíků neměla dopadnout takovým způsobem, že nemuslimské společnosti přijímajících států se kvůli přílišné schovávavosti k uprchlíkům budou i jen částečně transformovat na muslimské. (Tabery, 2015; Zelenka, 2015) Především z toho důvodu, že islám je naprostý protiklad převážně křesťanské Evropy. Pokud pomineme postoj k ženám, homosexuálům a zvířatům, je zde značný rozdíl v přístupu k lidem obecně. (Kňazovický, 2015; Žilková, 2015)

- **snížit sociální dávky;**

Je pozdě brát zpět slib Angely Merkelové, že se Německo postará o všechny uprchlíky ze Sýrie. Tento výrok bezesporu nalákal na německé území ještě více

imigrantů, než tam primárně mířilo. Ve chvíli, kdy jsou migranti na území EU, nemá veliký smysl snažit se jim ukázat, že tu nejsou vítáni, obzvláště když většina z nich absolvovala velice náročnou cestu mnohdy za celoživotní úspory. Jedním z řešení by mohlo být snížení sociálních dávek. Za prvé by odpadli tzv. ekonomičtí migranti a nízké dávky by donutily uprchlíky najít si práci, což by ale ovšem mohlo znamenat, že nával takové pracovní síly by sebral zaměstnání obyvatelům členských států (upřednostňování zaměstnání uprchlíků v důsledku možnosti zaměstnat je za nižší, než minimální mzdu), či prohloubil nezaměstnanost v daném státě, nemluvě o neochotě imigrantů pracovat za nízký plat. (Šafr, 2015)

- **rozdělit odpovědnost všem zemím EU;**

Je jasné, že Německo, či okrajové státy jako například Itálie, Řecko a Španělsko tak velký nápor dlouhodobě zvládnout nemohou, je nutné vyrovnání podmínek pro žadatele o azyl v celé EU a sdílení odpovědnosti napříč státy EU.

- **hotspots;**

Je také třeba podporovat efektivitu takzvaných hotspots, tedy míst v členských státech EU, kam migranti vstoupí nejdříve. Řada hotspotů funguje na řeckých ostrovech. V hotpotech je možné ubytovat migranty až na 3 dny a zatím jim poskytnout nezbytnou lékařskou péči, zaregistrovat je pomocí digitálních otisků prstů a už zde by se mělo rozhodnout, kdo má nárok na azyl a kdo nikoli. (Ministerstvo vnitra, 2016; ČTK, 2016)

Státy V4 jsou zastánci hotspotů, jejichž funkčnější užívání pro registraci a identifikaci migrantů a vytvoření kapacit pro detenci je zatím pouze dlouhodobou vizí a vyžaduje akci a odhodlání všech členských států. (Kovář, 2016)

- **včas rozpoznat a „vytřídit“ ekonomické migranty;**

Člověk, který prchá před válkou, by zůstal v jakékoliv bezpečné zemi, nicméně uprchlíci většinou míří cíleně tam, kde jsou největší sociální dávky a největší minimální mzda. (Adámková, 2015; Kubátová, 2015)

- **zabránit šíření nemocí;**

Migranti do Evropy přicházejí z jiných kontinentů a mají jiné hygienické návyky. Je nepopíratelné, že mezi uprchlíky je jakékoliv očkování výjimečné a že mnoho z nich trpí infekčními chorobami jako je například tuberkulóza, břišní tyfus, dětská obrna atd. Právě tuberkulóza je dle odborníků nejpravděpodobněji rozšiřitelná choroba. (Kaňkovský, 2015; Pravý prostor, 2015)

Proto je nutné provádět vyšetření, která včas odhalí nejrůznější nemoci, aby nebyly dále rozšiřovány mezi evropské obyvatelstvo.

- **výstavba uprchlických táborů v bezpečných zemích Afriky a Blízkého východu;**

Se stabilizací vlád v Africe a na Blízkém východě souvisí i možnost tvorby uprchlických táborů na těchto územích. Imigranti by se mohli shromažďovat tam, než se rozhodne o dalším postupu. Evropská unie by poskytovala finanční a materiální zabezpečení provozu těchto zařízení. Do těchto zařízení by zároveň byli přesouváni migranti, kteří nelegálně vstoupili na území EU. To by přispělo především k odlehčení situace v Řecku, Itálii a Španělsku, jejichž zařízení pro příjem uprchlíků svojí kapacitou zcela nevyhovují.

Takové uprchlické tábory už fungují v Jordánsku, Libanonu, ale i Turecku. Jedná se o specifickou formu pomoci, na které je možné spolupracovat s vládami, které se nepodílely na příčinách útěku lidí v táborech pobývajících. Pomoc ČR je v nich vidět a je v našem zájmu, aby EU jako celek nadále těmto místům věnovala pozornost a snažila se podmínky táborů udržet takové, aby v nich lidé mohli dlouhodobě přebývat. Pomoc může být finanční, materiální, ale i v podobě lidských zdrojů. (Kovář, 2016)

- **hlídkové lodě ve Středozezemním moři;**

Protože jsou trasy migrantů poměrně dobře zmapované, bylo by vhodné vysílat pravidelné hlídky, které by měly za úkol aktivně bojovat proti pašerákům lidí. Primárním úkolem takových lodí by mělo být zabránění transitu migrantů přes moře

do Evropy. Migranti by mohli být hlídkovými loděmi odvezeni zpět do nejbližší bezpečné země, ve které by byl zřízen uprchlický tábor podporovaný EU, a pašerácké lodě potápěli. Razantní postup proti pašerákům migrantů by měl za cíl je odradit od převozu migrantů a zničit jejich lodě, kterých pravděpodobně není neomezené množství. (Tento bod částečně plní agentura Frontex)

- **výstavba fyzických bariér na hranicích;**

Pro zabránění nekontrolovatelného pohybu migrantů po Evropě by bylo v krajním případě na místě vybudovat trvalé fyzické bariéry na vnějších hranicích EU. Státy patřící do Schengenského prostoru mají povinnost chránit jeho vnější hranice, tudíž by výstavba fyzických bariér znemožňujících nelegální překročení hranice byla naprosto v souladu s povinnostmi těchto států a naopak umožnění volného průchodu migrantů je v rozporu s platnými evropskými právními normami. Do tohoto opatření by bylo vhodné zahrnout i země jako Chorvatsko, Rumunsko a Bulharsko, které zatím nejsou součástí Schengenského prostoru. Zároveň by bylo vhodné posílit ostrahu nejvíce zatížených míst ozbrojenými strážemi pobřežními i pohraničními, které by zvládly hranice ubránit před běsnícím davem.

V případě konsensu členských států EU na výstavbě bariér na vnějších hranicích EU by mohl být zachován současný volný pohyb osob uvnitř Schengenu. Dle rozdílných názorů představitelů států EU na problematiku řešení migrační krize se však dá předpokládat, že by na výstavbě fyzických bariér na vnějších hranicích EU zřejmě nedohodla.

- **objektivní a pravdivé informace z médií.**

Je důležité, aby média zbytečně neposouvala vážnost situace do naprosto jiných dimenzí, než se reálně nachází. Často mezi lidmi pak vzniká zbytečná panika, která se zakládá na zveličování a dramatizaci faktů. Je potřeba sdělovat informace o migrační vlně nejen když rapidně stoupá, ale také, pokud klesne.

8 DISKUZE

Diplomová práce zejména v praktické části ukázala, jak je zahraniční a bezpečnostní politika širokospektrální a globálně propojené téma a jaké nesčetné množství faktorů, včetně historických zkušeností a událostí ji ovlivňuje.

I Gedayová (2015) tvrdí, že v dnešní době, kdy jsou hrozby vzájemně propojené a nelze je vnímat izolovaně, je bezpečnost čím dál složitější a je třeba k ní přistupovat komplexněji. Také poukazuje na to, že pokud vznikne krize, ohrožení jednoho státu mnohdy představuje hrozbu i pro státy jiné. Proto nestabilita a konflikty za hranicemi NATO a EU mohou přímo ohrozit také bezpečnost členských států těchto mezinárodních organizací.

Tudíž současná bezpečnost nemůže být řešena bez toho, aniž by daný stát bral v potaz jakékoli mezinárodní vazby a konsekvence.

První část praktické části pojednávala o zahraniční a bezpečnostní politice USA a Ruské federace.

Často se zdá, že stát si musí v prosazování své zahraniční i bezpečnostní politiky vybrat buď ruskou, nebo americkou stranu, na kterou se bude přiklánět, jelikož hlavní mezinárodní prostředí světové politiky ovlivňují asi nejvíce právě tyto dvě velmoci. V tomto směru je dle mého názoru velmi důležitá existence a význam Evropské unie, jelikož skrze ní se prosazují politické zájmy evropských států mnohem lépe, než by každý evropský stát prosazoval samostatně. Ovšem je třeba si přiznat, že aby členské státy mohly něco společně prosazovat, musí se na tom nejprve společně shodnout, což často bývá problémem.

Česká republika pokládá USA za hlavního garanta euroatlantické bezpečnosti. S USA chce nadále rozvíjet spolupráci v oblasti vědy a výzkumu především v obranné, lidskoprávní a ekonomické sféře.

Ve vztahu k Rusku je Česká republika řekněme chladnější. Rusko zásadním způsobem destabilizovalo evropskou bezpečnostní architekturu, jako stálý člen Rady bezpečnosti OSN je ale významným aktérem při řešení mnoha otázek mezinárodního významu a v tomto směru je s ním proto nutno spolupracovat. Rusko představuje pro ČR i pro EU důležitého politického i ekonomického partnera. Formování budoucího postoje české

politiky vůči Rusku bude záviset na respektu Ruské federace k mezinárodnímu právu a k územní integritě a svrchovanosti jeho sousedů. Česká zahraniční politika bude za současného stavu usilovat o konstruktivní spolupráci s Ruskou federací zejména v ekonomické a kulturní oblasti a o co nejširší kontakty s ruskou občanskou společností. Dlouhodobým cílem je překonat současné problémy a dospět k partnerským vztahům. EU je pro Rusko nejdůležitějším partnerem, takže je i v jeho zájmu vzájemné udržování dobrých vztahů.

Na vztahu ČR k USA a Rusku můžeme vidět, jak se nese vřelost mezinárodních vztahů z dob minulých v podobném duchu i do současnosti. Obecně česká společnost totiž Rusko vnímá jako symbol bývalého komunistického režimu, jako zemi, která nás v minulosti okupovala a USA naopak jako „ten dobrý a žádaný západní demokratický svět“. USA nám totiž v minulosti nijak významně neublížily, tudíž k nim jsou vztahy jednoznačně vřelejší. Je třeba si ale přiznat, že, i když ČR nemusí souhlasit, se všemi akcemi, co USA dělala, dělá a dělat bude, bude k nim i tak pravděpodobně vystupovat vřele, protože je zkrátka potřebuje k zajištění své bezpečnosti.

Díky úseku praktické části věnované pojetí a praxe politiky můžeme vidět, jak stát zkrátka může operovat pouze a jen s takovými prostředky, kterými disponuje.

USA zastává zejména unilateralismus, zatímco Rusko multilateralismus. Neprosazuje ale Rusko multilateralismus, protože zkrátka po skončení studené války nemohlo jinak? Ekonomicky a vojensky na tom totiž rozhodně nebylo dobře a stály nad ním o kus silnější USA, tudíž by s unilateralismem zřejmě Rusko valně nepochodilo. Navíc tím, že se Rusko prezentovalo podporou multipolárního uspořádání světa, se snažilo po studené válce působit přátelsky, protože se dá říci, že tehdy mnoho příznivců nemělo.

Autor článku BL (2016) v internetovém magazínu napsal, že USA díky své vojenské i ekonomické výjimečnosti mohly leckdy „beztrestně“ útočit na cizí země i v případě chybějící rezoluce Rady bezpečnosti OSN, či pozvání vlády dotčené země, s čímž se shodují i výsledky mé praktické části, kde popisují, že USA v pozici supervelmoci skutečně mohly provádět autonomní zahraniční a bezpečnostní politiku.

Často se diskutuje o tom, zda jsou agresivnější USA, či Ruská federace a koho je tedy zapotřebí více se obávat. Pokud se poohlédneme zhruba dvě desítky let zpátky

a vezmeme si větší vojenské zásahy na straně USA, máme tu Irák, Afghánistán, Jugoslávii, Somálsko, Libyi a Sýrii. Na vrub Ruska připadá Gruzie, Ukrajina a zařadíme i anexi Krymu.

Je tedy složité jasně říci, koho se více v našem případě obávat. Američané ovládají velkou část světa pomocí základen a svého vojenského rozpočtu, který daleko přesahuje rozpočet jakékoliv jiné země. Jsou od nás ale poměrně daleko a jsme s nimi v NATO. Naproti tomu Rusko je poměrně blízko a v alianci s námi není. Ovšem vojenské zásahy Ruská federace provedla pouze ve svém blízkém zahraničí, a to ještě s podporou autonomních jednotek dotčených států, kde po zajištění území jednotky neútočily dále na protivníka, ani nebombardovaly jeho hlavní město.

Již zmiňovaný článek v internetovém magazínu od autora BL (2016) sděluje, že nejlepší způsob, jak vystupovat vzhledem k USA a Ruské federaci, je pragmatický. S tímto tvrzením se shodují. Evropská unie by tedy neměla striktně stát pouze na jedné straně, ale snažit se vytvářet a prosazovat svoji politiku a ne být pouze jakousi politickou oblastí mezi těmito velmocemi, která nemá vlastní názor. A také by se neměla nenechat zatáhnout do problémů kvůli cizím zájmům.

Americký 44. prezident Barack Obama, byl často kritiky označován jako slabý prezident. Jedním z důvodů tohoto tvrzení bylo, že na rozdíl od svého předchůdce G. W. Bushe volil konsenzus se členy mezinárodních organizací. Dle mého názoru, pokud mají být USA považovány za férového člena mezinárodních organizací, byl tento postup naprosto v pořádku. Podle výsledků mého výzkumu B. Obama nebyl slabý prezident a zrovna tak dle poznatku Kotka (2014), který upozornil na to, že pokud zhodnotíme počet dronových útoků, které autorizuje hlava státu, Bush autorizoval přibližně 52 útoků a Obama 371. Domnívám se tedy, že na základě tohoto srovnání, nelze Obamu považovat za slabého prezidenta, který by otálel nad užitím vojenské síly ve všech případech.

Další část praktické části se zabývala tím, zda by bylo na místě vybudování společné evropské armády.

Ve svém výzkumu v závěrečné práci Trávníček (2007) zjistil, že evropskou armádu státy nechtějí. Ovšem jakýsi nový signál k opětovnému zamyšlení se nad společnou evropskou armádou přinesla anexie Krymu Ruskou federací a ozbrojený konflikt na východě Ukrajiny. Podle mých výsledků se tedy v roce 2016 začalo opět velice

intenzivně o evropské armádě hovořit a to zejména díky předsedovi Evropské komise J. C Junckerovi, německému ministrovi financí W. Schäublemu a vysoké představitelce F. Morgheriniové, která uvedla, že by si evropskou armádu dokázala představit v desetiletém horizontu. Pro by byla i Francie, či státy V4. Český premiér Bohuslav Sobotka se taktéž vyjádřil pro vybudování evropské armády. Je však nutné dodat, že těmto projektům chybí finanční, technologické a vojenské vybavení a do jisté míry i opodstatnění.

Trávníček (2007) se dále domnívá, že současné světové hrozby vyžadují vysokou operabilitu vojenských jednotek, zejména jejich vysokou schopnost rychlého nasazení, a také komplexní přístup celé škály politických i vojenských nástrojů k řešení mezinárodních krizí. Přílišná koncentrace na budování armády jako takové podle něho tedy není ve střednědobém horizontu na pořadu dne.

Dle výsledků mé analýzy týkající se společné evropské armády se domnívám, že budování společné evropské armády v tuto chvíli skutečně není zapotřebí, jelikož existuje Severoatlantická aliance a za druhé Evropská unie nebyla schopna nasadit svá bojová uskupení kvůli řadě důvodů, tudíž se stejně jako ministr obrany Martin Stropnický přikláním k názoru, že nejdříve by se mělo zapracovat na zlepšení podmínek pro nasazení BG.

Myslím si, stejně jako Trávníček (2007), že by se pravděpodobně stalo, že státy EU by se dělily na názorové tábory, které by prosazovaly své odlišné zájmy a evropská armáda by se proto potýkala s řadou problémů.

V praktické části jsem hledala příčiny toho, proč ještě nedošlo k nasazení BG EU.

Dle názoru Procházkové (2013) tkví problémy s nasazením BG EU zejména ve zdlouhavosti schvalovacích procedur a ve značné rozdílnosti států EU. Zdlouhavé rozhodování prý brání BG EU potenciálně včasně zareagovat. Procházková (2013) také upozornila na to, že se nepodařilo shodnout ohledně nasazení v misích, kde již síly EU působily a to např. v Čadu, Kongu nebo Somálsku, kde BG mohly zastávat podpůrnou civilní roli. Pokud vznikly příležitosti, kdy bylo možno BG EU nasadit, objevily se neshody v typech úkolů.

Procházková (2013) vnímala jako největší příležitost pro nasazení BG EU konflikt v Mali. Ozbrojení teroristé, de facto blízko evropských hranic, vyžadovali nasazení jednotek, které by provedly zatlačení teroristů a obnovily pořádek před příchodem

mezinárodních jednotek OSN a Africké unie. Polsko, které v nasazení své síly váhalo, bylo předstiženo Francií. Místo toho, aby byla koordinovaně nasazena aktuálně připravená Výmarská skupina, převzala tak iniciativu pouze Francie.

I Švédsko bylo častým kritikem nenasazování BG.

Jak zmínila Procházková (2013), neochota evropských států vydávat více financí na obranu udržuje EU v podřízenosti vzhledem k USA a narušuje i vztahy s NATO.

Malé přispívání evropských států do NATO kritizoval i nový americký prezident Donald Trump.

V praktické části jsem zmiňovala, že ČR vyčleňuje své vojáky buď pro NRF nebo BG, na což upozorňuje i Gedayová (2015).

Procházková (2013) se snažila odpovědět na otázku, zda BG EU neoslabují úlohu NATO. Pro zajištění evropské bezpečnosti EU primárně uznává NATO a BG EU bere spíše jako doplnění. Někdy ale podle Procházkové (2013) dochází ke střetu dvou skupin. Příznivci evropské integrace vnímají BG EU jako silné autonomní kapacity EU, které nebudou zcela závislé na USA, či NATO a naopak obhájcí silných transatlantických vazeb budou vždy proti utváření jiných struktur, než jsou v NATO.

Myslím si, že vzhledem k neschopnosti nasazení BG EU se NATO konkurence prozatím obávat nemusí.

Německý Institut pro mezinárodní a bezpečnostní záležitosti dospěl k závěru, že BG EU i přes řadu problémů hrají v oblasti SBOP důležitou, nejen symbolickou, roli. Upozorňuje na to, že zrušení konceptu by vyslalo fatální signál o schopnosti a vůli EU efektivně působit při řešení konfliktů.

Toto tvrzení absolutně vystihuje, „jak se věci mají“. Je otázkou, zda má nějaká symbolická role smysl, když je stejně všeobecně známo, že se jedná o neschopnost EU tato uskupení nasadit a každé další selhání nasazení je ostudnější. Je k zamyšlení, zda není vhodné buď koncept BG EU zrušit a vytvořit nějaký jiný, funkční, a nebo efektivně pracovat na odstranění všech možných brzd, které nasazování BG EU znemožňují.

Procházková (2013) zdůrazňuje, že ani není možné posoudit, zda jsou BG úspěšné, či nikoli, když ještě nebyly nasazeny.

Jedna z hlavních položených otázek v praktické části byla, zda nedochází k duplikaci jednotek NRF a BG EU a zda se nejedná o jedno a to samé.

Brodec (2010) ve své diplomové práci došel k závěru, že tyto jednotky nejsou totožné, stejně tak jako já, ve svém výzkumu.

V některých oblastech se jednotky vyznačují obdobně, ale existuje i několik faktorů, které je tvoří odlišnými. Podle Brodce (2010) se totožné znaky promítají v oblasti velení, tréninku, nasazení a vzájemné spolupráce. Obě organizace prý vykazují ochotu ke vzájemné spolupráci, na což poukazuje i Gedayová (2015) tím, že mezi organizacemi byla podepsána dohoda „Berlín plus“ o principech vzájemné spolupráce, na jejímž základě má EU přístup k plánovacím kapacitám NATO.

Jako rozdílné Brodec (2010) popisuje, že NRF se mohou spolehnout na vzdušné a námořní síly (u BG se jedná jen o přídatný prvek). NRF zahrnuje celé spektrum operací od kolektivní obrany až po protiteroristické akce a BG by se naopak měly uplatnit v menších zásazích a v civilnějších misích. Odlišnosti lze spatřovat v certifikaci, rotačním systému a rozhodovacím procesu. Další významný rozdíl spočívá v jejich velikosti.

Další oblast praktické části se zabývala migrační krizí.

Urbancová (2015) definovala ve své diplomové práci zásady pro úspěšný boj s migrační krizí. Jako první bod zmínila, že je třeba eliminovat příčiny migrace. Popisuje, že jelikož je drtivá většina uprchlíků ze Sýrie, Iráku a Libye a tyto země jsou nejvíce zasaženy Islámským státem a případnými boji s ním, je třeba větší ochrany tamního obyvatelstva a zabránění rozrůstání se Islámskému státu.

Liška (2008) poukazuje na zásadní věc. Tvrdí, že pokud budeme chtít úspěšně jednat s představiteli zemí, v jejichž obyvatelstvu je silně zakořeněna ideologie islámu, musíme si uvědomit, že máme povinnost respektovat jejich kulturu a náboženské zvyky a tradice, ale i jejich politické způsoby vyjednávání úzce spjaté s náboženstvím. Nemá cenu se tedy snažit implementovat za každou cenu demokracii tam, kde o ni není evidentně ani špetka zájmu. Obyvatelé těchto států západní styl života vesměs odmítají a nemá význam jim nutit cizí kulturu. Pokud se podíváme do vzdálenější i blízké minulosti, většinou se podobné záměry nikomu nevyplatily. Alespoň zdaleka ne natolik, jak si původně své odvážné plány původci představovali. Čím více budou současné velmoci podporovat demokratické menšiny v arabských státech, tím více budou

podněcovat a dráždit představitele místních samospráv, ale především i místní obyvatele, což k přinejmenším dobrým mezinárodním vztahům rozhodně nepřispěje.

Jako další zásadu Urbancová (2015) zmiňuje zřízení jakýchsi bezpečnostních zón, které by měly být ve válečných a krizových oblastech. Zde by prý lidé dostali potřebnou humanitární pomoc a součástí by měla být i přijímací střediska, která by sloužila pro podávání žádostí o azyl.

Další zásada Urbancové (2015) je ochrana vnějších hranic EU a také by prý k úspěšnému vyřešení uprchlické krize vedly kvóty pro přijímání uprchlíků.

Osobně si nemyslím, že přijetí kvót povede k vyřešení příčin uprchlické krize, bylo by to jenom jakési sdílení odpovědnosti důsledků.

Urbancová (2015) predikuje, že Německo i do budoucna bude v pozici hlavní cílové země uprchlíků. Poukazuje na chybu rozdílnosti azylové politiky jednotlivých států EU a apeluje, aby se EU dohodla s Ruskem a USA a společně se konečně začala řešit situace na Blízkém východě, především v Sýrii.

Urbancová (2015) zmiňuje i změny klimatu, nedostatek vody a záplavy jako možné příčiny migrace.

Vaňková (2016), která ve své diplomové práci analyzovala, jak se k migraci staví veřejnost v diskuzních fórech, zjistila, že většinová veřejnost je proti přijímání migrantů. Popsala, že hlavními důvody, proč lidé nechtějí přijímat uprchlíky, jsou tmavá barva pleti, jiný národnostní původ a úmysl poškodit evropskou civilizaci. Pokud už veřejnost někomu je ochotna pomoci, tak válečným migrantům, nikoli ekonomickým. Veřejnost nevnímá azyl jako jedinou formu pomoci, ale dle jejího názoru je zásah v postižené oblasti dlouhodobější a efektivnější, v čemž zároveň spatřuje prevenci proti dalším uprchlickým vlnám.

V praktické části je také zastoupena oblast, která se věnuje terorismu.

Chlupáčová (2016) ve své diplomové práci zmiňuje problematiku homegrown terorismu jako podjev globálního terorismu. Poukazuje na to, že mnoho Evropanů se necítí bezpečně kvůli současné migrační krizi, protože velká část migrantů pochází ze Sýrie

a Iráku, k nimž jsou Evropané nedůvěřiví. Ministr financí A. Babiš (2016) taktéž upozornil na problematiku evropských džihádistů.

Že žije v západní Evropě mnoho přívrženců Islámského státu, potvrdil i bezpečnostní poradce a bývalý náčelník vojenské zpravodajské služby Andor Šándor. Podle jeho názoru Západ musí uznat, že udělal řadu opatření v muslimském světě, které muslimové vnímají jako permanentní válku Západu proti islámu, a to je může radikalizovat k teroristickým útokům.

Andor Šándor válku s terorismem, kterou kdysi vyhlásil G. W. Bush, odmítá, jelikož se prý nedá bojovat proti nástroji a válka proti terorismu je v zásadě nesmyslný pojem. Tvrdí, že lze bojovat pouze proti příčinám a snažit se odstranit příčiny radikalizace muslimů a to, proč nás nenávidí a to je prý mnohem složitější než vybombardovat Afghánistán a Sýrii.

Obává se, že Evropa nebude schopna něco efektivně změnit, jelikož si neuměla poradit ani s menší krizí na Ukrajině.

Svobodová (2013) stejně tak jako mé doporučení, poukazuje na důležitost zpravodajských služeb a bezpečnostních složek a jejich vzájemné mezistátní komunikace.

9 ZÁVĚR

Kvalitní a efektivní zahraniční a bezpečnostní politika státu je pro zajištění jeho bezpečnosti velice důležitá. Obzvláště v době narůstání propojenosti hrozeb a jejich mezinárodních přesahů.

Pro Českou republiku je pro zajištění její bezpečnosti prioritní členství v Evropské unii a v Severoatlantické alianci, což ovšem neznamená, že se bude spoléhat pouze na tyto organizace a že se nebude sama snažit být právoplatným a přínosným členem.

Její postoje, cíle a aktivity na poli zahraniční a bezpečnostní politiky jsou popsány především v teoretické části, kde je pozornost zaměřena i na společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU a roli, kterou v ní Česká republika sehrává.

Praktická část diplomové práce se pomocí metody analýzy a komparace snaží vnést pohled do světové politiky v oblasti bezpečnosti. Jsou zde rozebrány některé oblasti, které mají na bezpečnost významný vliv, což je například zahraniční politika a politika v oblasti bezpečnosti prosazovaná USA a Ruskou federací. Dále byla posouzena účinnost a kvalita sil rychlé reakce Severoatlantické aliance a Evropské unie a v neposlední řadě proběhla analýza bezpečnostních hrozeb ve vztahu k EU a ČR, byl posouzen jejich dopad a navržena opatření.

Všechny vytyčené cíle byly splněny.

Tato diplomová práce přináší širokospektrální pohled na oblast bezpečnosti ve vztahu k Evropské unii i České republice.

Lze predikovat, že bezpečnost nejen České republiky, ale i Evropské unie, se do budoucna bude odvíjet z velké části od míry ochoty členských států aktivně se podílet na jejím zajišťování.

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AČR	Armáda České republiky
AFET	Affaires étrangères (Výbor pro zahraniční věci)
BG	Battle Groups (Bojová uskupení)
CIA	Central Intelligence Agency
ČR	Česká republika
DEVE	The Committee on Development (Výbor pro rozvoj Evropského parlamentu)
DROI	The Subcommittee on Human Rights (Podvýbor Evropského parlamentu pro lidská práva)
EOS	Evropské obranné společenství
EPS	Evropská politika sousedství
ES	Evropské společenství
ESUO	Evropské sdružení uhlí a oceli
ESVČ	Evropská služba pro vnější činnost
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
IS	Islámský stát
IZS	Integrovaný záchranný systém
KI	Kritická infrastruktura
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická organizace)
NPR	Nuclear Posture Review (Hodnocení jaderného postavení)
NPT	Non-Proliferation Treaty (Smlouva o nešíření jaderných zbraní)
NRF	NATO Response force (Síly rychlé reakce)
NSS	National Security Strategy (Strategie národní bezpečnosti)
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODS	Občanská demokratická strana
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)

OIF	Operation Iraqi Freedom (operace Irácká svoboda)
OSN	Organizace spojených národů
RF	Ruská federace
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SEDE	The Subcommittee on Security and Defence (Podvýbor Evropského parlamentu pro bezpečnost a obranu)
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
ŠOS	Šanghajská organizace spolupráce
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky)
USA	United States of America (Spojené státy americké)
V4	Višegrádská čtyřka
ZHN	Zbraně hromadného ničení

11 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace

ABRHÁM, J., ZEMANOVÁ, Š. *Politické aspekty prosazování ekonomických priorit českého předsednictví v Radě EU*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1590-8.

BABAKOV, A., FELLEGI, P., STARŠINOV, M., ZAORÁLEK, L. *Rusko, EU a Česká republika*. In: *Sborník textů: č. 24/2008*. Dráčov, FOBTES RERUM, 2008, str. 3-64. ISBN 978-80-86958-11-8.

BALABÁN, M. *Bezpečnostní budoucnost v zahraničněpolitickém kontextu*. *Vojenské rozhledy*. 2006, ročník 15, číslo 1, str. 3-24. ISSN 1210-3292.

BOUDA, P., ČERMÁK, J. KARÁSEK, R., LIŠKA, O. (et al). *Co si myslí MK o EU: aneb Co mi vadí, co se mi líbí a jakou bych chtěl mít Evropskou Unii*. 1. vydání. Praha: Mladí konzervativci, 2008.

BRODEC, T. *Porovnání BG a NRF v novém bezpečnostním prostředí*. Praha 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Mgr. Tomáš Weiss M. A.

BRUNCLÍK, M. *Česká republika a EU pohledem Švédska*. In: BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. CEVRO Institut, 2009, str. 163-175. ISBN 978-80-87125-07-6.

BRUNCLÍK, M. *Evropská integrace pohledem českých prezidentů*. In: BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. CEVRO Institut, 2009, str. 123-138. ISBN 978-80-87125-07-6.

BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. (et al). *Z periferie do centra Evropy: 20 let vývoje vztahu ČR k EU*. 1. vydání. Praha: CEVRO Institut, 2009. ISBN 978-80-87125-07-6.

BRUNCLÍK, M. Závěr. In: BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. CEVRO Institut, 2009, str. 191-194. ISBN 978-80-87125-07-6.

DRULÁK, P., JOCH, R., KREJČÍ, O., ZAORÁLEK, L. *Budoucnost české zahraniční politiky (EU, NATO, V4, a kdo jsou spojenci České republiky)*. In: *Sborník č. 16*. Praha, FONTES RERUM, 2006, str. 8-52. ISBN 978-80-86958-00-2.

EICHLER, J. *Legální a nelegální války v dnešním světě. Vojenské rozhledy*. 2012, roč. 21 (53), č. 3, s. 17–29, ISSN 1210-3292.

EICHLER, J., TICHÝ, L. *USA a Ruská federace: komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury*. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i, 2011. ISBN 978-80-875-5816-4.

GEDAYOVÁ, M. *Srovnávací studie: Komplexní přístup Severoatlantické aliance a Evropské unie při řešení krizí. Ochrana & Bezpečnost*. 2015, ročník IV., č. 1. ISSN 1805-5656.

HLAVÁČEK, P. (ed.). *České vize Evropy? Manuál k naší evropské debatě*. 1. vydání. Praha: Academia, 2014. ISBN: 978-80-200-2361-2.

HNÁT, P. *Globální a regionální aspirace Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1467-3.

CHLUPÁČOVÁ, K. *Homegrown terorismus*. Praha 2016. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd. PhDr. Radana Makariusová, PhD.

JANKŮ, M., JANKŮ, L. *Právo EU po Lisabonské smlouvě*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7418-152-8.

JERÁBEK, M. Spolková republika Německo jako „proevropský“ partner České republiky po roce 1990. In: BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. CEVRO Institut, 2009, str. 155-162. ISBN 978-80-87125-07-6.

JIREŠ, J., BALABÁN, M. (et al). *Nová strategická koncepce NATO: zájmy a priority České republiky*. 1. vydání. Praha: CEVRO Institut, 2010. ISBN 978-80-87125-11-3.

KANIOK, P. Česká republika v čele Evropy: tři etapy místo šesti. In: BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. CEVRO Institut, 2009, str. 139-154. ISBN 978-80-87125-07-6.

KOHÚT, M. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU ve světle zahraničně-bezpečnostní politiky vybraných států*. Plzeň 2015. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

KOMÁREK, M. Proč se Brusel a média nemilují. In: BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. CEVRO Institut, 2009, str. 177-189. ISBN 978-80-87125-07-6.

Kolektiv autorů. *Rozvojový profil České republiky: Problematický vliv České ekonomiky a politiky na země jihu*. Praha: Glopolis, 2009. ISBN 978-80-254-6786-2.

KOTEK, O. *Analýza zahraniční politiky USA na Blízkém východě po Arabském jaru: případová studie americko-egyptských vztahů*. Plzeň 2014. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. PhDr. Martina Ponížilová.

KREJČÍ, O. *Geopolitika středoevropského prostoru*. 4. vydání. Praha: Professional Publishing, 2010. ISBN 978-80-7431-018-8.

KUBÁČEK, J., Krýsl, O. Tematika Evropské unie a evropské politiky ve volební komunikaci českých politických stran – fenomén europeizace ve volebních programech a marketingu českých politických stran od roku 1989. In: BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. CEVRO Institut, 2009, str. 51-79. ISBN 978-80-87125-07-6.

KUNŠTÁT, D. České veřejné mínění a Evropská unie. In: BRUNCLÍK, M., KLÍČ, Z. *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. CEVRO Institut, 2009, str. 15-50. ISBN 978-80-87125-07-6.

MAJOR, C., MÖLLING, CH. *EU Battlegroups: What Contribution to European Defence? Progress and Prospect of European Rapid Response Forces*. SWP Research Paper. 2011, RP 8, str. 1-36. ISSN 1863-1053.

MALÝ, J., WAWROSZ, P., DOSTÁLOVÁ, I. (et al). *Rozdíly v konkurenceschopnosti mezi státy EU – předpoklady a bariéry jejich překonání*. 1. vydání. Praha: Newton college, a. s., 2014. ISBN 978-80-87764-02-2.

MAŠKOVÁ, K. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU pod vlivem Lisabonské smlouvy*. Plzeň 2012. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzi, Filozofická fakulta. Mgr. David Behenský.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Bezpečnostní strategie České republiky 2015*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015. ISBN 978-80-7441-005-5.

MLÁDEK, J, DRULÁK, P., JOCH, R., KREJČÍ, O., ZAORÁLEK, L. *Budoucnost české zahraniční politiky (EU, NATO, V4, a kdo jsou spojenci České republiky)*. In: *Sborník č. 16*. Praha, FONTES RERUM, 2006, str. 8-52. ISBN 978-80-86958-00-2.

NOVÁK, M. Česká republika a její vztah k Evropské unii v 90. letech. In: Brunclík, Klíč (et al). *Z periferie do centra Evropy*. 1. vydání. Praha: CEVRO Institut, 2009, str. 9-14. ISBN 978-80-87125-07-6.

PROCHÁZKOVÁ, A. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU*. Praha 2013. Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha. doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.

Rada Evropské unie. *Evropská bezpečnostní strategie 2003*. Brusel: Úřad pro publikace Evropské unie, 12. 12. 2003. ISBN 978-92-824-2416-2.

SOKOL, M. *Duplicita sil rychlého nasazení: NATO a EU*. Praha 2015. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Mgr. Tomáš Weiss, M.A. Ph.D.

Strategie České Republiky pro boj proti terorismu od r. 2013. (2013) Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky.

SVOBODOVÁ, K. *Terorismus jako bezpečnostní hrozba pro EU*. Praha 2013. Bakalářská práce. Bankovní institut vysoká škola Praha, Katedra práva a veřejné správy. doc. Ing. Dr. Štefan Danics, Ph.D.

ŠIFFNER, M. *Využití bojových uskupení v rámci krizového managementu Evropské unie*. Brno 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, vedoucí práce Mgr. Jana Urbanovská, Ph.D.

TRÁVNÍČEK, M. *Aktuální vývoj SZBP Evropské Unie se zvláštním důrazem na EBOP*. Bakalářská práce. Brno 2007. Masarykova Univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. doc. PhDr. Zdeněk Kříž, Ph.D.

URBANCOVÁ, E. *Proces mezinárodní migrace a uprchlická krize v Evropě*. Brno 2015. Diplomová práce. Mendelova Univerzita v Brně, Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií. plk. gšt. Ing. Zbyšek Korecki, Ph.D., dr. h. c.

VAŇKOVÁ, J. *Analýza diskusních fór – migrace jako veřejné téma*. 2016. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Mgr. Roman Švaříček, Ph.D.

VÍT, K. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika EU*. In: *Evropská unie jako globální aktér*. Hradec Králové, Regionální evropské informační středisko Hradec Králové, 2006, str. 14-23. ISBN 80-86771-20-2.

VÍT, M. *Nacionalizace EU – skutečnost nebo politická chiméra?* Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1995-1.

WAWROSZ, P. *Lisabonská smlouva pohledem českých národních zájmů*. In: KLVAČOVÁ E. (et al). *České národní zájmy v procesu evropské integrace*. 1. vydání. Professional publishing, 2008, str. 99-126. ISBN 978-80-86946-89-4.

ZÁVĚŠTICKÝ, J. *Mírové operace Evropské unie: důkaz, indicie nebo z nouze*. In: *Evropská unie jako globální aktér*. Hradec Králové, Regionální evropské informační středisko Hradec Králové, 2006, str. 32-43. ISBN 80-86771-20-2.

ZEMANOVÁ, Š. *Evropeizace zahraniční politiky v oblasti lidských práv*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2008. ISBN 978-80-245-1402-4.

Internetové zdroje

ADÁMKOVÁ, Š. *Uprchlíci v Česku. Sedm nejčastějších mýtů*. In: *Svobodné fórum* [online]. Free Czech Media, 3. 9. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://svobodneforum.cz/uprchlici-v-cesku-sedm-nejcastejsich-mytu/>

ANTOŠOVÁ, Š. *10 otázek a odpovědí – migrační krize*. In: *Amnesty international* [online]. Amnesty international Česká republika, 2017. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: [z:https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-myty-a-fakta?utm_source=cpc&gclid=Cj0KEQjwofHHBRDS0Pnhpef89ucBEiQASEp6LAGxLDUNoFa7qT-S6K30yQFMaC3XW0Hdr42EBjJHKrQaAnSf8P8HAQ](https://www.amnesty.cz/migrace/migrace-myty-a-fakta?utm_source=cpc&gclid=Cj0KEQjwofHHBRDS0Pnhpef89ucBEiQASEp6LAGxLDUNoFa7qT-S6K30yQFMaC3XW0Hdr42EBjJHKrQaAnSf8P8HAQ)

BABIŠ, A. 16. 7. 2016. [cit. 04-05-2017]. Dostupné z: https://www.facebook.com/AndrejBabis/posts/800206523449327?comment_id=800222543447725&comment_tracking=%7B%22tn%22%3A%22R0%22%7D

BADÍK, R. *Rozhoduj o Evropě – Staň se tvůrcem evropské politiky: podkladový informační materiál*. In: *Rozhoduj o Evropě* [online]. [cit. 16-03-2017]. Dostupné z: http://www.rozhodujoevropske.cz/tl_files/roe/DATA/upload/files/Armada%20EU_informacni%20material.pdf

BALABÁN, M. *Zahraniční a bezpečnostní politika Ruské federace v závěru první dekády 21. století a její předpokládaný vývoj*. In: *Vojenské rozhledy* [online]. Brno: Univerzita obrany, č.4/2008, str. 79-93. [cit. 04-02-2017]. EISSN 2336-2995. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/zahranicni-a-bezpecnostni-politika-ruske-federace-v-zaveru-prvni-dekady-21-stoleti-a-jeji-predpokladany-vyvoj-geopoliticke-perspektivy>

BL. *USA vs. Rusko: Kdo je silnější?* In: *Magazín* [online]. Libímseti.cz, 30. 05. 2016. [cit. 04-05-2017]. Dostupné z: <http://magazin.cz/pro-muze/10809-usa-vs-rusko-kdo-je-silnejsi>

BLAŽEJOVSKÁ, M. *Možnosti odhadu vývoje migračních toků aneb kolik migrantů ještě přijde?* In: *Evropské hodnoty* [online]. Praha: Think – tank evropské hodnoty, 1. 12. 2015. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2016/02/Moznosti-odhadu-vyvoje-migračních-toků-aneb-kolik-migrantů-ještě-přijde2.pdf>

ČEJKA, M. *Teroristických útoků už bylo v Evropě víc – byly regionální a s méně oběťmi*. In: *Člověk v tísní* [online]. Praha: Člověk v tísní o.p.s., 2016. [cit. 25-04-2017]. Dostupné z: https://www.clouekvtisni.cz/cs/clanky/marek-cejka-teroristicky-utoku-uz-bylo-v-evrope-vic-byly-regionalni-a-s-mene-obetmi?gclid=CjwKEAjw_uvHBRDUkumF0tLFp3cSJACAIHMYurFdLNe4S-LCTGWL_djBclUnGiczoiWi3BMqIII1OahoC7i7w_wcB

ČTK. *ČR chce širší financování bojových skupin EU z evropských peněz.* In: *České noviny* [online]. Praha: Česká tisková kancelář, 9. 12. 2016. [cit. 25-02-2017]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cr-chce-sirsi-financovani-bojovych-skupin-eu-z-evropskych-penez/1425260>

ČTK. *Čtyři hotspoty v Egejském moři jsou hotové, pátý brzdí protesty místních.* In: *iDnes* [online]. Praha: MAFRA, a. s., 16. 2. 2016. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/migranti-hotspot-recko-0vi-/zahranicni.aspx?c=A160216_101419_zahranicni_ab

ČTK. *Gazeta Wyborcza: Polsko ve špatné válce.* In: *Týden* [online]. EMPRESA MEDIA, a.s., 17. 7. 2008. [cit. 25-04-2017]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/gazeta-wyborcza-polsko-ve-spatne-valce_70567.html?showTab=nejtenejsi-3

DRDA, A. *Česká republika v roce 2003.* In: *BBC* [online]. BBC, 2003. [cit. 25-04-2017]. Dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1325_czech2003/page4.shtml

EICHLER, J. *Proměny bezpečnostní strategie USA na počátku 21. století.* In: *Vojenské rozhledy* [online]. 2010. [cit. 07-02-2017]. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/promenybezpecnostni-strategie-usa-na-pocatku-21-stoleti#jak-citovattento-%C4%8D1%C3%A1nek-how-to-cite-this-article>

EUROACTIV. *Role České republiky v SZBP a EBOP.* In: *Euroactiv* [online]. Praha: EU-Media, s.r.o., 20. 11. 2006. [cit. 25-02-2017]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/factsheet/vnitro-a-spravedlnost/role-esk-republiky-v-szbp-a-ebop/>

Evropa. *Evropská agentura pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex).* In: *Evropská unie.eu*. [online]. 26. 11. 2016. [cit. 26-11-2016]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_cs

EUROPA. *Evropská služba pro vnější činnost (ESVČ)*. In: *Europa* [online]. Brusel. 27. 11. 2016. [cit. 27-11-2016]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/abouteuropa_cs

Fernando Garcés de los Fayos. *Rusko a Střední Asie*. In: *Evropský parlament. Europa.eu*. [online]. prosinec, 2016. [cit. 13-02-2017]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.6.3.html

Foreign Affairs Council. *Shared Vision, Common Action: A stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*. In: *ISS* [online]. June 2016. [cit. 25-04-2016]. Dostupné z: <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/EUGS.pdf>

FRANK, L. *Trendy v současné zahraniční a bezpečnostní politice USA*. The Science for Population Protection. [online]. Lázně Bohdaneč: MV GŘ HZS ČR, č. 1/2011, str. 1-12 [cit. 07-02-2017]. Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/10/70.pdf>

Frontex. *FRONTEX*. European borders and coast guard agency [online]. Poland: Frontex © 2016. [cit. 26-11-2016]. Dostupné z: <http://frontex.europa.eu/about-frontex/origin/>

GRULICHOVÁ, V. *Nová bezpečnostní strategie USA: Pomáhat spojencům proti Rusku*. In: *Nová republika.cz*. [online]. 10. 2. 2015. [cit. 08-02-2017]. Dostupné z: <http://www.novarepublika.cz/2015/02/nova-bezpecnostni-strategie-usa-pomahat.html>

Grw. *Polská vláda nepodpoří setrvání Donalda Tuska na postu předsedy Evropské rady*. In: *Vlastenecké noviny* [online]. 5. 10. 2016. [cit. 26-11-2016]. Dostupné z: <http://www.vlasteneckenoviny.cz/?p=172133>

HAVELKA, L. *Státy V4 převzaly vojenskou pohotovost EU*. In: *Euroskop* [online]. Praha: Vláda České republiky, 6. 1. 2016. [cit. 25-02-2017]. dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9002/26768/clanek/staty-v4-prevzaly-vojenskou-pohotovost-eu/>

IDIZ, S. *America's dreadful choice*. In: *Hürriyet Daily News* [online]. Turecko: 10. 11. 2016. [cit. 07-02-2017]. Dostupné z: <http://www.hurriyetaidailynews.com/americas-dreadful-choice.aspx?pageID=238&nid=105941&NewsCatID=416>

Index světového terorismu 2015. In: *Dotyk* [online]. VLTAVA LABE MEDIA a.s., 2016. [cit. 25-04-2017]. Dostupné z: <http://www.dotyk.cz/publicistika/kronika-svetoveho-teroru-20160728.html>. (Obr. 2)

Institut pro politiku a společnost. *Uprchlická krize a Česká republika*. Policy paper. In: *Institut pro politiku a společnost* [online]. Praha, říjen 2015. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2015/10/Uprchlick%C3%A1-krize-a-%C4%8CR.pdf>

JIRÁČEK, L. *Zahraniční politika Obamovi administrativy*. In: *Čtrnácti deník* [online]. Praha: CEVRO, č. 13/2015 [cit. 07-02-2017]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/ctrnacni-deniky/2015/14denik_13_2015.pdf

JOCH, R. *Obama a sedm let iluzí*. In: *Obcinst* [online]. Copyright, 19. 3. 2015. [cit. 07-02-2017]. Dostupné z: <http://www.obcinst.cz/obama-a-sedm-let-iluzi/>.

JUNGWIRTH, T. (et al). *Analýza uprchlictví a migrace do Evropy – trendy a příčiny*. In: *Zelení* [online]. Strana zelených, 16. 10. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.zeleni.cz/analyza-uprchlictvi-a-migrace-do-evropy-trendy-a-priciny/>

KANDRLÍK, M. (et al). *Mezinárodní terorismus není pro Evropu hrozbou*. In: *On War / On Peace* [online]. On War | On Peace, 6. 3. 2017. [cit. 25-04-2017]. Dostupné z: <http://www.onwar.eu/2017/03/06/mezinarodni-terorismus-neni-pro-evropu-hrozbou/>

KAŇKOVSKÝ, V. *Hrozí nám zdravotní rizika ze současné migrační vlny?* In: *KDU - ČSL* [online]. KDU-ČSL, 1. 10. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.kdu.cz/aktualne/ruzne/hrozi-nam-zdravotni-rizika-ze-soucasne-migracni-vl>

KŇAZOVICKÝ, L. *Uprchlíky nezvládáme, řešení nebude levné. A co Islámský stát? Analytik prozradil, co se děje.* In: *Euro zprávy* [online]. Active Solutions s.r.o., 2. 9. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://domaci.eurozpravy.cz/politika/130247-uprchliky-nezvladame-reseni-nebude-levne-a-co-islamsky-stat-analytik-prozradil-co-se-deje/>

KOMÍNKOVÁ, M. *Evropská politika sousedství.* In: *Euroskop* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2016. [cit. 19-11-2016]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8714/sekce/evropska-politika-sousedstvi/>

KOVÁŘ, J. (et al). *Kulatý stůl Národního konventu o EU na téma SZBP – Globální strategie EU.* In: *Evropské hodnoty* [online]. Praha: Evropské hodnoty o.s. 2016, 2. 2. 2016. [cit. 25-04-2017]. Dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/wp-content/uploads/2016/02/Kulatý-stůl-Národního-konventu-o-EU-na-téma-SZBP---final.pdf>

KROPÁČKOVÁ, R. *Šándor: Válka proti terorismu je nesmysl. Musíme řešit, proč nás muslimové nenávidí.* In: *Český rozhlas* [online]. Český rozhlas, 14. 11. 2015. [cit. 04-05-2017]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/plus/dnesniplus/zprava/sandor-valka-proti-terorismu-je-nesmysl-musime-resit-proc-nas-muslimove-nenavidi--1554411>

KUBÁTOVÁ, E. (et al). *Uprchlíci, nebo ekonomičtí migranti? Je třeba to rozlišovat, tvrdí politici EU.* In: *EurActiv* [online]. EU-Media, s.r.o., 21. 9. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/clanek/uprchlici-nebo-ekonomicti-migranti-je-treba-to-rozlisovat-tvrdi-politici-eu-012900>

LEGRAND, J., KRUIJS, R. *Společná bezpečnostní a obranná politika. Fakta a čísla o Evropské unii - 2016* In: *Evropský parlament. Europa* [online]. Zář 2016. [cit. 26-11-2016]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_6.1.2.pdf

MACHÁČEK, J. *Lze vyřešit uprchlickou krizi?* In: *Lidovky* [online]. MAFRA, a. s., 28. 4. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/debata-jana-machacka-lze-vyresit-uprchlickou-krizi-f8g-/debata-jana-machacka.aspx?c=A150428_173726_machackova-debata_lube

MATLOCHA, J. *Zahraniční a bezpečnostní politika*. In: *Euroskop* [online]. Praha: Vláda České republiky © 2005-2016, nedatováno. [cit. 20-11-2016]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8916/sekce/zahranicni-a-bezpecnostni-politika/>.

Ministerstvo vnitra ČR. *Podkladový materiál Ministerstva vnitra pro poslance Parlamentu ČR 39. schůze PČR - bod Informace vlády ČR o migrační krizi*. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 21. 1. 2016. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/informace-vlady-cr-o-migracni-krizi.aspx>

Ministerstvo vnitra ČR. *Statistické zprávy o mezinárodní ochraně za jednotlivé měsíce v roce 2015*. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2015. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2015.aspx>

Ministerstvo vnitra ČR. *Statistické zprávy o mezinárodní ochraně za jednotlivé měsíce v roce 2016*. In: *Ministerstvo vnitra ČR* [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2016. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statisticke-zpravy-o-mezinarodni-ochrane-za-jednotlive-mesice-v-roce-2016.aspx>

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Bezpečnostní politika*. In: *Ministerstvo zahraničních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015. [cit. 13-11-2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *ČR a SZBP*. [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, nedatováno. [cit. 19-11-2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_evrope/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/cr_a_szbp.html

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. In: *Ministerstvo zahraničních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 13. 7. 2015. [cit. 29-11-2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepce/koncepce_zahranicni_politiky_cr.html

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/1624, o Evropské pohraniční a pobřežní stráž. In: *Úřední věstník Evropské Unie*. 14. 9. 2016. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/securing-eu-borders/legal-documents/docs/20161006/a_european_border_and_coast_guard_regulation_10092016_cs.pdf

NOVÁK, P. *Maastrichtská smlouva a Amsterodamská smlouva*. Fakta a čísla o Evropské unii - 2016 In: *Evropský parlament.Europa* [online]. Říjen 2016. [cit. 26.-11-2016]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_1.1.3.pdf

Počet obětí teroristických útoků v západní Evropě 1970-2016. In: *Eurodeník* [online]. EKO VELARI s.r.o, 2016. [cit. 25-04-2017]. Dostupné z: <http://eurodenik.cz/images/ZPR%C3%81VY/TERORISMUS/terorismus-tabulka.png>

(Obr. 1)

PRAVÝ PROSTOR. *Časovaná bomba: Kolik nemocí s sebou přináší do Evropy afričtí imigranti?* In: *Pravý prostor* [online]. Pravý prostor, 28. 6. 2015. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://pravyprostor.cz/casovana-bomba-kolik-nemoci-s-sebou-prinasi-do-evropy-afrikti-imigranti/>

REY, B., SAOUDI, S. *Jižní partneři*. In: *Evropský parlament* [online]. Praha: září 2016. [cit. 19-11-2016]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.6.html

SAMUEL, J. *Trump throws the future of NATO into doubt. Europe must step up to defend itself*. In: *Telegraph.co* [online]. United Kingdom: Telegraph Media Group Limited, 10. 11. 2016. [cit. 07-02-2017]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/opinion/2016/11/10/trump-throws-the-future-of-nato-into-doubt-europe-must-step-up-t/>

Sea arrivals monthly. In: *Operation portal refugee situations* [online]. UNHCR, duben 2017. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean> (Obr. 3)

Sla. *Zahraniční a bezpečnostní politika Ruské federace: Severoatlantická aliance je bezpečnostní hrozbou*. In: *Vlastenecké noviny* [online]. Ostrava: 2. 1. 2016. [cit. 04-02-2017]. Dostupné z: <http://www.vlasteneckenoviny.cz/?p=148660>

STÖCK, P., PLESNÍKOVÁ, L. *Vladimir Putin*. In: *Novinky* [online]. BORGIS, a.s. [cit. 04-02-2017]. Dostupné z: <https://tema.novinky.cz/vladimir-putin>

ŠAFR, P. *Uprchlíká krize: extrémní postoje a žádné řešení*. In: *Svobodné fórum* [online]. Free Czech Media, 6. 9. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://svobodneforum.cz/uprchlicka-krize-mezi-dvema-extremy-a-bez-efektivniho-reseni/>

TABERY, E. *Strach proti strachu*. In: *Respekt* [online]. Economia, a.s., 30. 8. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.respekt.cz/tydenik/2015/36/strach-proti-strachu>

THOMPSON, L. *For the defense industry, Trump's win means happy days are here again*. In: *Forbes* [online]. USA: 9. 11. 2016. [cit. 07-02-2017]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/sites/lorenthompson/2016/11/09/for-the-defense-industry-trumps-win-means-happy-days-are-here-again/#e6fe9ea52f02>

TROSZCZYNSKA – VAN GENDEREN, W, LEGRAND, J. *Zahraniční politika: cíle, nástroje a dosažené výsledky*. Fakta a čísla o Evropské unii – 2016. In: *Evropský parlament.Europa* [online]. Září 2016. [cit. 26-11-2016]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_6.1.1.pdf

UNHCR. *Global trends forced displacement in 2015*. In: *The UN Refugee Agency* [online]. Geneva: UNHCR, 20. 6. 2016. [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html>

UNHCR. *Most common nationalities of Mediterranean sea arrivals from January 2016*. In: *Operation portal refugee situations* [online]. Geneva: UNHCR, 2017. [cit. 24-04-2017] . Dostupné z: <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>

USA und Russland: Putin telefoniert erstmals mit Trump. In: *Der Spiegel* [online]. Hamburg, 15. 11. 2016. [cit. 04-02-2017]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/wladimir-putin-telefoniert-erstmals-mit-donald-trump-a-1121275.html>

Úřad pro publikace. *Evropská agentura pro řízení vnějších hranic – Frontex*. In: *Eur-lex.europa*. [online]. 2. 5. 2016 [cit. 26-11-2016]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=URISERV%3A133216>

VAVRUŠKA, P. *Srovnání vojenských doktrín USA a Ruska (6. díl seriálu 100 otázek českým mediálním sniperům)*. In: *AC24* [online]. AC24, s.r.o. 27. 1. 2016. [cit. 13-02-2017]. Dostupné z: <http://www.ac24.cz/zpravy-ze-sveta/7347-srovnani-vojenskych-doktrin-usa-a-ruska-6-dil-serialu-100-otazek-ceskym-medialnim-sniperum>

VEF. *Tajná služba varuje. Teroristický útok prý ČR hrozí mnohem více, než si připouštíme*. In: *Parlamentní listy* [online]. OUR MEDIA a.s., 2. 9. 2016. [cit. 25-04-2017]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Tajna-sluzba-varuje-Teroristicky-utok-pry-CR-hrozi-mnohem-vice-nez-si-pripoustime-451730>

Vláda České republiky. *Koncepce politiky ČR v EU*. Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě. In: *Vláda* [online]. Praha: Vláda ČR, 27. 4. 2015. [cit. 30-11-2016]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Koncepce-politiky-CR-v-EU.pdf>

WYNNE, M. *President Trump and the way ahead on defense*. In: *Second Line of Defense info* [online]. USA: Sldinfo, 9. 11. 2016. [cit. 07-02-2017]. Dostupné z: <http://www.sldinfo.com/president-trump-and-the-way-ahead-on-defense-the-perspectives-of-secretary-wynne/>

ZELENKA, J. *Po vzoru Univerzity Karlovy. Pomoc uprchlíkům zvažují i další vysoké školy*. In: *Lidovky* [online]. MAFRA, a.s., 26. 8. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/univerzity-chteji-pomahat-bezencum-pomoc-zvazuje-i-konvickova-skola-12n-/zpravy-domov.aspx?c=A150826_112426_ln_domov_jzl

ŽILKOVÁ, V. *Zabíjejte, kde to jde. Náboráři Islámského státu se zaměřili na Balkán*. In: *iDnes* [online]. MAFRA, a. s., 9. 7. 2015 [cit. 24-04-2017]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/islamsky-stat-se-snazi-rekrutovat-bojovniky-z-balkanu-pgc-/zahranicni.aspx?c=A150609_142758_zahranicni_vez

12 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

Tab. 1 – Postoj k EU	77
Tab. 2 – Postoj k NATO	78
Tab. 3 – Postoj k Asii	78
Tab. 4 – Postoj k Číně	78
Tab. 5 – Pojetí a praxe politiky	79
Tab. 6 – Ozbrojené síly	79
Tab. 7 – Základní velmocenská politika	80
Tab. 8 – Zahraníční a bezpečnostní politika	80
Tab. 9 – Příklad vzájemné kritiky	80
Tab. 10 – Jaderné zbraně	81
Tab. 11 – Síly NATO a EU	94
Tab. 12 – Mise NATO a EU	95
Tab. 13 – Doba pohotovosti, počet jednotek NATO a EU	97
Tab. 14 – Velikost jednotek NATO a EU, nasaditelnost	99
Tab. 15 – Migrantské nálady	110

13 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

- Obr. 1 – Počet obětí teroristických útoků v západní Evropě 1970-2016 .....104**
- Obr. 2 – Index světového terorismu 2015 .....105**
- Obr. 3 – Počet uprchlíků, kteří přicestovali do Evropy po moři.....111**